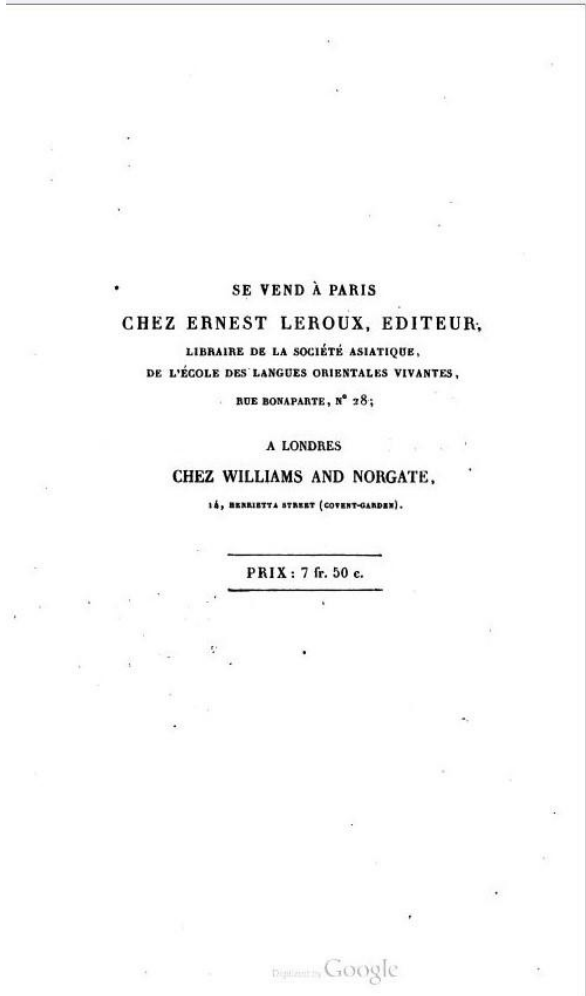

Mesudi Altın ayırklar Cilt 9.

Bu kitabın çevirisi , google eviri yardımıyla yapılmaya çalıřılmıştır, kitap içerisinde ki kiřilerin isimleri doėru isimler olmayabilir. Kitap içerisinde ki olaylara odaklanarak okursanız, o dnemde ki yařanan olayları anlamaya alıřırsanız, sizlere bir fikir verebilir. Kitabın evirisine hiçbir garanti verilmez.

La traduction de ce livre a été ralisee avec l'aide de Google Traduction. Les noms des personnes mentionnées dans le livre peuvent être erronés. Si vous lisez le livre en vous concentrant sur les événements qui y sont décrits et en essayant de comprendre les événements qui ont eu lieu pendant cette période, cela peut vous donner une idée. Aucune garantie n'est donnée pour la traduction du livre.

SOCIÉTÉ ASIATIQUE. MAOUDI. LES PRAIRIES D'OR.

TEXTE ET TRADUCTION
PAR
C. BARBIER DE MEYNARD.

TOME NEUVIÈME.

PARIS.

IMPRIMÉ PAR AUTORISATION DE M. LE GARDE DES SEAUX
A L'IMPRIMERIE NATIONALE.

M DCCC LXXVII.

MAÇOUDI. ALTIN ÇAYIRLAR.
METİN VE ÇEVİRİ C. BARBIER DE MEYNARD. DOKUZUNCU CİLT.
PARİS.
MÜLKLERİN SAKLAYICISININ İZNİYLE ULUSAL BASKI EVİ'NDE BASILMIŞTIR.
M DCCC LXXVII. 1877

AVERTISSEMENT.

Ce volume, qui renferme les derniers chapitres de l'œuvre de Maçoudi, aurait paru depuis plus d'une année, si la nécessité d'y joindre une table détaillée n'en avait retardé la publication.

Il n'ajoutera que peu de renseignements à ceux que nous possédons déjà sur l'époque contemporaine de notre auteur. Maçoudi, ainsi qu'il le déclare dès la première page, renonce à parler du khalife Mouti-Lillah « parce que ce prince est encore sur le trône, » en l'année 336, date de l'achèvement de la première rédaction des *Prairies*. A quels motifs doit-on attribuer ce silence chez un écrivain ordinairement bien renseigné? Au fond de sa retraite de Fostat les documents lui font-ils défaut? Craint-il de manquer d'impartialité ou de prudence en racontant les usurpations et les désastres qui désolent les contrées soumises à l'islam? C'est ce qu'il est difficile de déterminer avec certitude. Il nous a d'ailleurs habitués de longue main à des omissions de ce genre. Ici encore, par une brusque digression qui nous reporte à un demi-siècle en arrière, il retrace dans

R 112764

Digitized by Google

Digitized by Google

UYARI.

Maçoudi'nin eserinin son bölümlerini içeren bu cilt, ayrıntılı bir tablo ekleme ihtiyacı yayımını geciktirmeseydi bir yıldan fazla bir süre önce yayınlanmış olurdu. Yazarımızın çağdaş dönemi hakkında halihazırda sahip olduğumuz bilgilere çok az şey ekleyecektir. Maçoudi, ilk sayfada belirttiği gibi, *Prairies*'in ilk taslağının tamamlandığı tarih olan 336 yılında, "bu prens hala tahtta olduğu için" halife Moutî-Lillah'tan bahsetmekten kaçınır. Bu sessizliği, normalde iyi bilgilendirilmiş bir yazarda hangi nedenlere bağlamalıyız? Fustat'taki inzivasının derinliklerinde, belgeler eksik mi? İslam'a tabi toprakları harap eden gaspları ve felaketleri anlatırken tarafsızlıktan veya ihtiyattan yoksun olmaktan mı korkuyor? Kesin olarak belirlenmesi zor olan şey budur. Dahası, bizi bu tür eksikliklere uzun zamandır alıştırdı. Burada yine, bizi yarım yüzyıl geriye götüren ani bir sapmayla, Ali hanedanının iddiacıları tarafından kışkırtılan ayaklanmaları hızlı ama yeni bakış açılarıyla zengin bir anlatıyla yeniden ele alıyor. Daha sonra, Pers ve Horasan'ın büyük vasallarının isyanını, hırsları Müslüman imparatorluğunun doğu eyaletlerini harabeye çeviren ve Samani hanedanını yıkımın eşiğine getiren o günün büyük adamları olan Merdavidj ve Asfar'ın savaş eylemlerini ana hatlarıyla özetliyor.

un récit rapide, mais riche en aperçus nouveaux, les insurrections suscitées par les prétendants de la maison d'Ali. Il résume ensuite à grands traits la révolte des grands vassaux de la Perse et du Khorâân, les faits de guerre de Mardavidj et d'Asfar, ces grands hommes d'un jour dont l'ambition couvrit de ruines les provinces orientales de l'empire musulman et mit la dynastie des Samanides à deux doigts de sa perte.

C'est là, à proprement parler, que se termine la partie narrative de l'ouvrage. Dans le chapitre suivant, Maçoudi remanie le résumé de chronologie qu'il avait donné précédemment, en le complétant à l'aide des tables astronomiques les plus accréditées de son temps. C'est le travail aujourd'hui perdu d'Ibn Djâbir el-Bennani qu'il semble avoir consulté de préférence. Il signale en termes généraux les contradictions qui existent entre les données des Chroniques et celles que les observations scientifiques ont établies. Si l'on pouvait s'en rapporter aux copies, la différence entre ces deux sources d'information ne serait pas moindre d'une année; mais il est téméraire de rien affirmer à cet égard, les derniers feuillets ayant particulièrement souffert de l'ignorance ou de la lassitude des copistes. Éperdus au milieu de ce dédale de dates et de noms, ils ont confondu les unes et mutilé les autres avec une déplorable émulation. Pour n'en citer qu'un exemple, dans presque tous les passages où la copie A écrit *tis'a*, « neuf », D donne *seb'a*, « sept »; il est vrai que la ressemblance graphique de ces deux mots en arabe explique, jusqu'à un certain point, cette confusion; mais, en présence de toutes ces irrégularités, il était bien difficile d'arriver à une évaluation rigoureuse.

Le Scheikh qui a donné ses soins à l'édition de Bou-

lak, après avoir déploré ce désordre, recommande son âme à Allah et s'abandonne aux contradictions de ses copies avec une résignation toute musulmane. Le fatalisme ne pouvant être le refuge d'un éditeur européen, j'ai lutté de mon mieux contre des difficultés en apparence inextricables. Dans ces derniers chapitres, comme pour toute la deuxième moitié de l'ouvrage, la copie de l'Inde, malgré quelques défaillances, a été mon guide le plus sûr. On trouvera, en outre, dans la table des variantes, les passages dont la restitution était au-dessus de mes forces, et l'indication des lacunes que certaines considérations politiques ou religieuses ont introduites dans les documents originaux. C'est ce qui a eu lieu, par exemple, pour le règne contesté d'Ibn Zobeir.

Les mêmes circonstances atténuantes se pourraient invoquer en faveur du dernier chapitre intitulé *Liste des chefs du pèlerinage*, etc. Cette nomenclature, où noms propres et chiffres s'entassaient avec une monotonie désespérante, nous est parvenue dans un état de délabrement comparable à celui du chapitre précédent. Toutefois, grâce aux renseignements parallèles que fournissent Ibn el-Athîr, Abou'l-Mehasin, le *Kitâb el-Ouyoun* et quelques documents de même valeur, les erreurs les plus manifestes ont pu être corrigées avec une exactitude suffisante. Cette nomenclature, à peu près insignifiante pour nous, a du prix pour les musulmans, et il ne faut pas s'étonner de la trouver à la fin d'une composition historique. Dès le premier siècle de l'hégire, l'honneur de marcher à la tête des pèlerins et de présider aux cérémonies rituelles fut considéré comme une des attributions essentielles du khalifat. Ce qui, de nos jours, n'est plus qu'une pompeuse formalité, confiée au pacha de

Bu, kesin olarak, eserin anlatı kısmının sona erdiği yerdir. Maçoudi, daha sonraki bölümde, daha önce verdiği kronoloji özetini yeniden işler ve bunu zamanının en güvenilir astronomik tablolarının yardımıyla tamamlar. Tercihen başvurduğu eser, İbn Djâbir el-Bennani'nin artık kayıp olan eseridir. Kroniklerin verileri ile bilimsel gözlemlerin ortaya koyduğu veriler arasındaki çelişkileri genel hatlarıyla belirtir. Eğer kişi kopyalara güvenebilseydi, bu iki bilgi kaynağı arasındaki fark bir yıldan az olmazdı; ancak bu konuda herhangi bir şeyi doğrulamak acelecilik olur, özellikle son yapıtlar kopyacıların cehaletinden veya yorgunluğundan muzdarip olmuştur. Bu tarih ve isim labirentinin ortasında kaybolmuşlar, bazılarını karıştırmışlar ve bazılarını da acınası bir taklitle sakatlamışlardır. Sadece bir örnek vermek gerekirse, kopyanın A'da *tis'a*, "dokuz" yazdığı, D'nin *seb'a*, "yedi" yazdığı hemen hemen tüm pasajlarda; Arapçada bu iki kelimenin grafiksel benzerliğinin bu karışıklığı bir dereceye kadar açıkladığı doğrudur; ancak tüm bu düzensizliklerin varlığında, titiz bir değerlendirmeye varmak çok zordu. Boulak baskısına dikkatini veren Şeyh, bu düzensizliği kınadıktan sonra ruhunu Allah'a emanet eder ve tamamen Müslüman bir teslimiyetle kopyalarının çelişkilerine kendini bırakır. Kadercilik bir Avrupalı editörün sığınağı olamayacağından, görünüşte içinden çıkılmaz zorluklara karşı elimden gelenin en iyisini yaptım. Bu son bölümlerde, eserin ikinci yarısının tamamında olduğu gibi, bazı eksikliklere rağmen Hindistan'dan gelen kopya benim en güvenilir rehberim oldu. Dahası, varyantlar tablosunda, yeniden yapılandırılması benim gücümün ötesinde olan pasajları ve belirli siyasi veya dini düşüncelerin orijinal belgelere soktuğu boşlukların göstergesini bulacaksınız. Örneğin, İbn Zübeyr'in tartışmalı saltanatı için olan budur. Aynı hafifletici sebepler Hac liderlerinin listesi vb. başlıklı son bölüm lehine de ileri sürülebilir. Özel isimlerin ve sayıların

umutsuz bir tekdüzellikle yığıldığı bu isimlendirme, önceki bölümdekine benzer bir bakımsızlık içinde bize ulaşmıştır. Ancak İbn el-Esîr, Ebu'l-Mehasin, Kitab el-Uyun <<Kitab el-Ouyoun>> ve aynı değerdeki bazı belgelerin paralel bilgileri sayesinde en bariz hatalar yeterli doğrulukla düzeltilebilmiştir. Bizim için neredeyse önemsiz olan bu isimlendirme, Müslümanlar için değerlidir ve bunu tarihi bir kompozisyonun sonunda bulmak bizi şaşırtmamalıdır. Hicretin ilk yüzyılından itibaren hacıların başında yürüme ve ritüel törenlere başkanlık etme şerefi halifelğin temel niteliklerinden biri olarak kabul edilmiştir.

Damas ou à quelque courtisan obscur, était, à ces époques de ferveur religieuse et de compétitions dynastiques, une prérogative que les prétendants au trône se disputaient avec ardeur. Cette longue liste aura d'ailleurs le mérite de fixer l'orthographe des noms douteux et d'établir d'utiles synchronismes; c'en est assez pour en racheter la sécheresse.

Maçoudi achève son ouvrage comme il l'a commencé, par une adjuration chaleureuse qu'il adresse aux lecteurs et aux copistes, réclamant encore une fois l'indulgence des uns, la scrupuleuse exactitude des autres. « Quant à celui, dit-il, qui oserait dénaturer le sens de ce livre, obscurcir la clarté du texte, ou jeter du doute sur un passage... qu'il soit l'objet de la colère divine et d'un prompt châtement! »

Sans doute, en fulminant l'anathème, l'écrivain arabe ne songeait qu'aux abrégiateurs et aux plagiaires, ces forbans du monde littéraire avant l'invention de l'imprimerie (et même après); il ne prévoyait pas et ne pouvait prévoir qu'à neuf siècles de distance, un traducteur viendrait se joindre à cette troupe de barbares conjurés contre son œuvre. Le traducteur français a fait tout ce qui dépendait de lui pour se soustraire aux effets de cette formidable menace et plus encore au verdict sévère du monde savant. Il sait d'ailleurs, alors même que la critique ne l'en eût pas averti, combien d'erreurs et d'inexactitudes déparent son travail. Il espère cependant qu'on voudra bien se rappeler que, malgré les progrès accomplis par les études orientales, nous sommes encore, à l'égard des textes, dans une situation analogue à celle des premiers éditeurs de la Renaissance. Ce que nous possédons nous fait comprendre tout ce qui nous manque encore, et, en

maintes circonstances, nous marchons en hésitant comme Laurent Valla ou le Pogge. La présente traduction offrirait certainement moins de prise à la critique, si des documents à peine achevés, comme les Tables d'Ibn el-Athir, ou en préparation comme le Supplément lexicographique de M. Dozy et le texte original de Tabari, avaient pu compter parmi ses auxiliaires. Maçoudi a été pour nous ce que la Chronique d'Abou'l-Féda fut pour Reiske, au siècle dernier. Si l'élégante traduction de ce dernier est encore consultée avec fruit aujourd'hui, il en sera peut-être de même de la présente édition des *Prairies d'Or*, alors même que le fond de l'historiographie arabe se sera enrichi de tout ce qui m'a manqué.

Il me reste à dire un mot de l'index général qui termine cette édition. Le désordre (souvent plus apparent que réel) de la rédaction de Maçoudi, les digressions qui interrompent son récit à chaque pas, donnent une importance particulière à un travail de ce genre; aussi n'a-t-on rien négligé pour le rendre aussi complet que possible. Non-seulement tous les noms propres, les expressions techniques, les termes rares, y figurent à leur place, mais aussi les hors-d'œuvre, qui donnent tant de saveur aux écrits de Maçoudi, y ont été réunis sous certaines rubriques générales : *traditions*, *proverbes*, *mœurs*, *coutumes et usages*, etc. On aura, de la sorte, sous la main une synthèse fidèle du livre entier, et il sera facile de se diriger à travers ses méandres. M. Batifaud, ancien élève de l'École spéciale des langues orientales, a bien voulu se charger de cette révision laborieuse, et il s'en est acquitté avec une conscience et une méthode qui lui vaudront les remerciements du public, comme il a droit à toute ma gratitude. Sa tâche a été quelquefois

Günümüzde, Şam Paşası'na veya belirsiz bir saray mensubuna emanet edilen gösterişli bir formaliteden başka bir şey olmayan şey, o dinsel coşku ve hanedan rekabeti zamanlarında taht iddialılarının hararetle tartıştığı bir ayrıcalıktı. Bu uzun liste ayrıca şüpheli isimlerin yazımını düzeltme ve yararlı eşzamanlılıklar kurma değerine de sahip olacak; bu, kuruluşunu telafi etmek için yeterlidir. Maçoudi, eserini başladığı gibi, okuyuculara ve kopyacılar hitap ettiği, bir kez daha birincisinin hoşgörüsünü, ikincisinin titiz kesinliğini talep eden sıcak bir yakarışla bitirir. "Kim," dedi, "bu kitabın anlamını çarpıtmaya, metnin netliğini belirsizleştirmeye veya bir pasajı şüpheyi düşürmeye cesaret ederse... ilahi gazabın ve derhal cezalandırılmanın nesnesi olsun!" Şüphesiz, Arap yazar aforozu savururken sadece kısaltıcıları ve intihalcileri, matbaanın icadından önce (ve hatta sonrasında) edebiyat dünyasının kanunsuzlarını düşünüyordu; dokuz yüzyıl sonra bir tercümanın, eserine karşı komplo kuran bu barbarlar çetesine katılacağını öngörmemişti ve öngöremezdi. Fransız tercüman, bu korkunç tehdidin ve daha da önemlisi, bilginler dünyasının sert hükmünün etkilerinden kaçınmak için elinden gelen her şeyi yaptı. Ayrıca, eleştirmenler onu uyarmamış olsa da, eserini ne kadar çok hata ve yanlışlığın gölgelediğini biliyor. Ancak, Doğu

çalışmalarının kaydettiği ilerlemeye rağmen, metinler açısından hala ilk editörlerin durumuna benzer bir durumda olduğumuzun hatırlanmasını umuyor Rönesans'ın. Sahip olduklarımız, hâlâ eksik olan her şeyi anlamamızı sağlar ve birçok durumda, Laurent Valla veya Pogge gibi tereddütlü bir şekilde ilerleriz. Mevcut çeviri, İbn el-Esir'in Tabloları gibi zar zor tamamlanmış belgeler veya M. Dozy'nin Lexicographical Supplement'i ve Taberi'nin orijinal metni gibi hazırlık aşamasındaki belgeler yardımcıları arasında sayılabilseydi, kesinlikle eleştiri için daha az alan sunacaktı. Maçoudi, geçen yüzyılda Reiske için Abou'l-Féda Chronicle'ının olduğu şeydi bizim için. Eğer bu sonuncusunun zarif çevirisi bugün hâlâ verimli bir şekilde başvuruluyorsa, Arap tarihçiliğinin derinliği kaçırdığım her şeyle zenginleştirilmiş olsa bile, Prairies d'Or'un mevcut baskısı için de aynı şey olabilir. Bu baskıyı sonlandıran genel dizin hakkında bir şey söylemem gerekiyor. Maçoudi'nin yazılarındaki düzensizlik (genellikle gerçek olmaktan çok belirgin), her adımda anlatısını kesen konu dışılıklar, bu tür bir çalışmaya özel bir önem kazandırıyor tür; bu nedenle onu mümkün olduğunca eksiksiz hale getirmek için hiçbir şey ihmal edilmemiştir. Sadece tüm özel isimler, teknik ifadeler, nadir terimler yerlerine dahil edilmekle kalmamış, aynı zamanda Maçoudi'nin yazılarını çok fazla lezzetlendiren mezeler de belirli genel başlıklar altında toplanmıştır: gelenekler, atasözleri, ahlak, örf ve adetler, vb. Bu şekilde, tüm kitabın sadık bir sentezine sahip olacağız ve kıvrımlarında ve dönüşlerinde gezinmek kolay olacak. Özel Doğu Dilleri Okulu'nun eski bir öğrencisi olan Bay Batifaud, bu zahmetli revizyonu üstlenecek kadar nazik davrandı ve bunu halkın teşekkürlerini kazanacak bir titizlikle ve yöntemle gerçekleştirdi, çünkü tüm minnettarlığımı hak ediyor.

entravée par certaines irrégularités de transcription, inévitables dans une œuvre de longue haleine. Les unes sont du fait de Maçoudi, les autres, en plus grand nombre, restent à la charge du traducteur; quelle que soit leur provenance, elles ont été relevées avec soin et ramenées, par des renvois, à la forme correcte ou du moins à celle qui se répète le plus souvent dans le texte. On regrettera peut-être l'emploi d'un type un peu réduit pour l'impression de cet index. C'est un inconvénient dont on s'est avisé trop tardivement pour y remédier; mais, s'il en résulte quelque fatigue pour les yeux, les recherches n'en seront pas moins facilitées par l'emploi des petites capitales pour les titres, et celui des tirets qui séparent les subdivisions d'un même article.

On a jugé utile de réimprimer ici, sans aucun changement, la notice du *Kitab al-Tenbih* que S. de Sacy fit paraître en 1810, dans le tome VIII des *Notices et extraits*. Malgré la date de sa publication, et en dépit de quelques inexactitudes dans la lecture des noms propres, etc., le mémoire de notre grand orientaliste n'a rien perdu de sa valeur. Le petit traité que Maçoudi intitula *Livre de l'indication et de l'admonition*, est le dernier qui sortit de sa plume féconde : comme les *Prairies d'or*, c'est un recueil d'annotations au jour le jour, un résumé de ses deux grandes Annales, plutôt qu'un ouvrage rédigé d'après un plan méthodique. De Sacy le jugeait peut-être avec trop de sévérité, faute de l'avoir comparé attentivement au *Mouroudj*. Loin d'être indigne de figurer à côté de celui-ci, le *Tenbih* en est le complément indispensable, puisqu'il renferme tout ce que l'auteur avait pu recueillir depuis sa première édition des *Prairies*, celle de 332, la seule qui nous soit parvenue.

L'unique exemplaire de son dernier traité est celui de la Bibliothèque nationale, dont S. de Sacy a fait usage pour ses extraits. Il laisse trop à désirer pour être publié dans son état actuel; un jour viendra, sans doute, où nos bibliothèques s'enrichiront de quelque autre exemplaire de ce précieux document, et il sera facile alors de constater tout ce qu'il renferme de renseignements originaux et sûrs. A ce titre encore, la notice de S. de Sacy méritait les honneurs d'une réimpression.

Et maintenant, au moment de prendre congé du public, ma pensée se reporte, non sans mélancolie, vers l'époque déjà lointaine où je publiai le premier volume, avec le concours d'un savant confrère dont la collaboration m'a trop vite manqué. Cette longue publication, dont la responsabilité pèse sur moi seul depuis le quatrième volume, sera-t-elle jugée digne de la confiance que la Société asiatique m'a témoignée? Obtiendra-t-elle une place, si modeste qu'elle soit, parmi tant de travaux éminents qui, de nos jours, ont agrandi le domaine de l'érudition orientale? — La légende musulmane rapporte que Salomon, au milieu des trésors accumulés à ses pieds par les Djins, accepta avec bonté l'humble fétu que la fourmi charriait péniblement devant son trône. Puisse le public lettré s'inspirer en ma faveur de la générosité de Salomon!

B. M.

Novembre 1877.

Görevi bazen uzun vadeli bir çalışmada kaçınılmaz olan transkripsiyondaki bazı düzensizlikler nedeniyle sekteye uğramıştır. Bazıları Maçoudi'nin eseridir, diğerleri, daha büyük sayıda, tercümanın sorumluluğundadır; kökenleri ne olursa olsun, dikkatlice not edilmiş ve referanslarla doğru biçime veya en azından metinde en sık tekrarlanan biçime geri getirilmiştir. Belki de bu dizinin basımında biraz küçültülmüş bir yazı tipinin kullanılmasına pişmanlık duyulacaktır. Bu, telafi edilmesi için çok geç fark edilen bir dezavantajdır; ancak, gözler için biraz yorgunluğa neden olsa bile, başlıklar için küçük büyük harflerin ve aynı makalenin alt bölümlerini ayıran tirelerin kullanılması araştırmayı yine de kolaylaştıracaktır. S. de Sacy'nin 1810'da Notices and Extracts'ın VIII. cildinde yayınladığı Kitab al-Tenbîh'in duyurusunu hiçbir değişiklik yapmadan burada yeniden basmanın yararlı olduğu düşünülmüştür. Yayımlanma tarihine ve özel isimlerin okunmasında bazı yanlışlıklara, vb. rağmen, büyük oryantalistimizin anıları değerinden hiçbir şey kaybetmemiştir. Maçoudi'nin Book of Indication and Admonition adını verdiği küçük inceleme, onun verimli kaleminden çıkan son eserdir: Prairies of Gold gibi, metodik bir plana göre yazılmış bir eser olmaktan ziyade, günbegün notların bir koleksiyonu, iki büyük Annal'ının bir özetidir. De Sacy, onu belki de Mouroudj ile dikkatlice karşılaştırmadığı için fazla sert bir şekilde yargılamıştır. Tenbîh, onun yanına dahil edilmeye layık olmaktan uzak olmaktan çok, onun vazgeçilmez tamamlayıcısıdır, çünkü yazarın Prairies'in ilk baskısından, 332'deki, bize ulaşan tek baskıdan bu yana toplayabildiği her şeyi içerir. Son incelemesinin tek kopyası, S. de Sacy'nin alıntılar için kullandığı Bibliothèque nationale'dir. Mevcut haliyle yayınlanması için çok fazla arzulanan şey bırakıyor; şüphesiz, kütüphanelerimiz bu değerli belgenin başka bir kopyasıyla zenginleştirilecek ve o zaman ne kadar orijinal ve güvenilir bilgi içerdiğini görmek kolay olacak. Bu açıdan da, S. de Sacy'nin bildirimi yeniden basılma onurunu hak ediyordu. Ve şimdi, halktan ayrılırken, düşüncelerim, melankoli içinde, işbirliğini çok erken kaybettiğim bilgili bir meslektaşımın yardımıyla ilk cildi yayınladığım çoktan uzak zamana yöneliyor. Dördüncü ciltten beri sorumluluğu yalnızca bana yüklenen bu uzun yayın, Asya Derneği'nin bana gösterdiği güvene layık görülecek mi? Günümüzde doğu bilgisinin alanını genişleten bu kadar çok seçkin eser arasında, ne kadar mütevazı olursa olsun, bir yer edinebilecek mi? Müslüman efsanesi, Süleyman'ın, cinlerin ayaklarının dibine biriktirdiği hazineler arasında, karıncanın tahtının önünde acı içinde taşıdığı mütevazı saman çöpünü nazikçe kabul ettiğini anlatır. Okuryazar halk, Süleyman'ın cömertliğinden bana ilham alsın!

كتاب
مروج الذهب ومعادن الجوهر

الباب الثلاثون بعد المائة

ذكر خلافة المطيع لله

وبويع المطيع لله وهو ابو القاسم الفضل بن جعفر المقتدر
لسبع بغين من شعبان سنة اربع وثلاثين وثلاثمائة وقيل انه
بويع في جمادى الاولى من هذه السنة وغلب على الامر ابن
بويه الديلمي والمطيع في يده لا امر له ولا نهى ولا خلافة

LIVRE DES PRAIRIES D'OR
ET DES MINES DE PIERRES PRÉCIEUSES.

CHAPITRE CXXX.

KHALIPAT DE MOUTÛ-LILLAH.

Moutû-Lillah (Abou 'l-Kaçem Fadl, fils de Djâfar Mouk-
tadir), a été proclamé le septième jour avant la fin du mois
de châban 334 de l'hégire, ou, selon une autre version,
pendant le mois de djemadi I de la même année.

Le fils de Boueïh le Deilemite (Ahmed, surnommé Mouizz
ed-dawleh) s'est emparé du pouvoir; il tient Moutû sous sa
main, privé de toute autorité, et il n'est plus question au-

IX.

ALTIN ÇAYIRLAR VE KIYMETLİ TAŞ MADENLERİ KİTABI. BÖLÜM CXXX.
MOUTÛ-LILLAH'IN HİLAFAFETİ.

Moutû-Lillah (Jâfar Muktedir'in oğlu Abou 'l-Kaçem Fadl), Hicret'in 334. Şaban ayının sonundan önceki yedinci günde veya başka bir versiyona göre aynı yılın I. Cemadi ayında ilan edildi. Deilemite Boueïh'in oğlu (Ahmed, lakaplı Mouizz ed-Dawleh) iktidarı ele geçirdi; Moutû'yi elinde tutuyor, tüm yetkilerinden mahrum bırakıldı ve bugün artık halifelik veya vezirlik onurundan söz edilmiyor.

تعمون ولا وزارة تذكر وقد كان ابو جعفر محمد بن يحيى بن شيرزاد يدبر الامر بحضرة الديلمي قتيلاً بالمر الوزارة برسم الكتابة ولم يخاطب بالوزارة الى ان استأمن للحسين بن عبد الله آبن حمدان الى الجانب الغربي وخرج معه عند خروجه الى ناحية الموصل الى ان اتهم بتغيرته الاتراك عليه فسلم عينيه وقد قيل ان ابا الحسن علي بن محمد بن علي بن مقله⁽¹⁾ يعرض الكتاب على الديلمي والمطبع ويتصرف برسم الكتابة لا برسم الوزارة في هذا الوقت وهو جهادى الاولى سنة ست وثلاثين وثلاثمائة ولم تفرد بمجموع تاريخ المطبع باباً مفصلاً عن اخباره كافرادنا لغيره مما سلف ذكره في هذا الكتاب لانا في خلافته بعد قال المسعودي وقد كنا اشتغلنا على انفسنا في

jourd'hui ni du khalifat ni de la dignité de vizir. — Abou Djâfar Mohammed, fils de Yahya, fils de Chirzad, dirigeait les affaires auprès du Deilemite; il exerçait les fonctions du vizirat avec le titre de secrétaire et sans recevoir le nom de vizir. Mais il s'est réfugié ensuite chez Huçein, fils d'Abd Allah, fils de Hamdan (Naçir ed-dawleh), dans le quartier occidental de Bagdad; il a accompagné ce chef à l'époque de son expédition dans le district de Moçoul; enfin, soupçonné d'exciter les Turcs contre le Hamdanite, il a eu les yeux crevés.

On dit que c'est Abou l-Haçan Ali, fils de Mohammed, fils d'Ali, fils de Mouklah, qui est chargé de la correspondance politique du Deilemite et de Mouti, avec le titre, non pas de vizir, mais de secrétaire, à l'époque actuelle, c'est-à-dire en djemadi I de la présente année 336. — Nous ne consacrerons pas un chapitre particulier au règne de Mouti, quoique nous l'ayons fait pour ses prédécesseurs, puisque ce prince est encore sur le trône.

صدر كتابنا هذا ان نذكر مقاتل آل ابي طالب ومن ظهر منهم في ايام بنى امية وبنى العباس وما كان من امرهم من قتل او حبس او هرب ثم ذكرنا ما تأتى لنا ذكره من اخبارهم من قتل امير المؤمنين علي بن ابي طالب رضي الله عنه وبقي علينا من ذلك ما لم نورد وقد ذكرناه في هذا الموضع وفاة بما تقدم من شرطنا في هذا الكتاب فمن ذلك انه ظهر بصعيد مصر احمد بن عبد الله بن ابرهم بن اسماعيل بن ابرهم بن عبد الله بن الحسن بن الحسين بن علي بن ابي طالب فقتله احمد بن طولون بعد اقاميص قد اتينا على ذكرها فيما سلف من كتبنا وذلك نحو سنة سبعين ومائتين وكذلك ذكرنا خروج ابي عبد الرحمن الجمي⁽¹⁾ على احمد بن طولون بصعيد

Nous avons pris l'engagement au début de ce livre de raconter la fin tragique des descendants d'Abou Talib, leurs manifestations sous le règne des Omeyyades et des Abbassides, et le sort qui leur fut réservé, la mort, la prison ou l'exil. Nous avons en effet mentionné à l'occasion les faits qui les concernent, depuis l'assassinat du Prince des Croyants Ali, fils d'Abou Talib (que Dieu l'agrée!), mais il reste un certain nombre de détails dont nous n'avons pas parlé. Nous allons les donner ici afin de remplir la promesse que nous avons faite dans cet ouvrage.

Citons par exemple la manifestation dans la Haute-Égypte d'Achmed, fils d'Abd Allah (fils d'Ibrahim, fils d'Ismaïl, fils d'Ibrahim, fils d'Abd Allah, fils de Haçan, fils de Huçein, fils d'Ali, fils d'Abou Talib). Il fut tué par Achmed, fils de Touloun, vers l'année 270 de l'hégire, après toutes sortes de péripéties dont nous avons donné le récit dans nos autres ouvrages. Nous avons raconté dans ces mêmes ouvrages la lutte d'Abou Abd er-Rahman el-Adjemi contre

Yahya oğlu Şirzad oğlu Ebu Cafer Muhammed, Deilemite ile işleri yönetti; vezirlik görevlerini sekreterlik unvanıyla ve vezirlik unvanı almadan yürüttü. Fakat daha sonra Hamdan oğlu Abdullah oğlu Hüseyin'e (Nasir ed-dawleh) Bağdat'ın batı mahallesine sığındı; Musul bölgesindeki seferi sırasında bu reise eşlik etti; sonunda, Türkleri Hamdanite'ye karşı kıskırttığından şüphelenilerek gözlerini oydu. Deilemite'nin vezir değil, sekreter unvanıyla, Muuklah'ın oğlu Ali'nin oğlu Muhammed'in oğlu Ebu'l-Haçan Ali'nin, şu anda, yani 336 yılı I. cemadisinde, Deilemite ve Mouti'nin siyasi yazışmalarından sorumlu olduğu söylenmektedir. - Mouti'nin saltanatına özel bir bölüm ayırmayacağız, ancak selefleri için bunu yaptık, çünkü bu prens hala tahtta. Bu kitabın başında, Ebu Talib'in soyundan gelenlerin trajik sonunu, Emeviler ve Abbasiler dönemindeki tezahürlerini ve onlar için saklı olan ölüm, hapis veya sürgün kaderini anlatmaya söz verdik. Gerçekten de, Müminlerin Prensi Ali'nin (Allah ondan razı olsun!) suikastından bu yana, onları ilgilendiren gerçeklerden zaman zaman bahsettik, ancak bahsetmediğimiz belirli sayıda ayrıntı kaldı. Bunları burada, bu eserde yaptığımız vaadi yerine getirmek için vereceğiz. Örneğin, Yukarı Mısır'da Abdullah oğlu Ahmed'in (İbrahim oğlu, İsmail oğlu, İbrahim oğlu, Abdullah oğlu, Hasan oğlu, Hüseyin oğlu, Ali oğlu, Ebu Talib oğlu) tecellisini zikrelelim. Kendisi, diğer eserlerimizde anlattığımız türlü maceralardan sonra, Hicret'in 270 yılı civarında Tulun oğlu Ahmed tarafından öldürüldü. Aynı

eserlerde, Yukarı Mısır'da Ebu Abdurrahman el-Acemi'nin Tulun oğlu Ahmed'e karşı verdiği mücadeleyi ve onun helak oluşuna kadar hikayesinin devamını anlattık.

مصر وما كان من أمره إلى أن قتل موسى ذلك ظهور ابن الرضا وهو محسن بن جعفر بن محمد بن علي بن موسى بن جعفر آبن محمد بن علي بن الحسين بن علي بن أبي طالب (1) رضى الله عنهم في اقال دمشق سنة ثلاثمائة فكانت له مع أميرها احمد آبن كيخلف حروب فقتل صبراً وقيل قتل في المعركة وحمل رأسه إلى مدينة السلام فنصب على الجسر الجديد بالجانب الغربي وظهر ببلاد طبرستان والديلم الاطروش وهو للحسن آبن علي بن محمد بن علي بن الحسن بن علي بن أبي طالب رضى الله عنهم واخرج عنها المسودة وذلك في سنة احدى وثلاثمائة وقد كان اقام في الديلم ولجبل سنين وهم جاهلية

Ahmed, fils de Touloun, dans la Haute-Egypte, et la suite de son histoire jusqu'à ce qu'il périt.

Nous devons mentionner également la manifestation du fils de Rida, c'est-à-dire de Mouhsin, fils de Djâfar (fils de Mohammed, fils d'Ali, fils de Mouça, fils de Djâfar, fils de Mohammed, fils d'Ali, fils de Huçein, fils d'Ali, fils d'Abou Talib, que Dieu les agrée!). Il s'insurgea dans la province de Damas, en l'année 300. Après avoir longtemps combattu contre le chef de ce pays, qui était Ahmed, fils de Keigalag, il périt de la main du bourreau, ou bien, selon une autre opinion, sur le champ de bataille. Sa tête fut envoyée à Bagdad et exposée sur le Pont-Neuf, dans la ville occidentale.

Ensuite eut lieu dans le Tabaristân et le Deilem la manifestation d'Otrouch (le Sourd). Son nom était Haçan, fils d'Ali, fils de Mohammed, fils d'Ali, fils de Haçan, fils d'Ali, fils d'Abou Talib. Ce fut en l'année 301 de l'hégire qu'il chassa les Noirs (les partisans des Abbassides) du Tabaristân. Otrouch avait passé plusieurs années dans le Deilem

ومنهم مجوس فدعاهم إلى الله تعالى فاستجابوا واسلموا إلا قليلاً منهم في مواضع من بلاد الجبل والديلم في جبال شاهقة وتلاع وادوية ومواقع خشنة على الشوك إلى هذه الغاية وبني في بلادهم مساجد وقد كان للسلمى بازاتهم تغور مثل قزوين وشالوس (1) وغيرها من بلاد طبرستان وقد كان بمدينة شالوس حصن منيع وبنیان عظيم بنته ملوك فارس يسكن فيه الرجال المرابطون بازاء الديلم ثم جاء الاسلام فكان كذلك إلى أن هدمه الاطروش وقد كان بين الاطروش والحسن بن القاسم الحسنى الداي حروب على بلاد طبرستان فكانت بينهم مجالا

et le Guilân. Les habitants de ces contrées étaient plongés dans l'ignorance, quelques-uns d'entre eux professaient les croyances des Mages; Otrouch les appela au culte du vrai Dieu; ils y consentirent et devinrent musulmans, sauf un petit nombre d'habitants de ces deux pays qui vivaient au milieu de hautes montagnes, dans des forteresses, des vallées et des retraites inaccessibles. Ils ont persévéré dans leur polythéisme jusqu'à ce jour. Otrouch bâtit plusieurs mosquées dans ces parages. Déjà les Musulmans avaient construit contre ces peuplades hostiles une ligne de défenses comprenant Kazwin, Chalous et d'autres places du Tabaristân. Chalous était protégée par une solide forteresse et par de hautes murailles dont la construction était due aux rois de la Perse: c'est là que résidaient les garnisons chargées de défendre leurs frontières contre les Deilemiens. Cette place subsista après la prédication de l'islam jusqu'au jour où elle fut détruite par Otrouch.

Il y eut entre ce dernier et Haçan, fils de Kaçem el-Haçani, le Missionnaire, une longue guerre dont le Tabaristân fut le théâtre. La lutte se prolongeait entre eux avec des

Ayrıca, Rıza oğlunun, yani Cafer oğlu Muhsin'in (Muhammed oğlu, Ali oğlu, Mouça oğlu, Cafer oğlu, Muhammed oğlu, Ali oğlu, Huçe'in oğlu, Ali oğlu, Ebu Talib oğlu, Allah onlardan razı olsun!) tecellisinden de bahsetmeliyiz. 300 yılında Şam eyaletinde isyan etti. Uzun süre bu ülkenin reisi olan Keigalag oğlu Ahmed'e karşı savaştıktan sonra, celladın elinde veya başka bir görüşe göre savaş meydanında öldürüldü. Başlı Bağdat'a gönderildi ve batı şehrindeki Pont-Neufta teşhir edildi. Sonra Tabaristan ve Deilem'de Otrouch'un (Sağır) tecellisi gerçekleşti. Adı Hasan'dı, Ali oğlu, Muhammed oğlu, Ali oğlu, Hasan oğlu, Ali oğlu, Ebu Talib oğlu. Hicretin 301. yılında Siyahları (Abbasi taraftarları) Taberistan'dan kovdu. Otrouch Deilem ve Gilan'da birkaç yıl geçirmişti. Bu bölgelerin sakinleri cehalete sürüklendi, bazıları Magi'nin inançlarını benimsedi; Otrouch onları gerçek Tanrı'ya ibadet etmeye çağırdı; bu iki ülkenin yüksek dağların ortasında, kalelerde, vadilerde ve ulaşılması zor sığınaklarda yaşayan az sayıda sakini dışında, onlar da razı oldular ve Müslüman oldular. Bugüne kadar çok tanrıcılıklarında ısrar ettiler. Otrouch bu bölgelerde birkaç cami inşa etti. Müslümanlar, Kazvin, Chalous ve Taberistan'daki diğer yerler de dahil olmak üzere bu düşman halklara karşı bir savunma hattı inşa etmişlerdi. Chalous, inşası Pers krallarına ait olan sağlam bir kale ve yüksek duvarlarla korunuyordu: sınırlarını Deilemlilere karşı savunmaktan sorumlu garnizonlar orada ikamet ediyordu. Bu yer, Otrouch tarafından yıkıldığı güne kadar İslam'ın vaaz edilmesinden sonra varlığını sürdürdü. İkincisi ile Misyoner Kaçem el-Haçani'nin oğlu Haçan arasında uzun bir savaş yaşandı ve Tabaristan bunun tiyatrosuydu.

وقد كان الحسن بن القاسم الحسنى الدادى واثى الرى وذلك فى سنة سبع عشرة وثلاثمائة فى جيوش كثيرة من الجليل والديلم وغيرهم ومعه مائة من كاكى الديلمى احد فتاك الديلم ووجهها فاخرج عسكر نصر بن اجد بن اسمعيل بن اجد⁽¹⁾ صاحبه عنها واستولى عليها وعلى قرويس وزنجان وقم وابهر وغير ذلك مما اتصل بالرى فكتب المغندر الى نصر بن اجد بن اسمعيل بن اجد صاحب خراسان بفكر عليه ذلك ويقول انا ضمنتك المال والدم فاهلقت امر الرعية واضعفتها واهلقت البلد حتى دخلته المبيضة والرمه اخرجهم عنه فوقع اختيار نصر صاحب خراسان على انفاذ رجل من اصحابه من الجليل يقال له اسفار بن شيرويه واخرج معه ابنى المحتاج وهو امير

fortunes diverses, lorsque Haçan le Missionnaire marcha contre Rey, en 317 de l'hégire, à la tête d'une armée nombreuse composée de Guilanais, de Deilemiens et d'autres troupes. Il avait aussi avec lui Makan, fils de Kaki, un des principaux et des plus braves chefs du Deilem. Le Missionnaire, après avoir chassé de Rey l'armée de son chef Nasr, fils d'Ahmed, fils d'Ismâil, fils d'Ahmed (le Samanide), s'empara de cette ville ainsi que de Kazwin, Zindjân, Koumm, Abhar et d'autres localités voisines de Rey. Le Khalife Mouktadir écrivit à Nasr, fils d'Ahmed, chef du Khorâçân, pour lui reprocher ces désastres. « Je t'avais rendu responsable, lui disait-il, des biens et de la vie de mes sujets, tu as négligé leurs intérêts, tu as laissé périlcliter leur défense et celle du pays, au point de le livrer à l'invasion des Blancs (les Alides) ! »

Pressé par le Khalife de repousser les envahisseurs, Nasr résolut de confier une armée nombreuse à un officier guilanaise de sa suite, un certain Asfar, fils de Chirweih, au-

من امرآء خراسان فى جيش كثير ليحارب من مع الدادى وماكان بن كاكى لما بين الجليل والديلم من الضغائن والتنافس ففسار اسفار بن شيرويه فيمن معه من الجيوش الى حدود الرى فكانت الوقعة بين اسفار بن شيرويه لجيلى وماكان بن كاكى الديلمى فاستأمن اكثر اصحاب ماكان وقزاده مثل معير وتالجى وسليمان بن شريك الاشكرى ومرد الاشكرى وهشونه آبن اومكر⁽¹⁾ فى اخرين من قزاد لجيلى محمد عليهم ماكان فى نفر يسير من غلانه سبع عشرة رجلاً وصبرت⁽²⁾ له عساكر خراسان ومن معه من الاتراك فوثى ماكان بن كاكى ودخل بلاد طبرستان وانهرم الدادى بن يديه وماكان على حماميته فلحقته خيول خراسان وجيلى والديلم والاتراك فيهم اسفار

quel il adjoignit Ibn Mouhtadj, qui était un des principaux émirs du Khorâçân. Il les chargea de combattre le Missionnaire et Makan, fils de Kaki, en exploitant dans ce but les haines et les antipathies nationales qui régnaient entre Guilanais et Deilemiens. Asfar, fils de Chirweih, conduisit son armée sur les limites du territoire de Rey : c'est là que les troupes du Guilanais rencontrèrent celles de Makan le Deilemien. Mais la plupart des partisans et généraux de ce dernier, tels que Mechiz, Taldjin, Suleiman ben Chirklah Achkeri, Mard Achkeri, Hachouneh, fils de Oumguer, et plusieurs officiers guilanaise capitulèrent avec l'ennemi. Makan, demeuré seul avec quelques-uns de ses écuyers, exécuta dix-sept charges contre eux; mais, rebuté par la résistance énergique des troupes du Khorâçân et des Turcs qui s'étaient joints à Asfar, il recula et se rendit dans le Tabaristân. Le Missionnaire avait déjà pris la fuite, tandis que Makan couvrait sa retraite. Poursuivi par la cavalerie du Khorâçân, des Guilanais, Deilemiens et Turcs sous le com-

Aralarındaki mücadele, Misyoner Hasan 317 H. yılında Gilanlılar, Deilemliler ve diğer birliklerden oluşan büyük bir ordunun başında Rey'e doğru yürüdüğünde değişen talihlerle devam etti. Ayrıca Deilem'in başlıca ve en cesur şeflerinden biri olan Kaki oğlu Makan da yanındaydı. Misyoner, şefi Ahmed oğlu İsmail oğlu Ahmed'in (Samanid) ordusunu Rey'den sürdükten sonra, bu kasabayı ve Kazvin, Zincan, Kumm, Abhar ve Rey yakınlarındaki diğer yerleşim yerlerini de ele geçirdi. Halife Muktedir, Horasan şefi Ahmed oğlu Nasr'a bu felaketler için onu kinamak üzere bir mektup yazdı. Ona, "Seni tebaamın mallarından ve canlarından sorumlu tuttum," dedi, "onların çıkarlarını ihmal ettin, onların ve ülkenin savunmasının bozulmasına izin verdin, hatta Beyazların (Alidler) işgaline teslim ettin!" Halife tarafından işgalcileri püskürtmek için sıkıştırılan Nasr, maiyetindeki bir Gilanlı subaya, Chirweih oğlu Asfar'a büyük bir ordu emanet etmeye karar verdi ve ona Khorâçân'ın başlıca emirlerinden biri olan İbn Mouhtadj'ı ekledi. Onlara Misyoner ve Kaki oğlu Makan'la savaşma görevini verdi ve bu amaçla Gilanlılar ve Deilemliler arasında hüküm süren ulusal nefret ve antipatileri kullandı. Shirweih oğlu Asfar, ordusunu Rey topraklarının sınırlarına götürdü: Gilanlıların birlikleri Deilemlilerle Makan'ın birlikleriyle orada karşılaştı. Ancak ikincisinin taraftarlarının ve generallerinin çoğu, Mechîz, Taldjîn, Süleyman ben Shirklah Achkeri, Mard Achkeri, Hachouneh, Oumguer oğlu ve birkaç Gilanlı subay gibi, düşmana teslim oldu. Makan, birkaç uşağıyla yalnız başına kalmış, onlara karşı on yedi suçlamada bulunmuştur; ancak, Haraçân birliklerinin ve Asfar'a katılan Türklerin enerjik direnişiyle püskürtülerek geri çekilmiş ve Tabaristan'a girmiştir. Misyoner çoktan kaçmış, Makan ise geri çekilmesini sağlamıştır. Horasan, Gilan, Deilem süvarileri ve Asfar komutasındaki Türkler tarafından takip edilen Makan, sayıca üstün böyle bir düşmanın önünde geri çekilmiştir.

آبن شبرويه ومضى ماکان لكثرة الخيول وانجاز الداعي وقد لحق بقرب آمل قصبة بلاد طبرستان الى طاحونة هنالك وقد تخلى عنه من كان معه من انصاره فقتل هنالك ولحق ماکان بالديلم واستولى اسفار بن شبرويه على بلاد طبرستان والري وجرجان وقزوين وزيجان وابهر وقم وهذان والكرخ ودعا لصاحب خراسان واستوثقت له الامور وعظمت جيوشه وكثرت عدته فتجبر وطغى وكان لا يدين بملة الاسلام وعصى صاحب خراسان وخالف عليه واراد ان يعقد التاج على رأسه ونصب بالري سريكر من ذهب لذلك ويهلك على ما في يديه مما ذكرنا من البلاد ويحارب السلطان وصاحب خراسان فسيّر

mandement d'Asfar, Makan se déroba devant un ennemi si supérieur en nombre. Le Missionnaire continua sa retraite, mais il fut atteint près d'Amol, chef-lieu du Tabaristân, dans un moulin des environs; abandonné de ses derniers défenseurs, il périt en cet endroit. Quant à Makan, il put rentrer dans le Deilem.

Asfar, fils de Chirweih, devenu maître du Tabaristân, de Rey, Djordjân, Kazwin, Zindjân, Abhar, Koumm, Hamadân et Kerkh, travailla d'abord pour la cause du chef du Khorâçân. Mais l'affermissement de sa puissance, le nombre et la vigueur de ses troupes lui inspirèrent des idées d'orgueil et de révolte. Étranger à la croyance musulmane, il méconnut la suzeraineté du chef du Khorâçân, se déclara en insurrection et voulut usurper la couronne. Il se fit construire à Rey un trône d'or, insigne de la royauté, et, s'adjudgeant la souveraineté des provinces qu'il détenait, il déclara la guerre au gouvernement de Bagdad et au chef du Khorâçân. Le Khalife Mouktadir fit marcher aussitôt Haroun ben Garib contre Kazwin. Une grande bataille fut

المقتدر هارون بن غريب في الحال نحو قزوين فكانت له مع اصحاب اسفار بن شبرويه وقعة عظيمة فانكشف هارون وقتل من اصحابه خلق كثير وذلك بمباب قزوين وقد كان اهل قزوين عاونوا اصحاب السلطان فقتل منهم عدة وكانت لهم بعد هزيمة هارون بن غريب مع الديلم حروب وسار اليهم اسفار بن شبرويه فاقى على خلق كثير بها وملك القلعة التي في وسط قزوين وتُدعى بالفارسية كشوين^(١) وهو الحصن الذي كان بالمدينة أولاً في نهاية المنعة مما كانت الفرس جعلته ثغراً بازاء الديلم وشحنته بالرجال لان الديلم والجيل مذ كانوا لم ينفقوا الى ملة ولا استنجدوا شرعاً ثم جاء الاسلام وفتح الله على المسلمين البلاد فجعلت قزوين ثغراً للديلم وغيرها مما اطان

livrée entre ce général et le parti d'Asfar. Haroun fut mis en déroute avec des pertes sérieuses. L'affaire avait eu lieu devant Kazwin; les habitants de cette ville ayant prêté main forte à l'armée du gouvernement, subirent des pertes considérables, et, après la défaite de Haroun ben Garib, ils eurent à combattre encore les Deilemiens. En effet, Asfar, fils de Chirweih, marcha contre eux, leur tua beaucoup de monde et s'empara de la citadelle située au centre de Kazwin. Cette citadelle, nommée en persan *Kechvin*, placée dans l'intérieur de la ville, était autrefois très-puissante; les Perses l'avaient bâtie pour se défendre contre les attaques des Deilemiens, et ils y entretenaient une garnison nombreuse. En effet, les populations du Deilem et du Guilân avaient, dès l'origine, rejeté toute croyance religieuse et refusé d'obéir à aucune loi. Après la venue de l'islam, lorsque Dieu donna aux Musulmans la conquête du monde, Kazwin demeura ville forte et ligne de défense contre les Deilemiens et les autres peuplades du Deilem et du Guilân qui

Misyoner geri çekilmesine devam etmiş, ancak Tabaristan'ın başkenti Amol yakınlarında, yakındaki bir değirmende yakalanmıştır; son savunucuları tarafından terk edilmiş ve orada can vermiştir. Makan'a gelince, Deilem'e geri dönebilmiştir. Şirveyh oğlu Asfar, Tabaristan, Rey, Ürdün, Kazvin, Zincan, Abhar, Kumm, Hamedân ve Kerh'in efendisi olduktan sonra, önceleri Horasan beyi için çalıştı. Fakat gücünün artması, askerlerinin sayısı ve kuvveti onda gurur ve isyan fikirlerini uyandırdı. Müslüman inancına yabancı olan Asfar, Horasan beyi'nin hakimiyetini hiçe saydı, isyan ettiğini ilan etti ve tacı gasp etmek istedi. Rey'de kendisine kraliyet nişanı olan altın bir taht yaptırdı ve elinde tuttuğu eyaletlerin hakimiyetini ele geçirerek, Bağdat hükümetine ve Horasan beyine savaş açtı. Halife Muktedir derhal Harun bin Garib'i Kazvin'e karşı yürüttü. Bu general ile Asfar'ın partisi arasında büyük bir savaş oldu. Harun, ağır kayıplar vererek bozguna uğradı. Olay Kazvin'in önünde gerçekleşmişti; Bu şehrin sakinleri hükümet ordusuna güçlü bir el uzatmış olmalarına rağmen önemli kayıplar verdiler ve Harun ibn Garib'in yenilgisinden sonra Deilemians ile tekrar savaşmak zorunda kaldılar. Gerçekten de, Shirweih'in oğlu Asfar onlara karşı yürüdü, birçoğunu öldürdü ve Kazvin'in merkezinde bulunan kaleyi ele geçirdi. Şehrin iç kesiminde bulunan ve Farsça Kechvin olarak adlandırılan bu kale eskiden çok güçlüydü; Persler, Deilemians'ın saldırılarına karşı kendilerini savunmak için inşa etmişlerdi ve orada çok sayıda garnizon bulunduruyorlardı. Gerçekten de, Deilem ve Gilan halkı, başından beri tüm dini inançları reddetmiş ve hiçbir yasaya uymayı reddetmişti.

بلاد الديلم والجبل وقصدها المطرعة والغزاة فرابطوا وغرروا ونفروا منها الى ان كان من امر الحسن بن علي العلوي الاطروش الداعي واسلام من ذكرنا من ملوك الجبل والديلم على يديه ما قدمنا ذكره في صدر هذا الباب من خبره والآن فقد فسدت مذاهبهم وتغيرت آراؤهم ولقد أكثرهم وقد كان قبل ذلك جماعة من ملوك الديلم وروسائهم يدخلون في الاسلام وينصرون من ظهر بلاد طبرستان من آل أبي طالب مثل الحسن ومحمد ابني زيد الحسيني وخرب اسفار قرويين لما كان من فعل اهلها ومعاونتهم اصحاب السلطان على رجاله وقلع ابوابها وسبى واباح الغروج وسمع المؤذن يؤذن على صومعة الجامع فامر

environnaient ce pays. Les volontaires, les enrôlés pour la guerre sainte y affluèrent et firent de cette ville leur quartier militaire d'où partaient les corps chargés des incursions contre les infidèles. Les choses durèrent ainsi jusqu'à l'époque où parut le missionnaire Otrouch (Haçan, fils d'Ali el-Alewi), lequel convertit à l'islam plusieurs rois du Guilân et du Deilem, comme nous l'avons dit au commencement de ce chapitre. Aujourd'hui, il est vrai, leur religion et leurs croyances se sont altérées et ils sont retombés pour la plupart dans l'impiété, tandis qu'autrefois plusieurs rois et chefs deilemiens embrassaient volontiers la foi musulmane et soutenaient ceux des Alides, comme Haçan et Mohammed, tous deux fils de Zeid Huçeinî, qui s'insurgeaient dans le Tabaristân.

Asfar ruina donc la ville de Kazwîn en punition de ses agissements et de l'aide qu'elle avait prêtée aux troupes royales contre l'armée d'Asfar : il arracha les portes, réduisit la population en esclavage et livra l'honneur des femmes. Entendant le muezzin réciter l'appel à la prière du haut

ان ينفكس منها على ام رأسه وخرب المساجد ومنع الصلوات فاستغاث الناس في المساجد في امصار المشرق واستنجد امره وسار صاحب خراسان يريد الري لحرب اسفار في عساكرة وانفصل عن مدينة بخارا وهي دار هكلكة صاحب خراسان في هذا الوقت وعبر نهر بلخ فنزل مدينة نيسابور وسار اسفار الى الري وجمع عساكرة وضم اليه رجاله من الاطراش وعزم على محاربة صاحب خراسان فاشار عليه وزيره وهو مطرئ الجرجاني وكان يخاطب بالرئيس ان يلاطف صاحب خراسان ويرفق به ويراسله ويطمعه في المال واقامة الدعوة فان الحرب تارات واوقاتها مجال والاتقان عليها من رأس المال فان جفج الى ما

du minaret de la mosquée-cathédrale, il le fit précipiter la tête en bas ; enfin il démolit les chapelles et interdit les prières. Dans toutes les mosquées des grandes villes d'Orient le peuple implora l'aide du ciel, et la situation devint alors difficile pour Asfar. Le chef du Khorâçân (Nasr le Samanide) voulut conduire lui-même son armée à Rey pour combattre le rebelle. Il sortit donc de Boukhara, capitale actuelle du chef du Khorâçân, traversa le fleuve de Balkh (Oxus) et campa dans la ville de Neïçabour. De son côté, Asfar, retournant à Rey, réunit son armée, fit des levées d'hommes de tout côté et se prépara à combattre le maître du Khorâçân. Mais son ministre Moutarrif Djordjani, auquel on donnait le titre de *reis*, lui fit entendre de sages représentations. Il lui conseilla de flatter le chef du Khorâçân, de se ménager ses bonnes grâces en lui écrivant et en lui promettant de l'argent et le maintien de la propagande en sa faveur. « La guerre, disait ce conseiller, a ses vicissitudes et ses chances diverses ; c'est l'argent qui en assure le succès. Ou bien l'ennemi inclinera aux propositions que vous

İslam'ın gelişinden sonra, Tanrı Müslümanlara dünyanın fethini verdiğinde, Kazwin güçlü bir şehir ve Deilemians'a ve bu ülkeyi çevreleyen diğer Deilem ve Gilan halklarına karşı bir savunma hattı olarak kaldı. Gönüllüler ve kutsal savaşa katılanlar oraya akın ettiler ve bu şehri, kâfirlere karşı akınlar düzenlemekle görevli birliklerin yola çıktığı askeri karargâhları yaptılar. Bu durum, misyoner Otrouch (Haçan, Ali el-Alewi'nin oğlu) ortaya çıkana kadar böyle devam etti. Bu bölümün başında söylediğimiz gibi, Gilan ve Deilem'in birkaç kralını İslam'a döndürdü. Bugün, dinlerinin ve inançlarının değiştiği ve büyük ölçüde dinsizliğe geri döndükleri doğrudur. Oysa eskiden Deilem'in birkaç kralı ve şefi gönüllü olarak Müslüman inancını benimsemiş ve Zeid Huçeini'nin her ikisi de Tabaristan'da isyan eden oğulları olan Haçan ve Muhammed gibi Aliilerin inançlarını desteklemişlerdi. Asfar, bu nedenle eylemlerinin ve Asfar'ın ordusuna karşı kraliyet birliklerine verdiği yardımın cezası olarak Kazvin şehrini harap etti: kapıları yıktı, nüfusu köleliğe indirdi ve kadınların onuruna ihanet etti. Müezzinin cami-katedralin minaresinin tepesinden ezan okuduğunu duyunca, onu baş aşağı yere yıktırdı; sonunda şapelleri yıktırdı ve namazı yasakladı. Doğu'nun büyük şehirlerindeki tüm camilerde halk yardım için cennete yalvardı ve durum Asfar için zorlaştı. Horasan reisi (Samanid Nasr) isyancıyla savaşmak için ordusunu kendisi Rey'e götürmek istedi. Bu nedenle Horasan reisinin şu anki başkenti olan Buhara'dan ayrıldı, Belh (Oxus) nehrini geçti ve Neïçabur şehrinde kamp kurdu. Asfar ise Rey'e dönerek ordusunu topladı, her taraftan adam topladı ve Horaçân efendisiyle savaşmaya hazırlandı. Ancak reis unvanı verilen bakanı Moutarrif Djordjani ona akıllıca temsiller dinletti. Ona, Khorâçân şefine iltifat etmesini, ona mektup yazarak ve ona para ve lehine propaganda yapma sözü vererek onun iyi niyetini kazanmasını tavsiye etti. "Savaşın," dedi bu danışman, "iniş çıkışları ve çeşitli şansları vardır; başarısını garantileyen şey paradır.

دعوتہ الیہ وراسلنتہ بہ وآلہ الحرب بی یدیك لان می معك من الاتراك واكثر فرسان خراسان اما هم رجالہ واما تمکلتهم بالاحسان الیہم ولا تدري لعلہ اذا قرب منك صاروا الى صاحبهم فقبل قوله وامر بمكاتبتہ فلما وردت الکتاب علی صاحب خراسان انی ان یقبل شیئا من ذلك وعزم علی المسیر الیہ فاشار علیہ وزیرہ ان یقبل منه ما بذل وان یرضی منه بما تجمل من الاموال واقامۃ الدعویۃ فان الحرب عثراتہا لا تستقال ولا یدری الى ما توول لان الرجل قوی بالمال والرجال فان هُرم لم یکن فی ذلك کبیر فتح واذ کان رجل من رجالک انتدبتہ للحرب عدوک وضممت الیہ عساکرک وغلباک تخالف علیک وان

lui adresserez dans vos dépêches ou il les rejettera. Dans ce second cas, la guerre s'ouvre devant vous. Mais rappelez-vous que les Turcs et presque toute la cavalerie du Khorâçân que vous avez sous vos ordres sont les sujets de votre ennemi et que vous ne les retenez que par vos libéralités. Qui sait si, à l'approche de l'ennemi, ils ne se rallieront pas à leur ancien maître? » Asfar, acceptant les avis de son ministre, lui ordonna d'écrire en ce sens. Au reçu de ces dépêches, le chef du Khorâçân ne voulut d'abord rien entendre et persista dans ses projets d'expédition. Mais son vizir l'engagea d'accueillir les propositions d'Asfar et d'accepter l'offre d'une somme d'argent et de son dévouement à ses intérêts. « La guerre, lui dit-il, est sujette à des revers irréremédiables, et il est impossible d'en prévoir l'issue. Celui que vous allez combattre est bien pourvu d'argent et de troupes; si vous le mettez en fuite, ce ne sera pas pour vous un grand succès. Dans le cas où vous désignerez pour le combattre un de vos officiers auquel vous confierez le commandement de vos troupes et de votre garde

كانت وعائد بالله علیك لم تستقل من ذلك فشاور صاحب خراسان ذوی الراى من قوادہ واصحابہ فیما قال وزیرہ وصوبوا رایہ فنجح الى قولهم وما اشیر به علیہ واجاب اسفار الى ما سأل واعطاه ما طلب بعد شروط اشتراطها علیہ من حمل اموال وغير ذلك فلما ورد الکتاب علی اسفار قال لوزیرہ هذه اموال عظیمة قد اشتراط علینا حملها ولا سبیل الى اخراجها من بیت المال فالواجب ان نستفتح خراج هذه البلاد فقال له وزیرہ ان فی استفتاح الخراج فی غیر وقتہ مضرة علی ارباب الضیاع وخراب البلاد وجلاء کثیر من اهل الضیاع قبل ادراك

particulière; si ce chef trompe votre confiance, et si, ce qu'à Dieu ne plaise, le résultat de la lutte vous est contraire, ce ne sera pas un événement de médiocre importance. » Le chef du Khorâçân soumit les conseils de son vizir aux plus expérimentés de ses officiers et de ses courtisans; tous ayant approuvé cette manière de voir, le chef se rendit à leur avis et adopta la ligne de conduite qui lui était tracée. Il accueillit donc les ouvertures d'Asfar et accepta ses offres en stipulant diverses clauses relatives au paiement d'une somme d'argent et à d'autres conditions. Après avoir reçu le message du roi, Asfar dit à son ministre : « Voilà une somme bien lourde que nous nous engageons à payer; la tirer du Trésor est chose impossible. Il faut donc que nous décrétons dès à présent l'ouverture de la perception de l'impôt dans nos provinces. » — Le vizir répondit : « Anticiper, pour la levée de l'impôt, sur l'époque ordinaire, est une mesure funeste aux agriculteurs; elle entraînera la ruine du pays et l'émigration d'une foule de propriétaires avant que leurs récoltes soient arrivées à maturité. — Alors quel parti prendre, demanda Asfar? —

Ya düşman, ona gönderdiğiniz telgraflarda yer alan tekliflere yanaşacak ya da reddedecektir. İkinci durumda, önünüzde savaş açılacaktır. Fakat unutmayın ki, Türkler ve emriniz altındaki Horaçân'ın hemen hemen tüm süvarileri düşmanınızın tebaasıdır ve siz onları sadece cömertliğinizle geri tutuyorsunuz. Düşman yaklaştığında, eski efendilerine katılmayacaklarını kim bilebilir? Asfar, bakanının tavsiyesini kabul ederek, ona bu yönde bir mektup yazmasını emretti. Bu telgrafları alan Horaçân reisi, ilk başta hiçbir şey duymadı ve sefer planlarında ısrar etti. Fakat veziri, Asfar'ın tekliflerini memnuniyetle karşılaması ve bir miktar para teklifini ve çıkarlarına olan bağlılığını kabul etmesi konusunda onu teşvik etti. "Savaş," dedi ona, "geri dönüşü olmayan tersliklere tabidir ve sonucunu önceden kestirmek imkansızdır. Savaşacağınız kişi para ve asker bakımından iyi donanımlıdır; onu kaçırsanız, sizin için büyük bir başarı olmayacaktır. Eğer birliklerinizin ve özel muhafızlarınızın komutasını emanet ettiğiniz subaylarınızdan birini onunla savaşması için görevlendirirseniz; eğer bu lider güveninizi sarsarsa ve Allah korusun, savaşın sonucu sizin aleyhinize olursa, bu önemsiz bir olay olmayacaktır. Horaçân reisi, vezirinin tavsiyesini subaylarının ve saraylılarının en deneyimli olanına ilettili; hepsi bu bakış açısını onayladıktan sonra, reis onların tavsiyesine boyun eğdi ve kendisi için çizilen davranış çizgisini benimsedi. Bu nedenle Asfar'ın tekliflerini memnuniyetle karşıladı ve tekliflerini kabul etti, bir miktar para ve diğer koşulların ödenmesiyle ilgili çeşitli maddeler şart koştu. Kralın mesajını aldıktan sonra Asfar, vezirine şöyle dedi: "Bu, ödemeyi üstlendiğimiz çok ağır bir meblağdır; hazineden çekmek imkansızdır. Bu nedenle, eyaletlerimizde vergi toplamanın açılmasını derhal kararlaştırmalıyız." Vezir cevap verdi: "Vergilerin normal zamanda alınmasını beklemek çiftçiler için felaket bir önlemdir; ülkenin mahvolmasına ve bir sürü toprak sahibinin ürünleri olgunlaşmadan göç etmesine yol açacaktır. Peki, nasıl bir yol izlemeliyiz?" diye sordu Asfar?

غلاتهم قال له اسفارنا الوجه قال الكاتب للفراج انما يخص بعض الناس من ارباب الضياع خاصة وهاهنا وجه يعتم سائر الناس من ارباب الضياع وغيرهم من المسلمين وسائر اهل الملل من اهل هذه البلاد وغيرهم من الغريباء من غير ضرر عليهم ولا كثير مؤونة بل اعطاء شيء يسير وهو ان يجعل على كل رأس دينار فيكون في ذلك ما اشترط علينا جملة من المال وزيادة عليه كثيرة فامر اسفار بذلك فكتب اهل الاسواق والمحلات من المسلمين واهل الذمة حتى وصل في الاحصاء الى من في الغنادق والنانات من الغريباء من التجار وغيرهم وحشر الناس الى دار الفراج بالري وسائر اقالها وطولوا بهذه الجرية فن ادى

L'impôt foncier, reprit le secrétaire, ne s'adresse qu'à une classe de sujets, aux agriculteurs seulement. Mais voici une autre mesure qui s'étendra à tous indistinctement; aussi bien les propriétaires de terres que le reste des Musulmans, les autres communautés religieuses et jusqu'aux étrangers qui sont dans vos États. Et cela sans détriment pour eux, sans lourde charge, puisqu'on n'exigera d'eux que le paiement d'une contribution minime. Il ne s'agit que d'établir un impôt d'un dinar par tête; vous trouverez par là les ressources nécessaires pour payer la contribution de guerre, plus un excédant considérable. Asfar donna des ordres en conséquence. On fit le recensement de tout ce qu'il y avait dans les bazars et les quartiers de Musulmans et de tributaires; le dénombrement s'étendit même aux négociants étrangers et à tous les voyageurs logés dans les hôtelleries et caravansérails. On réunit ensuite les contribuables dans l'hôtel du Kharadj à Rey et dans les autres provinces, et on réclama d'eux la capitation susdite. Quiconque la payait recevait en échange une quittance d'acquiescement scellée, analogue à

كتب له براءة بالاداء محتومة على حسب ما تكتب براءة اهل الذمة عند ادائهم للجزية في امصار الاسلام فاخبرني جماعة من اهل الري وغيرهم ممن طرأ اليها من الغريباء من التجار وغيرهم وانا يومئذ بفاحية الاهواز وفارس انهم ادوا هذه الجزية واخذوا هذه البراءة بادائها فاجتمع من ذلك اموال عظيمة جل منها ما اشترط عليه وكان الباقي من ذلك الف الف دينار ونيفاً وقبل اضعاف ما ذكرنا على حسب الخلائق الذين بالري واهالها ورجع صاحب خراسان الى بخارا وعظم امر اسفار على خلاي ما عهد وبعث برجل من اصحابه كان صاحب جيشه من الجبل يقال له مرداويج بن زيار⁽²⁾ الى ملك من ملوك الديلم هما يلي بلاد قزوین وهو صاحب الطرم من

la formule d'acquit délivrée aux tributaires en pays musulman après le paiement de leur redevance. Quelques gens de Rey, ainsi que des négociants étrangers ou d'autres personnes qui habitaient Rey à cette époque, m'ont affirmé (je voyageais alors en Susiane et dans le Fars) qu'ils payèrent la taxe en question et en reçurent décharge, et que cette taxe produisit des sommes si considérables que, prélèvement fait de la contribution stipulée, il y eut un excédant de plus d'un million de dinars. On donne même un chiffre double de celui-ci en raison de la population répandue dans Rey et dans les autres localités de cette province.

Le chef du Khorasan retourna ensuite à Boukhara. Asfar, dont la puissance s'était accrue malgré les stipulations qui lui avaient été imposées, envoya un de ses officiers, qui commandait les troupes du Guilân, un certain Mardavidj, fils de Zyar, auprès d'un roi du Deilem, voisin de la province de Kazwin. Ce chef, qui résidait à Taram, dans le Deilem,

Arazi vergisi, diye devam etti sekreter, sadece bir sınıf tebaaya, sadece çiftçilere yöneliktir. Fakat burada ayırım gözetmeksizin herkese, toprak sahiplerine, diğer Müslümanlara, diğer dini topluluklara ve hatta eyaletlerinizde bulunan yabancılara kadar uzanacak başka bir önlem daha var. Ve bu onlara zarar vermeden, ağır bir yük getirmeden, çünkü sadece asgari bir katkı ödemeleri gerekecek. Sadece kişi başına bir dinar vergi koymak meselesidir; bununla savaş katkısını ödemek için gerekli kaynakları ve ayrıca önemli bir fazlalığı bulacaksınız. Asfar buna göre emirler verdi. Çarşılarda, Müslüman ve haraç bölgelerinde her şeyin bir sayımı yapıldı; sayım yabancı tüccarlara ve otellerde ve kervansaraylarda konaklayan tüm gezginlere kadar genişletildi. Daha sonra vergi mükellefleri Rey'deki ve diğer eyaletlerdeki Kharadj otelinde toplandılar ve yukarıda belirtilen kişi başı vergi onlardan talep edildi. Bunu ödeyen kişi, Müslüman ülkelerdeki vergi mükelleflerine vergilerini ödedikten sonra verilen makbuza benzer mühürlü bir ödeme makbuzu alıyordu. Rey'in bazı insanları, yabancı tüccarlar veya o dönemde Rey'de yaşayan diğer kişiler (o sırada Susiana ve Fars'ta seyahat ediyordum) bana söz konusu vergiyi ödediklerini ve bir muafiyet aldıklarını ve bu verginin, öngörülen katkı payı düşüldükten sonra bir milyon dinardan fazla bir fazlalık oluşturduğunu söylediler. Hatta bunun iki katı olarak verilen bir rakam, Rey'in her tarafına ve bu eyaletin diğer yerlerine yayılmış nüfus nedeniyle verilmiştir. Haraçan beyi daha sonra Buhara'ya döndü. Kendisine konulan şartlara rağmen gücü artan Asfar, Gilan birliklerine komuta eden subaylarından biri olan Zyar oğlu Mardavidj'i Kazvin eyaletine komşu Deilem kralına gönderdi.

ارض الديلم وهو ابن اسوار المعروف بسالار الذي ولده في هذا الوقت صاحب اذربيجان وغيرها ليأخذ عليه البيعة لاسفر آبن شيرويه والعهد والدخول في طاعته فصار مرداويج بن زيار الى سالار فتشاكيا ما نزل بالاسلام من اسفار بن شيرويه واخرابه البلاد وقتله الرعية وتركه العمارة والنظر في عواقب الامور فتصالحا وتعاقدا على التناظر على اسفار والتعاون على حربه وقد كان اسفار ساري عساكرة الى قزوین وقرب من تخوم الديلم من ارض الطرم من مملكة ابن اسوار منتظرًا لصاحبه مرداويج وانه ان لم ينفذ ابن اسوار الى طاعته ورجع رسوله اليه بما لا يجب وطئ بلاده وسالار هذا هو خال

était fils d'Aswar et se nommait Sallar; son fils règne aujourd'hui dans l'Aderbaidjân et dans d'autres contrées. Le but de cette mission était d'imposer à Sallar la reconnaissance du pouvoir d'Asfar ainsi que les engagements et déclarations d'obéissance et de fidélité. Mais quand Mardavidj fut auprès de Sallar, ces deux personnages se rappelèrent avec amertume les maux qu'Asfar attirait sur les Musulmans: les provinces dévastées, les sujets massacrés, la ruine de l'agriculture. Après avoir envisagé les conséquences funestes de cette situation, ils jurèrent de se liguier contre Asfar et promirent d'unir leurs efforts pour le combattre.

De son côté, Asfar était venu à Kazwin avec son armée et se tenait sur la frontière du Deilem, voisine du pays de Taram, États d'Ibn Aswar, en attendant le retour de Mardavidj, son ambassadeur. Si le roi de Taram refusait de se soumettre, si l'envoyé revenait avec une réponse déplaisante, Asfar devait sur-le-champ envahir le territoire du rebelle. Le Sallar dont nous parlons ici est l'oncle maternel

على بن وهسودان المعروف بابن حسان ملك اخر من ملوك الديلم وهو الذي قتل بالري قتل ابن اسوار هذا في خبر طويل فلما قرب مرداويج من عسكر اسفار راسل قواده وكانهم في معاونته على القتال باسفار واعلمهم مظافرة سالار عليه وقد كان القواد وسائر اصحابه سُموا ايامه وملوا دولته وكرهوا سيرته فاجابوا مرداويج الى ذلك فلما دنا من الجيش استشعر اسفار بن شيرويه البلاد وعلم توجه لليلة عليه وان لا ناصر له من اصحابه ولا غيرهم لما تقدم من سوء سيرته فهرب في نفر من غلخانه وواي مرداويج وقد فاته اسفار فاستولى على الجيش وحاز الخرائن والاموال واحضر وزير اسفار المعروف بمطربن الجرجاني

d'Ali, fils de Vahsoudan, plus connu sous le nom d'Ibn Hassan; c'était un autre roi du Deilem qui fut tué à Rey par le même Ibn Aswar, après de longs démêlés.

Mardavidj, arrivé dans le voisinage du camp d'Asfar, entama des négociations avec les généraux; il leur écrivit pour leur demander leur appui contre Asfar, et pour leur faire connaître la coopération de Sallar. Ces officiers, et en général tous les partisans d'Asfar étaient fatigués de la domination de ce chef et supportaient avec peine sa conduite despotique; aussi accueillirent-ils les propositions de Mardavidj. En apprenant l'arrivée de ce dernier aux abords de son armée, Asfar comprit le danger qui le menaçait et le stratagème dont il allait être victime; il vit aussi que sa mauvaise administration ne lui permettait de compter ni sur ses officiers, ni sur qui que ce fût. Il prit donc la fuite suivi de quelques écuyers. Mardavidj arriva trop tard pour s'emparer de sa personne, mais il prit le commandement de l'armée, saisit les munitions et le trésor, fit venir le vizir d'Asfar, Moutarrif Djordjani, et lui extorqua toutes les

Taram'da, Deilem'de ikamet eden bu şef, Aswar'ın oğluydu ve Sallar olarak adlandırılıyordu; oğlu bugün Aderbaycan'da ve diğer bölgelerde hüküm sürüyor. Bu görevin amacı, Sallar'a Asfar'ın gücünün tanınmasını ve itaat ve sadakat taahhütlerini ve beyanlarını dayatmaktı. Fakat Mardavidj, Sallar'la birlikteyken, bu iki kişi Asfar'ın Müslümanlara getirdiği kötülükleri acı bir şekilde hatırladı: harap olmuş eyaletler, katledilen tebaalar, tarımın yıkımı. Bu durumun korkunç sonuçlarını düşündükten sonra, Asfar'a karşı birleşmeye yemin ettiler ve onunla savaşmak için güçlerini birleştirmeye söz verdiler. Asfar ise ordusuyla Kazwin'e gelmiş ve elçisi Mardavidj'in dönüşünü bekleyerek, İbn Aswar eyaleti Taram ülkesinin yakınlarındaki Deilem sınırında duruyordu. Taram kralı teslim olmayı reddederse, elçi hoş olmayan bir cevapla geri dönerse, Asfar derhal isyancının topraklarını işgal edecekti. Burada bahsettiğimiz Sallar, Vahsoudan'ın oğlu Ali'nin dayısı, İbn Hasan adıyla daha iyi bilinir; uzun anlaşmazlıklar sonrasında Rey'de aynı İbn Aswar tarafından öldürülen Deilem'in bir diğer kralıydı. Asfar'ın kampının yakınlarına gelen Mardavidj, generallerle müzakerelere başladı; onlara Asfar'a karşı desteklerini istemek ve Sallar'ın işbirliğini bildirmek için mektup yazdı. Bu subaylar ve genel olarak Asfar'ın tüm destekçileri, bu liderin egemenliğinden bıkmışlardı ve onun despotça davranışlarına dayanamıyorlardı; bu yüzden Mardavidj'in önerilerini memnuniyetle karşıladılar. Asfar, Mardavidj'in ordusunun yakınlarına geldiğini öğrendiğinde, kendisini tehdit eden tehlikeyi ve kurbanı olmak üzere olduğu stratejiyi anladı; ayrıca kötü yönetiminin subaylarına veya başka birine güvenmesine izin vermediğini de gördü. Bu nedenle, birkaç uşağı takip ederek kaçtı. Mardavidj onu yakalamak için çok geç geldi, ancak ordunun komutasını aldı, mühimmatı ve hazineyi ele geçirdi, Asfar'ın veziri Moutarrif Djordjani'yi çağırdı ve elinde bulduğu tüm parayı ondan gasp etti.

فاستخرج منه الاموال واخذ البيعة على القواد والرجال وفتح فيهم الاموال في الارزاق والجوايز وزاد في انزالهم واحسن اليهم بما لم يكونوا يعرفونه من اسفار ومضى اسفار الى نحو مدينة السارية من بلاد طهرستان فلم يتوجه له ملجأ يقصده وسار في امرة فرجع يريد قلعة من قلاع الديلم فغلبه غلبة فقلعة الموت كان فيها شيخ من شيوخ الديلم يكنى ابا موسى مع عدة من الرجال قبله ذخائر اسفار بن شهرويه وكثير من خزانته وامواله وقد كان مرداويج لما توجه له ما ذكرنا وملك للجيش والاموال بتصيد على اميال من قزوین نحو الطريق الذي سلكه اسفار ليأخذ اخبار اسفار ويستعمل خبره واتى البلاد سلك والى اتى القلاع لجا فنظر الى خيل يسيرة في بعض الاودية

sommes qu'il trouva en sa possession. Il fit ensuite prêter serment aux officiers et aux hommes, leur distribua solde et gratifications, augmenta leurs rations et les traita avec une générosité à laquelle Asfar ne les avait pas habitués.

Asfar s'était d'abord dirigé vers Saryah, ville du Tabaristan, mais ne trouvant aucun refuge et ne sachant que devenir, il revint sur ses pas et prit le chemin d'Alamout, citadelle très-forte située dans le Deilem. Un cheikh deilemien, surnommé *Abou Mouça*, y résidait avec quelques troupes et y veillait sur les munitions, les trésors et l'argent appartenant à Asfar. Mardavidj, après avoir réussi comme nous l'avons dit et s'être emparé de l'armée et des biens d'Asfar, était allé chasser à quelques milles de Karwin, dans la direction suivie par son ennemi; son but était d'aller aux informations, de savoir ce qu'était devenu le fugitif, dans quel pays il s'était réfugié et quelle forteresse lui servait de retraite. Sur ces entrefaites il aperçut un petit parti de cavaliers au fond d'une vallée; il lança quelques

فتسرع بعض اصحابه نحوها ليأخذوا خبرها فوجدوا اسفار بن شهرويه في عدة يعبث بها في غلخانه يوم القلعة ليأخذ ما له فيها من الاموال ويجمع الرجال من الديلم والجيل ويعود لحرب مرداويج بن زيارفان به مرداويج فلما وقعت عليه غيبته نزل فذبحه من ماعته وقتلت رجال الجيل والديلم نحو مرداويج لما ظهر من بذله واحسانه الى جنده وتسامع الناس بادراره الارزاق على جنده فقصده من سائر الامصار فعظمت عساكره وكثرت جيوشه واشتد امره ولم يسعه ما في يديه من الامصار ولا كفى رجاله ما فيها من الاموال ففرق قواده الى بلاد قم وكرخ ابن ابي دلف والبرج وهذان وابهر وزحان فكان من

hommes de ce côté en éclaireurs et ceux-ci reconnurent Asfar, fils de Chirweih, qui, escorté d'un petit nombre de ses écuyers, se dirigeait vers Alamout pour y reprendre ses trésors, lever une nouvelle armée de Deilemiens et de Gilanais, et recommencer la guerre contre Mardavidj, fils de Zyar. On conduisit le prisonnier devant Mardavidj; celui-ci, dès qu'il l'aperçut, mit pied à terre et l'égorgea sur-le-champ.

Aussitôt les habitants du Gilan et du Deilem accoururent auprès de Mardavidj, attirés par sa générosité, sa conduite libérale envers ses troupes et par l'appât des sommes qu'il leur distribuait. Les hommes affluaient de tout côté et augmentaient le chiffre de son armée. Maître d'une force aussi considérable et d'un pouvoir qui prenait chaque jour de l'accroissement, Mardavidj ne se contenta plus des provinces qu'il possédait et dont les ressources ne suffisaient pas à l'entretien d'une armée si nombreuse; il dissémina donc ses généraux en différents pays, à Koumm, à Kerkh, la ville d'Ibn Abi Dolaf, à Bordj, Hamadân, Abhar et Zin-

Daha sonra subayları ve adamları yemin ettirdi, maaşlarını ve bahşişlerini dağıttı, erzaklarını artırdı ve onlara Asfar'ın alışık olmadığı bir cömertlikle davrandı. Asfar önce Tabaristan'daki Saryah kasabasına doğru gitmişti, ancak sığınacak bir yer bulamayınca ve ne yapacağını bilemeyince geri döndü ve Deilem'de bulunan çok güçlü bir kale olan Alamut'a giden yola girdi. Ebu Musa lakaplı bir Deilem şeyhi orada birkaç askerle birlikte ikamet ediyordu ve Asfar'a ait cephane, hazine ve parayı gözetiyordu. Daha önce söylediğimiz gibi başarılı olduktan ve Asfar'ın ordusunu ve malını ele geçirdikten sonra Mardavidj, düşmanının takip ettiği yönde Kazvin'den birkaç mil uzakta avlanmaya gitmişti; amacı soruşturma yapmak, kaçığın başına ne geldiğini, hangi ülkeye sığındığını ve hangi kalenin sığınak olarak kullanıldığını öğrenmekti. Bu arada bir vadinin dibinde küçük bir atlı grubu gördü; O yöne keşif kolu olarak birkaç adam gönderdi ve onlar, Şirveyh oğlu Asfar'ı tanıdılar. Asfar, birkaç silahtarıyla birlikte hazinelerini geri almak, Deilemyalıları ve Gilanlılardan oluşan yeni bir ordu kurmak ve Zyar oğlu Mardavidj'e karşı savaşı yeniden başlatmak için Alamut'a doğru gidiyordu. Esir Mardavidj'in önüne getirildi; Mardavidj onu görür görmez atından indi ve hemen onu katletti. Gilan ve Deilem sakinleri derhal Mardavidj'e koştular, cömertliğinden, birliklerine karşı cömert davranışlarından ve onlara dağıttığı paraların cazibesinden etkilendiler. Her taraftan adamlar akın etti ve ordusunun sayısını artırdılar. Böylesine önemli bir kuvvetin ve her geçen gün artan bir gücün sahibi olan Mardavidj, artık sahip olduğu ve kaynakları böylesine büyük bir orduyu beslemeye yetmeyen eyaletlerle yetinmiyordu; Bu nedenle generallerini çeşitli ülkelere, Kum'a, Kerh'e, İbn Ebi Dolaf şehrine, Bordj'a, Hemedan'a, Ebhar'a ve Zindjân'a dağıttı.

انفذ الى همدان ابن اخت له في جيش كثيف مع جماعة من قواده ورجاله وكان بها جيش للسلطان مع ابن عبد الله محمد آبي خلف الدينوري السرماني ومعه خليف غلام ابني الهيجا عبد الله بن حمدان في جماعة من قواده السلطان فكانت لهم مع الديلم حروب كثيرة وفتائع متصلة وعاون اهل همدان اصحاب السلطان فقتل من رجال مرداويج خلق كثير من الجبل والديلم نحو اربعة الان وقتل ابن اخت مرداويج صاحب الجيش والمعروف بابي الكراديس ابن علي بن عيسى الطلحي وكان من وجوه رجال مرداويج وولت الديلم نحو مرداويج اوحش هزيمة فلما اتاه الخبر وخبت اخته ورأى ما قد نزل بها من امر ولدها سارعن الرمي في جيشه حتى نزل مدينة همدان على

djân. Il envoya contre Hamadân un fils de sa propre sœur avec une armée imposante où se trouvaient plusieurs de ses meilleurs officiers. Hamadân était défendue par une armée du gouvernement de Bagdad, sous les ordres d'Abou Abd Allah Mohammed, fils de Khalef Deinavery Sermani, assisté de Khafif, écuyer d'Abou 'l-Heidja Abd Allah, fils de Hamdan, et de quelques autres officiers du gouvernement. Ils se battirent longtemps contre les Deilemiens et leur livrèrent plusieurs batailles avec l'aide des habitants de Hamadân. L'armée de Mardavidj y perdit beaucoup de monde, environ quatre mille hommes, tant Guilanaïs que Deilemiens, plus son général, qui était neveu de Mardavidj, et un des principaux officiers connu sous le nom d'Abou 'l-Keradis, fils d'Ali, fils d'Yça Talhi. Les Deilemiens revinrent auprès de Mardavidj dans le plus affreux désordre. Ce chef, à la nouvelle de la défaite, ému par les gémissements de sa sœur, qui pleurait la perte de son fils, sortit de Rey-à la tête de

الباب المعروف باباب الاسد وانما سمي هذا الباب باب الاسد لان اسداً من هجرة كان على رهوة من الارض⁽¹⁾ على الطريق المؤدية الى الري وجادة خراسان اعظم ما يكون من الاسد كالثور العظيم او كالجمل المبارك كانه اسد حتى يدنو منه الانسان فيعلم انه حجر قد صور احسن صورة ومثل اقرب ما يكون من تمثيل الاسد فكان اهل همدان يتوارثون اخبارهم عن اسلافهم مستفيضاً فيهم ان الاسكندر بن فيليبش بنى همدان حين انصرافه من بلاد خراسان ورجوعه من مصافه من الهند والصين وغير ذلك وان ذلك الاسد جعل طلسماً للدينة وسورها واهلها وان خراب البلد وفناء اهله وهدم سورها والقتل الذريع يكون عند كسر ذلك الاسد وقلمه من

ses troupes, marcha droit sur Hamadân et campa devant la porte nommée *Bab el-Açed* « Porte du Lion. »

Cette porte devait son nom à un lion de pierre placé sur un monticule qui dominait la route de Rey et le chemin du Khorâçân. C'était un lion de taille colossale, pareil à un grand taureau ou à un chameau accroupi. On aurait dit qu'il vivait, et il fallait s'en approcher pour s'assurer qu'il était en pierre, tant il était sculpté avec art et se rapprochait de la nature. D'après une tradition que les habitants de Hamadân avaient reçue de leurs pères et qui était fort répandue parmi eux, leur ville fut bâtie par Alexandre, fils de Philippe, à son retour du Khorâçân, après son expédition dans l'Inde, la Chine, etc. Ledit lion fut placé comme un talisman destiné à protéger la ville, les remparts et les habitants. D'après la même tradition, la ruine de Hamadân, la destruction de ses murailles et l'anéantissement de sa population à la suite d'un massacre épouvantable, auraient lieu quand le lion de pierre serait renversé et brisé, ce qui

Kendi kız kardeşinin oğlunu, en iyi subaylarından birkaçını da içeren büyük bir orduyla Hemedan'a gönderdi. Hemedan, Halife Deīnavery Sermani'nin oğlu Ebu Abdullah Muhammed komutasındaki, Hamdan'ın oğlu Ebu 'l-Heidja Abdullah'ın silahtarı Khafif ve diğer bazı hükümet subaylarının yardım ettiği Bağdat hükümetinin bir ordusu tarafından savunuldu. Deilemians'a karşı uzun süre savaştılar ve Hemedan sakinlerinin yardımıyla birkaç savaş kazandılar. Mardavidj'in ordusu orada çok sayıda adam kaybetti, hem Gilanese hem de Deilemians olmak üzere yaklaşık dört bin adam, ayrıca Mardavidj'in yeğeni olan generali ve Yça Talhi'nin oğlu Ali'nin oğlu **Abu 'l-Keradis** <<Kerad, Süryanice, İskitli kaçaklara verilen genel isimdir.>> adıyla bilinen başlıca subaylardan biri. Deilemians, en korkunç düzensizlikle Mardavidj'e döndüler. Bu şef, yenilgiyi duyduğunda, oğlunun kaybı için ağlayan kız kardeşinin inlemelerinden etkilenerek, birliklerinin başında Rey'i terk etti, doğruca Hemedan'a yürüdü ve Bab el-Açed "Aslan Kapısı" adı verilen kapının önünde kamp kurdu. Bu kapı, adını Rey'e ve Khorâçân'a giden yola hakim olan bir höyüğün üzerine yerleştirilmiş taş bir aslandan almıştır. Büyük bir boğa veya çömelmiş bir deve gibi devasa boyutlarda bir aslandı. Sanki canlıymış gibi görünüyordu ve taştan yapılmış olduğundan emin olmak için ona yaklaşmak gerekiyordu, o kadar ustaca yontulmuştu ve doğaya o kadar yakındı. Hemedan sakinlerinin babalarından aldıkları ve aralarında çok yaygın olan bir geleneğe göre, şehirleri, Filip'in oğlu İskender tarafından Hindistan, Çin vb. seferlerinden sonra Horasan'dan dönüşünde inşa edildi. Söz konusu aslan, şehri, surları ve sakinlerini korumak amacıyla bir tılsım olarak oraya yerleştirildi. Aynı rivayete göre, Hemedan'ın yıkılması, surlarının yıkılması ve halkın korkunç bir katliam sonucu yok olması, taş aslanın Deilemiler ve Gilanlılar tarafından devrilip kırılmasıyla gerçekleşecektir.

موضع. وإن ذلك من جهة الديلم وللمل فكان أهل همدان يمنعون من مجتاز بهم من العساكر والسابلة والمتولعة⁽¹⁾ من أحدائهم أن يقربوا ذلك الأسد أو يكسروا مفعه شيئاً ولم يكن ينقلب لعظمه وصلابة حجره إلا بالخلق الكثير من الناس وقد كان عسكر مرداويج الذي ستره مع ابن اخته إلى همدان نزلوا على هذا الباب وانهمسطوا على تلك الحصاة قبل الواقعة بينهم وبين أصحاب السلطان فقلب على ما ذكر هذا الأسد فكسر فكان من امر الواقعة ما ذكرنا وذلك على طريق الولع من الديلم فلما سار مرداويج ونزل على هذا الباب ونظروا إلى مصارع أصحابه وقتل أهل همدان لابن اخته اشتد غضبه لذلك فكانت بينه وبين أهل همدان ثورة ثم ولي القوم وقد

arriverait du fait des Deilemiens et des Guilanais. Voilà pourquoi les habitants empêchaient les troupes de passage, les voyageurs et les jeunes maraudeurs de leur ville de s'approcher de cette statue et de la mutiler. Quant à renverser cet énorme bloc de pierre, il aurait fallu beaucoup de monde pour y réussir. — Or, lorsque l'armée de Mardavidj, commandée par son neveu, arriva devant Hamadân et campa devant la Porte du Lion, elle se répandit dans les campagnes environnantes avant de se battre contre les troupes du gouvernement, et c'est alors, dit-on, que le lion fut renversé et mis en pièces; ensuite fut livrée la bataille en question. Quant à l'œuvre de destruction dont nous parlons, elle eut certainement pour cause l'avidité des Deilemiens.

Quand Mardavidj arriva devant Bab el-Açed, la vue des cadavres amoncelés de ses compagnons, le souvenir de son neveu tué par les habitants de Hamadân le mirent en fureur. Dès le premier choc, les Hamadâniens, trahis par les

أسلحهم قبل ذلك أصحاب السلطان ورجلوا عنهم فقتل منهم في اليوم الأول في قول المقلد من الناس على ما ذكرنا مما إدركه الاختصاص من جد السلاح في المعركة تحووا من أربعين ألفاً وأقام السيف يعمل فيهم ثلاث أيام والغار والسبي ثم نادى فرفع السيف في اليوم الثالث وآمن بقيتهم ونادى أن تخرج شيوخ البلد ومستوريه اليد فلما سمعوا النداء أمضوا إلى الفرج فخرج من وثق منهم بنفسه من الشيوخ وأصحاب السبتر ومن لحق بهم فساروا إلى المصلى فدخل إليه صاحب عذابه وكان يقال له السقطي⁽¹⁾ فسأله عن امره فيهم فأمر أن يطوف بهم الديلم ولجبل بحرابهم وخناجرهم ويؤتى عليهم فطافت بهم

troupes royales qui avaient levé le camp, furent mis en déroute. Cette première journée leur coûta de grandes pertes : d'après l'estimation la plus modérée qui m'en a été faite et qui est établie sur le nombre de ceux qui prirent les armes dans cette affaire, il y aurait eu environ quarante mille morts.

Trois jours durant, la ville fut livrée aux ravages du fer et du feu, et les habitants furent emmenés captifs. Une proclamation vint arrêter le massacre le troisième jour et laissa la vie au reste de la population. Il fut enjoint en même temps aux vieillards et aux cénobites de se présenter devant Mardavidj. Cet ordre ramena la confiance; la plupart d'entre eux, auxquels se joignirent un certain nombre d'habitants, sortirent comptant avoir la vie sauve et se réunirent sur le Moçalla (grand oratoire en plein air). Le chef des bourgeois, un certain Sakati, se rendit chez le chef et prit ses ordres à l'égard de ces malheureux. Mardavidj décida que ses soldats deilemiens et guilanais les envelopperaient la pique et le poignard à la main et les égorgeraient. Cet ordre

Bu yüzden sakinler, şehirlerinden geçen birliklerin, gezginlerin ve genç yağmacıların bu heykele yaklaşip onu parçalamasını engellediler. Bu devasa taş bloğunu devirmeye gelince, başarılı olmak için çok sayıda insan gerekirdi. Şimdi, yeğeni tarafından komuta edilen Mardavidj'in ordusu Hemedan'a vardığında ve Aslan Kapısı'nın önünde kamp kurduğunda, hükümet birliklerine karşı savaşmadan önce çevredeki kırsala yayıldı ve o zaman, söylendiğine göre, aslanın devrildiği ve parçalara ayrıldığı; ardından söz konusu savaş yapıldı. Bahsettiğimiz yıkım işine gelince, kesinlikle Deilemianların açgözlülüğünden kaynaklandı. Mardavidj, Bab el-Açed'in önüne vardığında, arkadaşlarının yığılmış cesetlerini görünce, Hemedan sakinleri tarafından öldürülen yeğenin hatırası onu çileden çıkardı. İlk şoktan itibaren, kampı dağıtan kraliyet birlikleri tarafından ihanete uğrayan Hemedanlılar bozguna uğradı. Bu ilk gün onlara büyük kayıplara mal oldu, bana yapılan ve bu işte silaha sarılanların sayısına göre belirlenen en ılımlı tahmine göre, yaklaşık kırk bin ölü vardı. Üç gün boyunca şehir demir ve ateşin tahribatına teslim edildi ve sakinleri esir alındı. Üçüncü gün katliamı durdurmak ve nüfusun geri kalanının hayatlarını bağışlamak için bir bildiri geldi. Aynı zamanda, yaşlı adamlar ve cenobite'lerin Mardavidj'in huzuruna çıkmaları emredildi. Bu emir güveni geri getirdi; çoğu, belirli sayıda sakinle birlikte, hayatlarını kurtarmayı umarak ayrıldı ve Moçalla'da (büyük açık hava dua yeri) toplandı. Cellatların şefi, belli bir Sakati, şefe gitti ve bu talihsiz insanlarla ilgili emirlerini aldı. Mardavidj, Deilem ve Gilan askerlerinin ellerinde mızraklar ve hançerlerle onları çevreleyip boğazlarını kesmelerine karar verdi.

الرجال من الديلم والجبل فأُتي على القوم جميعاً ولشقوا بمن مضى منهم وبعث بقايد من قواده يقال له ابن علان القروزي⁽¹⁾ وكان يلقب بخواجه وذلك أن أهل خراسان إذا عظموا الشيخ فيهم سموه بخواجه في عسكر من عساكره إلى مدينة الدينور ومن هذان اليها ثلاثة أيام فدخلها بالسيف وقتل من أهلها في اليوم الأول سبعة عشر ألفاً في قول المغلّ والمكثر يقول خمسة وعشرين ألفاً فخرج إليه في مستورى أهل البلد وصوفيتها ورتادها رجل يقال له ابن مشاد⁽²⁾ ويهده معصف قد نشره فقال لابن علان المعروف بخواجه اتق الله وأرفع السيف عن هؤلاء المسلمين فلا ذنب لهم ولا جناية يستحقون بها ما قد نزل بهم فامر بأخذ المعصف من يده فضرب به وجهه ثم

fut mis à exécution : les soldats les massacrèrent tous et leur firent subir le même sort qu'au reste de leurs concitoyens.

En même temps, un autre de ses généraux, Ibn Allan Karawi, surnommé *Khadjah* (c'est le titre honorifique que les habitants du Khorasân donnent aux notables de leur pays), conduisit une armée contre Deïnaver, qui est distante de Hamadân de trois journées. Ils envahirent cette ville le fer à la main et massacrèrent dès le premier jour dix-sept mille âmes d'après le calcul le plus faible, vingt-cinq mille d'après le plus élevé. Les cénobites, les soufis et les plus vénérables d'entre les habitants allèrent au-devant de ce chef; au premier rang se trouvait un certain Ibn Machad. Tenant à la main un Koran grand ouvert, il adressa à Ibn Allan, surnommé *Khadjah*, les paroles suivantes : « Crains Dieu et épargne la vie de ces Musulmans, il n'ont commis aucun crime, ils n'ont mérité par aucune faute les malheurs qui les accablent. » Le chef fit arracher le Koran des mains de cet homme, le fit souffleter avec le saint livre,

أمربه فذبح وسبى وأباح الأموال والدماء والفروج وبلغت عساكر مرداويج وجنوده إلى الموضع المعروف بالشجرتين⁽¹⁾ وهو فرز بين بلاد الجبل وأعمال حلوان مما يلي العراق وذلك بين بلاد طبر والمطامير ومرج القلعة قتلاً وسبيًا وغنم الأموال خم وأتت جيوشه راجعة وقد غنمت الأموال وقتلت الرجال ومكثت الأولاد وأخذوا الغلمان وتملكوهم وسبوا من بلاد الدينور وقرماسين والريبدية إلى حيث ما بلغوا مما وصفنا من هذه البلاد مما أدركه الإحصاء من الجوار العواتق والغلمان في قول المغلّ وخمسين ألفاً وفي قول المكثر مائة ألف فلما تم لمرداويج⁽²⁾ ما وصفنا وحملت إليه الأموال والغنائم بعثت إلى أصبهان

puis égorger. Ensuite la captivité, le pillage, le massacre et le viol se déchaînèrent sur la ville.

Les troupes et les bandes armées de Mardavidj parvinrent jusqu'à un endroit nommé *Chedjreteïn* « les deux arbres », qui est la ligne de démarcation entre le Guilân et le territoire de Houlvân, du côté de l'Irak ; entre Tarar, Matamir et Merdj el-Kalâh. Tout le long de leur route elles réduisirent la population en esclavage ou répandirent la mort et le pillage. Puis elles revinrent sur leurs pas chargées de butin, après avoir tué les hommes, capturé et fait prisonniers les jeunes gens. Dans tout le pays depuis Deïnaver, Karmaçîn (*Kirmanchah*) et Zobeidyeh, jusqu'à la limite que nous venons d'indiquer, le chiffre des jeunes filles et garçons réduits en esclavage s'éleva, autant qu'il a pu être évalué, à cinquante mille d'après le calcul le plus modéré, à cent mille selon l'évaluation la plus forte.

Après avoir terminé ces expéditions et recueilli les richesses et le butin qu'elles lui procurèrent, Mardavidj envoya quelques officiers avec un détachement de son armée

Bu emir yerine getirildi: askerler hepsini katlettiler ve diğer vatandaşlarıyla aynı kaderi yaşamalarını sağladılar. Aynı zamanda, generallerinden bir diğeri, Khadjah lakaplı İbn Allan Karawî (bu, Khorasân sakinlerinin ülkelerinin ileri gelenlerine verdikleri fahri unvandır), Hamedân'dan üç günlük mesafedeki Deïnaver'e karşı bir ordu yönetti. Bu şehri kılıç ellerinde işgal ettiler ve ilk gün en düşük hesaplamaya göre on yedi bin, en yüksek hesaplamaya göre yirmi beş bin kişiyi katlettiler. Cenobitler, Süfiler ve sakinlerin en saygıdeğerleri bu liderle buluşmaya gittiler; ilk sırada belirli bir İbn Meşhed vardı. Elinde kocaman açılmış bir Kuran tutarak, Khadjah lakaplı İbn Allan'a şu sözleri söyledi: "Allah'tan korkun ve bu Müslümanların canlarını bağışlayın, onlar hiçbir suç işlemadılar, kendilerini alt eden talihsizlikleri hiçbir kusurla hak etmediler." Lider, bu adamın elinden Kuran'ı kopardı, kutsal kitapla ona tokat attırdı ve sonra boğazını kesti. Sonra şehre esaret, yağma, katliam ve tecavüz salındı.>> Mardavidj'in askerleri ve silahlı çeteleri, Gilân ile Houlvân toprakları arasındaki sınır çizgisi olan ve Irak tarafında, Tarar, Matamîr ve Merdj el-Kalâh arasında bulunan Chedjreteïn "iki ağaç" adlı yere ulaştı. Yol boyunca nüfusu köleleştirdiler veya ölüm ve yağma yaydılar. Sonra adamları öldürdükten, gençleri esir alıp esir aldıktan sonra ganimetlerle dolu bir şekilde geri döndüler. Ülkenin her yerinde, Deïnaver, Karmaçîn (Kırmanşah) ve Zübeyde'den, az önce belirttiğimiz sınıra kadar, köleliğe düşürülen genç kız ve oğlanların sayısı, tahmin edilebildiği kadarıyla, en ılımlı hesaba göre elli bin, en yüksek tahmine göre ise yüz bin kadardı.

بجدة من قوادة في قطعة من عساكرة فلكوها وأتجهت لهم الانزال والعلوفات وغربت له قصور احمد بن عبد العزيز بن أبي دلف الجلي وهيئت له البساتين والرباض وزرع فيها له انواع للرهر على حسب ما كان في ايام ابن عبد العزيز فسلر مرداويج الى اصبهان فنزلها وهو نحو خمسين الفا وقيل اربعين الفا سوى ما له بالري وقيم وهذان وسائر اقاليم من العساكر وقد كان انفذ جماعة من قواده وعساكره مع ابن الحسن محمد بن وهبان الفضيلي⁽¹⁾ وهو الذي استأمن بعد ذلك الى السلطان ثم قصد بعد ذلك الى محمد بن رايق وهو بالرقّة من ديار مصر قبل دخوله الشام وتصاريفه الاخشيدي محمد بن طخ فاحتال عليه رافع القرمطي وكان من قواد ابن رايق حتى فرق

à Isfahân. Ils occupèrent cette ville et s'y répartirent les logements et les rations. Puis ils firent réparer pour leur maître les châteaux d'Achmed ben Abd el-Aziz ben Abi Dolaf Adjeli; on disposa pour lui les jardins et les vergers, et l'on planta des fleurs de toute sorte, comme cela existait du temps d'Abd el-Aziz. Mardavidj se rendit alors à Isfahân et s'y établit avec cinquante mille hommes, d'autres disent avec quarante mille, abstraction faite des troupes qu'il laissait à Rey, Koumm, Hamadân et dans ses autres possessions.

Il avait auparavant envoyé en expédition plusieurs officiers et un corps d'armée sous les ordres d'Abou 'l-Haçan Mohammed, fils de Wahban Fodaili. C'est le même général qui, plus tard, après s'être rallié au gouvernement de Bagdad, marcha contre Mohammed Ibn Raik à Rakkah dans le Diar-Modar, avant l'expédition d'Ibn Raik en Syrie et sa campagne contre Ikhchid Mohammed, fils de Tougdj. Rafé le Karmate, qui était un des officiers d'Ibn Raik, tendit un piège à ce Mohammed, fils de Wahban, le sépara de ses

بينه وبين عساكره وغزته في الفرات وذلك نحو رحبة مالك أبي طوق وقد اتينا على خبره وما كان من الخيلة في امره ومدة بقائه في الماء مقيداً الى ان خرج ثم قتل بعد ذلك في الكلاب الاوسط في اخيار محمد بن رايق فسار ابي وهبان فحين معه من العساكر الى صنع كور الاهواز وذلك على طريق منادر وتستمر وايذج⁽¹⁾ واحتوى على هذه البلاد وجبى اموالها ومجل ذلك الى مرداويج وطي مرداويج وتكبر وعظمت جيوشه وامواله وعساكره وحرب مريزا من الذهب وشعه بالجواهر وجلت له بدنة وتاج من الذهب وجمع في ذلك انواع الجواهر وقد كان عال عن تيجان الفرس وهباتها فضوت له ومثلت فاختار صفة تاج انوشروان وقد كان مما اليه من كتابه ومن

troupes et le culbuta dans l'Euphrate aux environs de Rahbat-Malik ben Tawk. Pour tout ce qui concerne ces faits, le stratagème du Karmate, la durée de la captivité d'Ibn Wahban sur l'Euphrate, son évation et enfin sa mort; pour tous ces détails, nous renvoyons au Livre moyen, au paragraphe intitulé: *Histoire de Mohammed ben Raik*. — Ce fut disons-nous cet Ibn Wahban qui conduisit son corps d'armée dans les districts de la Susiane, en suivant la route de Menadir, Touster et Eidedj. Il occupa ces contrées et y préleva une contribution de guerre qu'il envoya à Mardavidj.

Ce chef conçut des sentiments d'orgueil et de révolte en voyant la force de son armée, le chiffre de ses richesses et de ses troupes. Il se fit construire un trône d'or enrichi de pierres précieuses, se para d'une *bedeneh* (tunique courte, voir t. VIII, p. 201), et d'une tiare d'or, où l'on réunit des bijoux de toutes sortes. Il se fit renseigner sur la forme des tiarses que portaient les rois de Perse et, parmi les modèles qu'on façonna pour lui, il choisit celui de la tiare d'Anouchirvân.

Bu seferleri tamamladıktan ve kendisine getirilen zenginlikleri ve ganimetleri topladıktan sonra, Mardavidj ordusunun bir müfrezesiyle bazı subayları İsfahan'a gönderdi. Bu şehri işgal ettiler ve oradaki konaklama yerlerini ve erzakları paylaştılar. Sonra Ahmed bin Abd el-Azîz bin Ebî Dolaf Adjeli'nin kalelerini efendileri için tamir ettirdiler; bahçeler ve bostanlar onun için düzenlendi ve Abd el-Azîz zamanında olduğu gibi her çeşit çiçek dikildi. Merdavid daha sonra İsfahan'a gitti ve Rey, Kumm, Hemedan ve diğer mülklerinde bıraktığı birliklerin dışında elli bin, bazılarına göre kırk bin kişilik bir orduyla oraya yerleşti. Daha önce, Vehban Fodaili'nin oğlu Ebu'l-Haçan Muhammed komutasındaki bir sefere birkaç subay ve bir ordu birliği göndermişti. Daha sonra, Bağdat hükûmetine destek verdikten sonra, İbn Raik'in Suriye seferi ve Tuğc'un oğlu İhçi Muhammed'e karşı seferi öncesinde, Diyar-Modar'daki Rakka'da Muhammed İbn Raik'e karşı yürüyen aynı generaldi. İbn Raik'in subaylarından biri olan Karmate Rafe, Vehban'ın oğlu Muhammed'e bir tuzak kurdu, onu birliklerinden ayırdı ve Rahbat-Malik ben Tawk yakınlarında Fırat'a attı. Bu gerçeklerle ilgili her şey için, Karmate'nin hilesi, İbn Vehban'ın Fırat'taki esaretinin süresi, kaçışı ve sonunda ölümü; tüm bu ayrıntılar için Orta Kitap'ın "Muhammed ben Raik'in Tarihi" başlıklı paragrafına bakıyoruz. Biz, ordu birliklerini Menadir, Touster ve Eidedj yolunu izleyerek Susiana bölgelerine götüren İbn Vehban'ın bu olduğunu söylüyoruz. Bu bölgeleri işgal etti ve orada Mardavidj'e gönderdiği bir savaş katkısı topladı. Bu lider, ordusunun gücünü, servetinin ve askerlerinin sayısını görünce gurur ve isyan duyguları hissetti. Kendisi için değerli taşlarla süslenmiş altın bir taht yaptırdı ve kendisini bir bedeneh (kısa tunik, bkz. cilt VIII, s. 201) ve içinde her çeşit mücevherin toplandığı altın bir taçla süsledi. Pers krallarının giydiği taçların şeklini sordu ve kendisi için yapılmış modeller arasında Anuşirvan'ın tacını seçti.

طاف به من دهانة العالم وشياطينه ان الكواكب ترى بشعاعها الى بلاد اصبهان فتظهر بها ديانة وينصب بها سرير ملكها وتجيى اليها كنوز الارض وان الملك الذى يليها يكون مصفّر الرجلين ويكون من صفته كبيت وكيت وان مدّة هجرة في الملك كذا وكذا ثم يتلو من ولده بعده في هذه المملكة اربعون ملكا وقربوا اليه الزمان في ذلك وحدّوه وتقربوا اليه باشياء من هذه المعاني مما مال اليه هواه واستدعاء منهم واشتياه فظهر انه المصفّر الرجلين الذى يملك الارض وكان معه من الاتراك نحو من اربعة آلاف ممالك له في خاصته دون من في عسكره من الاتراك مع امرائه وقواده وكان سيء العصبية لهم

Ses secrétaires, de concert avec les devins et les charlatans, qui affluaient auprès de lui de toute part, lui avaient révélé que les corps célestes exerçaient par leur rayonnement une influence particulière sur Isfahân; qu'une nouvelle religion s'y manifesterait; qu'elle aurait dans cette ville le siège de sa domination; que tous les trésors de la terre y aboutiraient; que le roi qui y régnerait aurait des marques jaunes aux pieds; que son signallement serait de telle et telle manière; qu'il régnerait tant d'années, et que ses fils lui succéderaient et formeraient une dynastie de quarante rois. Ils lui firent voir l'accomplissement prochain de cette prophétie, en précisèrent le sens et lui en démontrèrent la vérité par des faits du même ordre propres à flatter sa passion et à augmenter sa curiosité et son ambition. Mardavidj finit par proclamer qu'il était lui-même l'homme aux pieds marqués de jaune qui devait régner sur le monde.

Or, ce prince comptait dans sa garde particulière environ quatre mille mamelouks de race turque, sans y comprendre les autres troupes de même race placées sous les ordres de ses

كثير القتل فيهم فعملوا على قتله وتحالفوا وقد كان على المسير الى مدينة السلام والقبض على الملك وتولية احصاه مدن الاسلام باسرها في شرق الارض وغربها مما في يد ولد العباس وغيرهم وانتطع الدور ببغداد لاصحابه ولم يشك ان الامر في يده والملك له فخرج ذات يوم الى الصيد وهو فرح مسرور وانصرف وهو كذلك لما قد تم له من الامر وتأتى من الملك فدخل الحام بعد رجوعه في قصر احمد بن عبد العزيز آبن ابي دلف باصبهان فدخل اليه غلام من وجوه الاتراك وهو بجكم⁽¹⁾ وكان من خواص الغلمان ومعه ثلاثة نفر من وجوه الاتراك ارى ان احدهم توزون مدبر الدولة بعد بجكم فقتلوه وخرج بجكم ومن معه وقد كان اعلم الاتراك بذلك

émirs et de ses généraux. Il les traitait avec une rigueur extrême et multipliait parmi eux les arrêts de mort. Ces Turcs jurèrent de le perdre et y travaillèrent de concert. C'était au moment où il allait marcher contre Bagdad, s'emparer du pouvoir et partager entre ses compagnons toutes les possessions des Abbassides et des autres dynasties, de l'orient à l'occident de l'empire musulman. Il avait déjà distribué à son entourage les hôtels de Bagdad et ne doutait plus de se rendre maître du trône. Un jour, il partit pour la chasse, tout content et joyeux, et il en revint dans les mêmes dispositions d'esprit, souriant à l'accomplissement des desseins qui lui préparaient la royauté. De retour dans le château d'Ahmed ben Abd el-Aziz ben Abi Dolaf à Isfahân, il alla au bain. Un noble turc, Bedjkem, qui était un des écuyers de sa garde particulière, pénétra dans le bain avec trois autres officiers turcs, l'un desquels était, je crois, Touzoun, qui dirigea les affaires de l'empire après Bedjkem. Les conjurés égorgèrent Mardavidj; rejoignant ensuite les Turcs

Kâtipleri, her taraftan kendisine akın eden kâhinler ve şarlatanlarla birlikte, gök cisimlerinin radyasyonları aracılığıyla İsfahan üzerinde özel bir etki yarattığını; orada yeni bir dinin ortaya çıkacağını; bu dinin egemenliğinin merkezinin bu şehirde olacağını; yeryüzündeki bütün hazinelerin orada toplanacağını; orada hüküm sürecek kralın ayaklarında sarı lekeler olacağını; tasvirinin şu veya bu şekilde olacağını; şu kadar yıl hüküm süreceğini ve oğullarının kendisinden sonra kırk kraldan oluşan bir hanedan oluşturacaklarını ona açıklamışlardı. Ona bu kehanetin yakın zamanda gerçekleşeceğini gösterdiler, anlamını açıkladılar ve tutkusunu okşamak, merakını ve hırsını artırmak için aynı türden gerçeklerle doğruluğunu kanıtladılar. Mardavidj, sonunda dünyaya hükmedecek olan sarı lekeli ayaklı adamın kendisi olduğunu ilan ederek bitirdi. Şimdi, bu prensin özel muhafızlarında, emirlerinin ve generallerinin emri altındaki aynı ırktan diğer birlikleri saymazsak, Türk ırkından yaklaşık dört bin Memlûk vardı. Onlara aşırı sert davrandı ve aralarında ölüm cezalarını çoğalttı. Bu Türkler onu yok etmeye yemin ettiler ve bunu yapmak için birlikte çalıştılar. Tam da Bağdat'a doğru yürüyüşe geçmek, iktidarı ele geçirmek ve Müslüman imparatorluğunun doğusundan batısına kadar Abbasiler ve diğer hanedanların tüm mallarını arkadaşları arasında bölüştürmek üzere olduğu sıradaydı. Bağdat otellerini maiyetine çoktan dağıtmıştı ve artık tahtın efendisi olacağından şüphesi yoktu. Bir gün, çok mutlu ve neşeli bir şekilde ava çıktı ve aynı ruh haliyle, kendisi için krallığı hazırlayan tasarımların başarılmasına gülümseyerek geri döndü. İsfahan'daki Ahmed ibn Abd el-Aziz ibn Ebi Dolaf'ın kalesine dönerek hamama gitti.

فكانوا له متأهبين دون سائرهم في العسكر فركبوا من فورهم وذلك في سنة ثلاث وخصريين وثلاثمائة في خلافة الراضى وتفرق الجيش عند وقوع الصيحة وانتهب بعض الناس بعضاً وأخذت الخرائن وانتهبت الاموال ثم ان الجليل والديلم تابوا واجتمعوا وتشاوروا فقالوا ان بقينا على ما نحن عليه من التصرب بغير رئيس فنقاد اليه هلكنا فاجتمع امرهم على مبايعة وشكبير ابن مرداويج وتفسير وشكبير بالعربية الاخذ⁽¹⁾ بعد ان تفرق كثير من الجيش ففرق فيهم كثيراً مما بقي من الاموال واحسن اليهم وتوجه حين معه من العساكر الى الرق فنزلها وصار يحكم التركي حين معه من الاثراك وقد جمعوا انفسهم الى ان

qu'ils avaient instruits de leurs projets et qui avaient tout préparé pour leur fuite à l'insu de l'armée, ils montèrent à cheval et s'éloignèrent sur-le-champ. Ceci se passait en 323, sous le règne de Radi-Billah.

Les clameurs qui s'élevèrent dans le camp donnèrent le signal d'une insurrection parmi les troupes; elles se pillèrent les unes les autres, firent main basse sur le trésor et s'emparèrent de tous les biens qu'elles trouvèrent. Mais les Guilanais et les Deilemiens revinrent bientôt à résipiscence; ils se réunirent en conseil et se dirent les uns aux autres: « Si nous persistons dans nos divisions, si nous refusons de nous soumettre à un chef qui nous dirige, nous sommes perdus. » En conséquence ils convinrent de prêter serment à Vachmeguir, frère de Mardavidj; ce nom Vachmeguir traduit en arabe signifie « preneur de... » (cailles, voir la note du texte). Une grande partie de l'armée avait fait défection; le nouveau chef distribua la plupart des richesses qui restaient en sa possession entre ses partisans, les traita avec une grande libéralité et, se mettant à leur tête, il alla

يخلصوا من الديلم وصار الى بلاد الديلم فنجى منها الفزاج واخذ كثيراً من الاموال وصار الى النهروان على اقل من يوم⁽¹⁾ من مدينة السلام فراسل الراضى وكان الغالب على امره الساجية وعدة من غلمان البحرية⁽²⁾ فابوا ان يتركوه يصل الى الحضرة خوفاً ان يغلب على الدولة فضى بحكم لما منع من الحضرة الى واسط الى محمد بن رابق وكان مقبلاً بها فادناه وحباه وغلب عليه وقوى امر بحكم واصطنع الرجال وضعف ابن رابق عنه فكان من امره ما قد اشتهر وتقدمنا ذكره فيما سلف من كتبنا من اختفائه وخروج بحكم مع الراضى الى الموصل ومعهم علي بن خلف بن طتاب الى ديار بنى جدان

camper devant Rey. Quant à Bedjkem le Turc, accompagné des soldats de sa nation qui, en faisant cause commune, avaient échappé aux Deilemiens, il se rendit dans la contrée de Deinaver, y préleva l'impôt et s'empara d'un butin considérable, puis il se dirigea sur Nehrewan, qui est à moins d'une journée de marche de Bagdad. Là il écrivit à Radi. Les Sadjites et les pages de l'intérieur, qui tenaient ce Khalife sous leur domination, refusèrent à Bedjkem l'accès de la capitale dans la crainte qu'il ne s'emparât de l'autorité. Après ce refus, le général turc se rendit à Waçit, où résidait Mohammed Ibn Raik. Bien accueilli par ce dernier, qui le traita généreusement, Bedjkem acquit une grande influence et se créa un parti puissant aux dépens de l'autorité d'Ibn Raik. La suite de son histoire est connue, et nous l'avons donnée dans nos ouvrages précédents. Nous y avons raconté la retraite d'Ibn Raik, réduit à se cacher; l'expédition de Bedjkem accompagné du Khalife Radi et d'Ali ben Khalef ben Tabbab contre les Benou Hamdan dans le pays de

Özel muhafızlarının silahtarlarından biri olan Türk asilzade Bedjkem, üç Türk subayıyla birlikte hamama girdi, bunlardan birinin Bedjkem'den sonra imparatorluğun işlerini yöneten Touzoun olduğuna inanıyorum. Komplocular Mardavidj'i katlettiler; sonra planlarından haberdar ettikleri ve ordunun bilgisi olmadan kaçışları için her şeyi hazırlayan Türklere katılıp atlarına binip hemen uzaklaştılar. Bu olay 323 <<935>> yılında, Radi-Billah'ın saltanatı sırasında gerçekleşti. Kampta yükselen yaygara, birlikler arasında bir ayaklanmanın sinyalini verdi; birbirlerini yağmaladılar, hazineye el koydular ve buldukları tüm mallara el koydular. Fakat Gilanalılar ve Deilemianlar kısa sürede akıllarını başlarına topladılar; bir konseyde bir araya geldiler ve birbirlerine şöyle dediler: "Eğer bölünmelerimizde ısrar edersek, bizi yöneten bir lidere boyun eğmeyi reddedersek, mahvoluruz." Sonuç olarak, Mardavidj'in kardeşi Vachmeguir'e yemin etmeyi kabul ettiler; Arapçaya çevrilen Vachmeguir ismi "... (bildircin, metnin notuna bakınız) alan" anlamına gelir. **Ordunun büyük bir kısmı firar etmişti; yeni lider, elinde kalan servetin çoğunu taraftarları arasında dağıttı, onlara büyük bir cömertlikle davrandı ve kendisini onların başına koyarak Rey'e kamp kurdu. Bedjkem Türk'e gelince, ortak bir dava uğruna Deilemiens'ten kaçan kendi ulusunun askerleriyle birlikte Deinaver bölgesine gitti, orada vergiyi topladı ve önemli miktarda ganimet ele geçirdi, sonra Bağdat'tan bir günden daha az yürüyüş mesafesinde olan Nehrewan'a yöneldi.** Orada Radi'ye yazdı. Bu Halifeyi egemenlikleri altında tutan Sadjiler ve iç kesimlerin uşakları, Bedjkem'in otoriteyi ele geçireceğinden korktukları için başkente girmesine izin vermediler. Bu reddetmenin ardından Türk generali, Muhammed İbn Raik'in ikamet ettiği Waçit'e gitti. İkincisi tarafından iyi karşılanan ve ona iyi davranan Bedjkem cömertçe büyük bir etki elde etti ve İbn Raik'in otoritesi pahasına güçlü bir parti kurdu. Hikayesinin geri kalanı iyi bilinir ve bunu önceki çalışmalarımızda verdik.

من بلاد الموصل وديار ربيعة وظهر محمد بن رايق ببغداد ومعاونة الغوغا اياه ومسيره الى دار السلطان وقتله لابن بدر السيراك⁽¹⁾ وخروجه عن الحضرة ومن تبعه من الجند والقرامطة مثل رافع وجماعة وغيرها وكانوا انصاره ومسيره الى ديار مصر ونزوله الرقة وما كان بينه وبين حميرة ودخول يانس المؤنس في جهلته ومسيره الى جند قنسرين والعواصم واخراجه طريف السكري⁽²⁾ عنها وتوليته الثغور الشامية وقد اتينا في الكتاب الاوسط الذي كتابنا هذا تال له والاوسط تال لكتابنا اخبار الرومان ومن ابادته للحدثان من الامم الماضية والاجيال الخالصة والملك الدائرة على ما كان منه ومحاربه الاخشيدي محمد بن طخ بالعريش من بلاد مصر وانكشافه ورجوعه الى دمشق وما

Moçoul et le Diar-Rebyâh; la réapparition de Mohammed Ibn Raik à Bagdad; l'assistance que lui prêta la populace de cette ville; comment, après avoir envahi le palais du gouvernement et tué Ibn Bedr Seîrafi, il sortit de la capitale avec ses troupes et les Karmates tels que Rafê, Omarah et d'autres de ses partisans; son expédition dans le Diar-Modar; son arrivée à Rakkah; ses démêlés avec Nomeirah; l'adjonction de Yanis Mouniçi dans son parti; comment il envahit le Djound-Kinnisrîn et El-Awaçim, chassa Tarif Sukkari de ces parages et s'empara finalement des lignes frontières de Syrie (c'est-à-dire de la Cilicie).

Dans le Livre moyen dont le présent ouvrage est le complément, comme le Livre moyen est le complément de notre travail intitulé : « Annales historiques; histoire des peuples anciens, des races éteintes et des royaumes dont le temps a effacé les vestiges, » nous avons raconté l'histoire d'Ibn Raik, la bataille qu'il livra à Ikhchid Mohammed, fils de Tougj, près d'El-Arich en Égypte; sa défaite et son retour

كان من قتله لاي الاخشيدي محمد بن طخ بالجس من بلاد الاردن وما كان من قبل وقعة العريش بينه وبين عبد الله بن طخ وما كان معه من القواد وانكشافهم عنه واستئمان من استأمن منهم اليه مثل محمد بن تكي للخاصة وتكي⁽¹⁾ للخاصة غلام خافان المغلبي وغيرهم وغير ذلك من اخباره واخبار غيره وذكرنا مقتل طريف السكري في سنة ثمان وعشرين وثلاثمائة على باب طرسوس وما كان من وقعته مع الخيلية⁽²⁾ وهم غلمان جميل للقاد فاعنى ذلك عن اعادته مبسوطا في هذا الكتاب وانما تغفل بنا الكلام في التصنيف فيها ذكرناه من اخبار الديلم والجيل وما كان من امر اسفار بن شيرويه ومرداويج عند ذكرنا لاخبار آل ابي طالب وامر الداعي الحسن بن القسم

à Damas. Nous avons dit comment il tua le frère d'Ikhchid Mohammed à El-Ladjoun, dans le district du Jourdain; ses rapports avec Abd Allah, fils de Tougj avant l'affaire d'El-Arich; ses démêlés avec les principaux officiers; la défaite de ceux-ci; dans quelles circonstances il reçut la soumission de certains d'entre eux, tels que Mohammed, fils de Teguin Khassah, Teguin Khakani, page de Khakân Mouflihi, etc. Nous avons rapporté les autres détails de son histoire et celle de plusieurs autres personnages, le meurtre de Tarif Sukkari, en 328, devant la porte de Tarsous, et la guerre que fit ce dernier aux Tomeilites, c'est-à-dire aux partisans de Tomeil l'eunuque. Ce que nous en avons dit ailleurs nous dispense d'y revenir ici avec plus de développement. C'est simplement l'enchaînement du récit qui nous a amené à rappeler ces faits relatifs aux Deilemiens et aux Guilanais, ainsi que ceux qui concernent Asfar, fils de Chirweih et Mardavidj, en racontant l'histoire des Alides, du missionnaire Haçan, fils de Kaçem Haçani, le maître du Tabaris-

İbn Raik'in saklanmaya indirgenmiş geri çekilmesini; Bedjkem'in Halife Radi ve Ali bin Halife bin Tabbab eşliğinde Moçoul ve Diar-Rebyâh ülkesinde Benou Hamdan'a karşı yaptığı seferi; Muhammed bin Raik'in Bağdat'ta yeniden ortaya çıkışını; bu şehrin halkı tarafından kendisine verilen yardımı; hükümet sarayını işgal edip İbn Bedr Seîrafi'yi öldürdükten sonra birlikleri ve Rafê, Omarah ve diğer taraftarları gibi Karmatianlarla başkenti nasıl terk ettiğini; Diar-Modar'daki seferini; Rakka'ya gelişini; Nomeirah ile olan anlaşmazlıklarını; Yanis Mouniçi'nin partisine nasıl katıldığını; Djound-Kinnisrîn ve El-Awaçim'i nasıl işgal ettiğini, Tarif Sukkari'yi nasıl uzaklaştırdığını anlattık. ve nihayet Suriye'nin (yani Kilikya'nın) sınır hatlarını ele geçirdiler. Orta Kitap'ta, mevcut çalışmanın tamamlayıcısı olduğu gibi, Orta Kitap, "Tarihsel Yıllıklar; Antik halkların, soyu tükenmiş ırkların ve zaman tarafından izleri silinmiş krallıkların tarihi" başlıklı çalışmamızın tamamlayıcısı olduğundan, İbn Raik'in hikayesini, Mısır'daki El-Arich yakınlarında Tuğç oğlu İhçid Muhammed ile yaptığı savaşı; yenilgisini ve Şam'a dönüşünü anlattık. Ürdün bölgesindeki El-Ladjoun'da İhçid Muhammed'in kardeşini nasıl öldürdüğünü; ElArich olayından önce Tuğç oğlu Abdullah ile ilişkilerini; başlıca memurlarla kavgalarını; yenilgilerini; Teguin Khassah'ın oğlu Muhammed, Teguin Khakani, Khakân Mouflihi'nin uşağı, vb. gibi bazılarının itaatini hangi koşullarda aldığı. Onun hikayesinin ve diğer birkaç karakterin hikayesinin diğer ayrıntılarını, Tarif Sukkari'nin 328'de Tarsus kapısı önünde öldürülmesini ve ikincisinin Tomeilitler'e, yani hadım Tomeil taraftarlarına karşı açtığı savaşı bildirdik. Başka bir yerde bunun hakkında söylediklerimiz, burada daha fazla gelişmeyle buna geri dönmemizi engelliyor.

لحسنی صاحب طبرستان ومقتله وخبر الاطروش الحسنی بنی علی الحسنی قال المسعودی وقد اتینا علی ذکر سائر الاحداث والکواہن فی ایام من ذکرنا من الخلفاء والملوک فی کتابینا اخبار الزمان والاوسط و ذکرنا فی هذا الکتاب ما ینتفی به الناظر فیه وانتهی بنا التصنيف الی هذا الوقت وهو جمادی الاول سنة ست وثلاثین وثلاثمائة ونحن بغسطاط مصر والغالب علی امر الدولة بالحضرة ابو الحسن احمد بن بویه الديلمی المسمى معز الدولة واخوه الحسن بن بویه الديلمی صاحب بلاد اصبهان وکور الاهواز وغيرها المسمى رکن الدولة واخوها الاکبر والرئيس فیهم المعظم علی بن بویه الملقب بعمید الدولة المقم بارض فارس والمدبر منهم لامر المطیع احمد بن tân, sa mort et les faits et gestes de Haçan ben Ali Haçani surnommé Otrouch.

Tous les autres événements survenus pendant le règne des Khalifes et des rois que nous avons mentionnés se trouvant dans les Annales historiques et le Livre moyen, nous n'avons donné dans le présent ouvrage qu'un résumé propre à satisfaire le lecteur. Nous avons achevé de le rédiger en djemadi I de la présente année 336, pendant notre séjour à Fostat d'Égypte. Les maîtres actuels du pouvoir à Bagdad sont Abou 'l-Haçan Ahmed, fils de Boueih, le deilemite, surnommé Mouizz ed-dawleh; son frère Haçan, fils de Boueih, surnommé Rokn ed-dawleh, maître d'Isfahân, de la Susiane et d'autres provinces, et leur frère aîné, le véritable chef de la famille, Ali, fils de Boueih, connu sous le titre de Amid ed-dawleh, qui réside dans le Fars. Mais celui de ces princes qui préside au gouvernement du Khalife Moutî est Ahmed Mouizz ed-dawleh. C'est lui qui, accom-

بویه معز الدولة وهو الحارب البریدی باری البصرة والمطیع معه علی حسب ما یخبر الینا من اخبارهم ودلنا فی هذا الکتاب بالغلیل علی الکثیر والخبر الیسیر علی الجلیل للخطیر و ذکرنا فی کل کتاب من هذه الکتاب ما لم نذكره فی الآخر مما لا یسع تركه ولم نجد بدءاً من ابراده لما دعت الحاجة الی وصفه واتینا علی اخبار اهل کل عصر وما حدث فیه من الاحداث وما کان فیه من الکواہن الی وقتنا هذا مع ما اسلفناه فی هذا الکتاب من ذکرنا البر والبحر والعامر من الارض والعامر والملوک وسیرها والامم واخبارها وارجو ان ینفع الله لنا فی البقاء ویمد لنا فی العمر ویسعدنا بطول الايام فنعتب تألیف هذا الکتاب بکتاب آخر نصننه فنونا من الاخبار وانواعاً من ظرائف

pagné du Khalife, fait aujourd'hui la guerre au parti des Beridi sur le territoire de Basrah, d'après les informations qui nous sont parvenues.

Nous avons indiqué en peu de mots dans ce livre des événements nombreux et signalé brièvement des faits d'une importance considérable. D'ailleurs, chacun de nos ouvrages renferme des renseignements omis dans l'ouvrage qui le précède, renseignements qu'il n'était pas possible de négliger et dont la connaissance était indispensable et répondait à une nécessité véritable. Nous avons ainsi passé en revue tous les siècles, ainsi que les événements et les faits qui les ont signalés jusqu'à l'époque actuelle. En outre, on trouve au commencement de ce livre la description des continents et des mers, des pays habités et incultes, l'histoire des rois étrangers, leur biographie et l'histoire des différents peuples. Si Dieu nous donne vie, s'il prolonge notre existence et nous fait la grâce de nous laisser en ce monde, nous ferons suivre ce livre d'un autre travail qui renfermera des informations

Sadece hikâyesinin akışı, Deilemiens ve Gilanais'e ait bu gerçekleri, ayrıca Chirweih ve Mardavidj'in oğlu Asfar'ı, Alîlerin hikâyesini, Tabaris tân'ın üstadı Kaçem Haçani'nin oğlu misyoner Haçan'ın hikâyesini, onun ölümünü ve Otrouch lakaplı Haçan ben Ali Haçani'nin eylem ve hareketlerini anlatarak hatırlamamıza yol açmıştır. Bahsettiğimiz halifeler ve kralların saltanatları sırasında meydana gelen diğer tüm olaylar Tarihi Yıllıklar ve Orta Kitap'ta bulunduğundan, bu çalışmada sadece okuyucuyu tatmin etmeye uygun bir özet verdik. Bunu, Mısır'daki Fustat'ta ikamet ettiğimiz sırada, 336 yılı I. Cemadi'de yazmayı tamamladık. Bağdat'taki mevcut iktidar sahipleri, Deilemite, Muizz ed-Dawleh lakaplı Bueih oğlu Ebu l-Hassan Ahmed; kardeşi, Rokn ed-Dawleh lakaplı, Isfahan, Susiana ve diğer eyaletlerin efendisi Haçan ve ailenin gerçek reisi, Fars'ta ikamet eden, Amid ed-Dawleh ünvanıyla bilinen, Bueih oğlu Ali'dir. Ancak Halife Moutî'nin hükümetine başkanlık eden bu prenslerden biri Ahmed Moutî ed-Dawleh'dir. Bize ulaşan bilgilere göre, Halife eşliğinde bugün Basra topraklarında Beridi partisine karşı savaşıyor. Bu kitapta birkaç kelimeyle önemli birçok olayı ve kısaca not edilmiş olguyu belirttik. Ayrıca, her eserimiz kendisinden önceki eserde atlanmış, ihmal edilmesi mümkün olmayan ve bilgisi vazgeçilmez ve gerçek bir ihtiyaca cevap veren bilgileri içerir. Böylece tüm yüzyılları ve onları bugüne kadar işaret eden olayları ve olguları gözden geçirdik. Ayrıca, bu kitabın başında kıtaların ve denizlerin, meskun ve ekilmemiş ülkelerin, yabancı kralların tarihinin, biyografilerinin ve farklı halkların tarihinin açıklamasını buluyoruz. Eğer Tanrı bize hayat verirse, varlığımızı uzatırsa ve bizi bu dünyada bırakma lütfunu bize verirse, bu kitabı her türlü bilgiyi ve her türlü ilginç konu hakkında bilgiyi içeren başka bir eserle takip edeceğiz; Orada, kendimizi düzenli ve metodik bir yazı düzenine sınırlamadan, zihnimize sundukları gibi, yararlı bilgiler ve ilginç hikayeler vereceğiz.

الآثار على غير نظم من التأليف ولا ترتيب من التصنيف على حسب ما يسع من فوايد الاخبار ويوجد من نوادر الآثار وترجمه بكتاب وصل المجالس بجوامع الاخبار ومختلط الآثار تألياً لما سلف من كتبنا ولاحقاً بما تقدم من تصنيفنا وجميع ما اردناه في هذا الكتاب لا يسع ذا الدراية جهله ولا يعذر في تركه والتغافل عنه فمن عدّ ابواب كتابي هذا ولم يعنى النظر في قراءة كل باب منه لم يبلغ حقيقة ما قلنا ولا عرن للعلم مقداره فلقد جمعنا ما فيه في عدّة من السنين واجتهاد وتعب عظم وجولان في الاسفار وطوان في البلدان من الشرق والغرب في كثير من الممالك غير مملكة الاسلام فمن قرأ كتابنا

de tout genre et des renseignements sur toute sorte de sujets intéressants; nous y donnerons, sans nous astreindre à un ordre régulier et méthodique de rédaction, d'utiles renseignements et des récits curieux, tels qu'ils se présenteront à notre esprit. Cet ouvrage sera intitulé: « L'union des assemblées (Wasl-el-medjalis), recueil de faits et de récits mêlés, pour faire suite à nos anciens écrits et servir de complément à nos autres travaux. » — Quant aux faits recueillis ici, ils sont de ceux qu'un homme sagace ne peut ignorer et qu'il serait inexcusable d'omettre et de négliger. Si l'on se contente simplement d'énumérer les chapitres de ce livre sans faire une lecture attentive de chacun de ces chapitres, on ne saisira pas la vérité de ce que nous avançons et on n'en appréciera pas l'érudition à sa juste valeur. Les renseignements que nous y avons réunis sont dus à de longues années de recherches et de pénibles efforts, à nos voyages, à nos pérégrinations à travers les contrées de l'orient et de l'occident et chez plusieurs nations étrangères à la domination musulmane. Que le lecteur consacre donc

هذا فليتدبره بعين الحكمة وليتفضل بهته اصلاح ما انكره منه مما غيرته النسخ وحققه الكاتب وليرع في نسبة العلم وحرمة الادب وموجبات الدراية وما تجشمت من التعب فيه فان منزلتي في نظمه وتأليفه بمنزلة من وجد جوهراً منشوراً ذا انواع مختلفة وفنون متباينة فنظم منه سلكاً واتخذ علقاً نفيساً ثميناً باقياً لطالبه وليعلم من نظرفيه اني لم انتصر فيه لمذهب ولا تخيرت الى قول ولا حكيت عن الناس الا بحاسن اخبارهم ولم اعرض فيه لغير ذلك فلندكر الآن الباب الثاني من جامع التاريخ على حسب ما قدّمنا الوعد بايراده في صدر هذا الكتاب وبالله استعيني وعليه اتوكل،

à ce livre un examen bienveillant, qu'il veuille bien corriger les erreurs de copie et les fautes de transcription qui le choqueront; que, respectant à notre égard les bons rapports et la déférence que se doivent les savants et qu'exige la culture intellectuelle, il veuille bien aussi nous tenir compte de nos efforts! L'auteur de ce livre se compare à un homme qui, trouvant des perles de toute sorte et de toute nuance répandues çà et là, les réunit en collier et en façonne une parure précieuse, d'un prix élevé et que son acquéreur conserve avec soin. Enfin, que le lecteur soit convaincu que je n'ai pris ici la défense d'aucune secte, ni donné la préférence à telle ou telle doctrine: retracer les beautés de l'histoire des peuples a été mon but et je n'en ai pas poursuivi d'autre.

Nous allons donner maintenant notre second résumé de chronologie, pour remplir l'engagement que nous avons pris au début de cet ouvrage. — J'implore l'aide de Dieu et je mets en lui ma confiance!

Bu çalışmanın başlığı: "Meclislerin birliği (Wasl-el-mejalis), eski yazılarımızı takip etmek ve diğer çalışmalarımıza tamamlayıcı olarak hizmet etmek için gerçekler ve karışık hikayeler koleksiyonu." Burada toplanan gerçeklere gelince, bunlar akıllı bir adamın görmezden gelemeceği ve ihmal edilmesi ve ihmal edilmesinin affedilemez olacağı gerçeklerdir. Kişi bu kitabın bölümlerini her birini dikkatlice okumadan sadece listelerse, ortaya koyduğumuz şeyin gerçeğini kavrayamaz ve gerçek değerini takdir edemez. Burada topladığımız bilgiler, uzun yıllar süren araştırma ve acı dolu çabaların, seyahatlerimizin, Doğu ve Batı topraklarında ve Müslüman egemenliğine yabancı birçok ulus arasında yaptığımız gezintilerin sonucudur. Bu nedenle okuyucunun bu kitaba hayırsever bir inceleme ayırmasını, onu şok edebilecek kopyalama hatalarını ve transkripsiyon hatalarını düzeltme nezaketini göstermesini dilerim; O, bize karşı iyi ilişkilere ve bilim insanlarının birbirlerine borçlu olduğu ve entelektüel kültürün talep ettiği saygıya saygı göstererek, çabalarımızı da hesaba katacak kadar nazik olsun! Bu kitabın yazarı, her çeşit ve tonda incileri oraya buraya dağılmış halde bulup, onları bir kolyeye dönüştüren ve yüksek fiyatlı, alıcısının özenle sakladığı değerli bir süs yapan bir adama benzetiyor kendini. Son olarak, okuyucunun burada herhangi bir mezhebin savunmasını üstlenmediğime veya şu veya bu doktrine öncelik vermediğime ikna olmasını sağlayın: halkların tarihinin güzelliklerini yeniden izlemek benim hedefimdi ve başka hiçbir şey peşinde koşmadım. Şimdi bu çalışmanın başında verdiğimiz sözü yerine getirmek için kronolojinin ikinci özetini vereceğiz. Tanrı'nın yardımını yalvarıyorum ve güvenimi O'na koyuyorum!

الباب الحادى والثلاثون بعد المائة

ذكر جامع التواريخ الثانى من الهجرة الى هذا الوقت وهو جمادى الاولى سنة ست وثلاثين وثلاثمائة الذى فيه انتهينا من الفراغ من هذا الكتاب،

قد افردنا فيها سلف من هذا الكتاب بابا في تاريخ العالم والانباء والملوك الى مولد نبينا صلعم ومبعته الى هجرته ثم ذكرنا هجرته الى وفاته وايام الخلفاء والملوك الى هذا الوقت على حسب ما يوجب له الحساب وما في كتب السير واصحاب التواريخ ومن عني باخبار الخلفاء والملوك ولم نعرض فيها ذكرنا من ذلك لما في كتب الزيجات مما ذكره اصحاب النجوم على حسب ما

CHAPITRE CXXXI.

SECOND RÉSUMÉ DE CHRONOLOGIE QUI S'ÉTEND DEPUIS L'HÉGIRE JUSQU'AU PRÉSENT MOIS DE JEMADI PREMIER, 336, DATE DE L'ACHÈVEMENT DE CET OUVRAGE.

Nous avons déjà consacré un des chapitres de ce livre (voir t. IV, chap. LXIX) à la chronologie universelle; nous avons évalué l'ère des prophètes et des rois jusqu'à la naissance de notre saint prophète; la période comprise entre sa mission et son hégire, et entre celle-ci et sa mort, et enfin le règne des Khalifes et des rois jusqu'à l'époque actuelle. Cette évaluation était établie sur les données du calcul ainsi que sur les ouvrages de biographie et sur les chroniques dues aux savants qui ont étudié l'histoire des Khalifes et des rois. Mais nous avons négligé jusqu'ici les évaluations des Tables astronomiques rédigées d'après les calculs particuliers

بوجبه تاريخهم فلندذكر في هذا الباب جوامع ما اثبتوه في كتب زيجات النجوم من الهجرة الى هذا الوقت المؤرخ ليكون ذلك أكثر لفائدة الكتاب واجمع لمعرفة تباين اصحاب التواريخ من الاخباريين والمخمين وما اتفقوا عليه من ذلك فالذى وجدنا في كتب الزيجات ان الابتداء من يوم الجمعة مستهذأ المحرم سنة احدى للتروية وذلك يوم ستة عشر من تموز سنة تسع مائة وثلاث وثلاثين لذى القرنين وكانت هجرة النبى صلعم من مكة الى المدينة سنة احدى بعد ان مضى منها شهران وثمانية ايام فمكث بها حتى قبض صلى الله عليه وسلم تسع سنين واحد عشر شهرا واثنين وعشرين يوما فذلك عشر سنين وشهران ابو بكر الصديق سنتين وثلاثة

des astronomes. Nous allons donc donner dans le présent chapitre les évaluations générales telles qu'elles sont établies dans lesdites tables pour la période comprise entre l'hégire et la date actuelle. Notre ouvrage deviendra par là plus instructif et le lecteur connaîtra de la sorte sur quels points les annalistes se séparent des astronomes et sur quels points ils sont d'accord.

La date initiale, telle que nous la trouvons dans les Tables astronomiques est le vendredi, premier jour de la lune de Moharrem, an premier du *tarwyah* (c'est-à-dire de l'époque où, le Prophète étant à Arafah, ses disciples portèrent de l'eau de la Mecque dans cette localité), ce qui revient au 16 juillet de l'année 933 de l'ère des Séleucides (Dou'l-Karnein). Fuite (hégire) de l'Apôtre de la Mecque à Médine, deux mois et huit jours après le commencement de l'an I. — Durée de son séjour à Médine jusqu'à sa mort, neuf ans, onze mois et vingt-deux jours : total, dix ans et deux mois. — *Abou-Bekr* « le véridique, » deux ans, trois mois et huit

BÖLÜM CXXXI

HİCRÎDEN BUGÜNKÜ CEMADÎ AYI 336'YA KADAR UZANAN KRONOLOJİNİN İKİNCİ ÖZETİ, BU ESERİN TAMAMLANMA TARİHİDİR.

Bu kitabın bölümlerinden birini (bkz. cilt IV, bölüm LXIX) evrensel kronolojiye ayırdık; peygamberlerin ve kralların dönemini kutsal peygamberimizin doğumuna kadar; onun görevi ile hicreti arasındaki dönemi, hicretinden ölümüne kadar olan dönemi ve nihayet halifelerin ve kralların saltanatını günümüze kadar değerlendirdik. Bu değerlendirme, halifelerin ve kralların tarihini inceleyen alimlerin sahip olduğu hesaplama verilerinin yanı sıra biyografi çalışmaları ve kronikler üzerine kurulmuştur. Ancak şimdiye kadar astronomların özel hesaplamalarına göre yazılmış astronomik tabloların değerlendirmelerini ihmal ettik. Bu nedenle bu bölümde, hicreti ile günümüze kadar olan dönem için söz konusu tablolarda belirlendiği şekliyle genel değerlendirmeleri vereceğiz. Çalışmamız böylece daha öğretici hale gelecek ve okuyucu böylece vakayinamecilerin astronomlardan hangi noktalarda ayrıldığını ve hangi noktalarda anlaştıklarını bilecektir. İlk tarih, Astronomi Tabletleri'nde bulduğumuz gibi, Cuma, Muharrem ayının ilk günü, terviye'nin (yani, Peygamber'in Arafat'ta olduğu ve havarilerinin Mekke'den bu yere su taşıdığı zamanın) birinci yılıdır ve Selevkoslar döneminin (Dou'lKarnein) 933 yılının 16 Temmuz'una denk gelir. Resulün Mekke'den Medine'ye kaçıışı (hicreti), I. yılın başlangıcından iki ay sekiz gün sonra. Medine'de ölümüne kadar geçirdiği süre, dokuz yıl, on bir ay ve yirmi iki gün: toplam, on yıl ve iki ay.

اشهر وثمانية⁽¹⁾ أيام فذلك اثنتا عشرة سنة وخمسة أشهر وثمانية أيام عمر بن الخطاب عشر سنين وستة⁽²⁾ أشهر وسبعة عشر يوماً فذلك اثنتان وعشرون سنة واحد عشر شهراً وخمسة وعشرون يوماً وكانت الشورى بعد عمر ثلاثة أيام فذلك اثنتان وعشرون سنة واحد عشر شهراً وثمانية وعشرون يوماً عثمان بن عفان إحدى عشرة سنة واحد عشر شهراً وتسعة عشر يوماً فذلك أربع وثلاثون سنة واحد عشر شهراً وسبعة عشر يوماً علي بن أبي طالب أربع سنين وتسعة أشهر فذلك تسع وثلاثون سنة وثمانية أشهر وسبعة عشر يوماً وإلى بيعة معاوية بن أبي سفيان ستة أشهر وثلاثة أيام فذلك أربعون سنة وشهران وعشرون يوماً معاوية بن أبي سفيان تسع عشرة سنة وثلاثة أشهر وخمسة وعشرون يوماً فذلك تسع وخمسون سنة وستة أشهر وخمسة عشر يوماً يزيد بن

jours : total, douze ans, cinq mois et huit jours. — Omar, fils de Khattab, dix ans, six mois et dix-sept jours : total, vingt-deux ans, onze mois et vingt-cinq jours. — Durée de la délibération après la mort d'Omar, trois jours : total, vingt-deux ans, onze mois et vingt-huit jours. — Otman, fils d'Affan, onze ans, onze mois et dix-neuf jours : total, trente-quatre ans, onze mois et dix-sept jours. — Ali, fils d'Abou Talib, quatre ans et neuf mois : total, trente-neuf ans, huit mois et dix-sept jours. — Jusqu'à l'avènement de Moâwyah, fils d'Abou Sofian, six mois et trois jours : total, quarante ans, deux mois et vingt jours. — Moâwyah, fils d'Abou Sofian, dix-neuf ans, trois mois et vingt-cinq jours : total, cinquante-neuf ans, six mois et quinze jours. — Yézid, fils

معاوية ثلاث سنين وثمانية أشهر فذلك ثلاث وستون سنة وشهران وخمسة عشر يوماً معاوية بن يزيد بن معاوية ثلاثة أشهر واثنان وعشرون يوماً فذلك ثلاث وستون سنة وستة أشهر وسبعة أيام ومروان بن الحكم أربعة أشهر فذلك ثلاث وستون سنة وعشرة أشهر وسبعة أيام عبد الله بن الزبير ثمان سنين وخمسة أشهر فذلك اثنتان وسبعون سنة وثلاثة أشهر وسبعة أيام⁽¹⁾ عبد الملك بن مروان حتى قُتل ابن الزبير سنة وشهرين وثلاثة أيام فذلك ثلاث وسبعون سنة وخمسة أشهر وعشرة أيام،

أيام بني مروان بن الحكم

عبد الملك بن مروان اثنتا عشرة سنة وأربعة أشهر وخمسة أيام فذلك خمس وثمانون سنة وتسعة⁽²⁾ أشهر وخمسة عشر

de Moâwyah, trois ans et huit mois : total, soixante-trois ans, deux mois et quinze jours. — Moâwyah, fils de Yézid, fils de Moâwyah, trois mois et vingt-deux jours : total, soixante-trois ans, six mois et sept jours. — Merwan, fils d'El-Hakem, quatre mois : total, soixante-trois ans, dix mois et sept jours. — Abd Allah, fils de Zobeir, huit ans et cinq mois : total, soixante-douze ans, trois mois et sept jours. — Abd el-Melik, fils de Merwan, jusqu'au meurtre d'Ibn Zobeir, un an, deux mois et trois jours : total, soixante-treize ans, cinq mois et dix jours.

RÈGNE DES MERWANIDES.

Abd el-Melik, fils de Merwan, douze ans, quatre mois et cinq jours : total, quatre-vingt-cinq ans, neuf mois et

Ebu Bekir "doğru sözlü", iki yıl, üç ay ve sekiz gün: toplam, on iki yıl, beş ay ve sekiz gün. - Hattab'ın oğlu Ömer, on yıl, altı ay ve on yedi gün: toplam, yirmi iki yıl, on bir ay ve yirmi beş gün. Ömer'in ölümünden sonra müzakere süresi, üç gün: toplam, yirmi iki yıl, on bir ay ve yirmi sekiz gün. Affan'ın oğlu Otman, on bir yıl, on bir ay ve on dokuz gün: toplam, otuz dört yıl, on bir ay ve on yedi gün. Ebu Talib'in oğlu Ali, dört yıl ve dokuz ay: toplam, otuz dokuz yıl, sekiz ay ve on yedi gün. Ebu Sofiyan'ın oğlu Muaviye'nin gelişine kadar, altı ay ve üç gün: toplam, kırk yıl, iki ay ve yirmi gün. Ebu Sofiyan'ın oğlu Modviye, on dokuz yıl, üç ay ve yirmi beş gün: toplam, elli dokuz yıl, altı ay ve on beş gün. — Yezid, Muaviye oğlu, üç yıl sekiz ay: toplam, altmış üç yıl, iki ay ve on beş gün. Modwyah, Yezid, Muaviye oğlu, üç ay ve yirmi iki gün: toplam, altmış üç yıl, altı ay ve yedi gün. — Mervan, El-Hakem oğlu, dört ay: toplam, altmış üç yıl, on ay ve yedi gün. Abdullah, Zübeyr oğlu, sekiz yıl ve beş ay: toplam, yetmiş iki yıl, üç ay ve yedi gün. — Abd el-Melil, Mervan oğlu, İbn Zübeyr'in öldürülmesine kadar, bir yıl, iki ay ve üç gün: toplam, yetmiş üç yıl, beş ay ve on gün.

MERVANİLER HÜKÜMDARLIĞI.

Abdülmelik, Mervan oğlu, on iki yıl, dört ay, beş gün: toplam seksen beş yıl, dokuz ay, on beş gün.

يومًا الوليد بن عبد الملك تسع سنين وسبعة أشهر وتسعة وعشرين يومًا فذلك خمس وتسعون سنة وخمسة أشهر وأربعة عشر يومًا سليمان بن عبد الملك سنتين وسبعة أشهر وتسعة وعشرين يومًا فذلك ثمان وتسعون سنة وشهر وثلاثة عشر يومًا عمر بن عبد العزيز سنتين وخمسة أشهر وخمسة عشر يومًا فذلك مائة سنة وستة أشهر وعمانية وعشرون يومًا يزيد بن عبد الملك أربع سنين ويومًا واحدًا فذلك مائة سنة وأربع سنين وسبعة أشهر وتسعة وعشرون يومًا هشام أبي عبد الملك تسع عشرة سنة وعمانية أشهر وسبعة أيام فذلك مائة سنة وأربعة وعشرون سنة وثلاثة أشهر وستة أيام الوليد أبي يزيد بن عبد الملك حتى قُتل سنة وشهرين وعشرين يومًا فذلك مائة سنة وخمسة وعشرون سنة وخمسة أشهر وسبعة وعشرون يومًا وكانت الفتنة بعد مقتله شهرين وستة

quinze jours. — *Wélid*, fils d'Abd el-Mélik, neuf ans, sept mois et vingt-neuf jours : total, quatre-vingt-quinze ans, cinq mois et quatorze jours. — *Suleiman*, fils d'Abd el-Mélik, deux ans, sept mois et vingt-neuf jours : total, quatre-vingt-dix-huit ans, un mois et treize jours. — *Omar*, fils d'Abd el-Azîz, deux ans, cinq mois et quinze jours : total, cent ans, six mois et vingt-huit jours. — *Yézid*, fils d'Abd el-Mélik, quatre ans et un jour : total, cent quatre ans, sept mois et vingt-neuf jours. — *Hicham*, fils d'Abd el-Mélik, dix-neuf ans, huit mois et sept jours : total, cent vingt-quatre ans, trois mois et six jours. — *Wélid*, fils de *Yézid*, fils d'Abd el-Mélik, jusqu'au jour où il fut assassiné, un an, deux mois et vingt jours : total, cent vingt-cinq ans, cinq mois et vingt-sept jours. — Durée des troubles qui suivirent ce meurtre,

وعشرين يومًا فذلك مائة سنة وخمس وعشرون سنة وعمانية أشهر واثنان وعشرون يومًا يزيد بن الوليد بن عبد الملك شهرين وتسعة أيام فذلك مائة وخمس وعشرون سنة واحد عشر شهرًا ويوم ابرهم بن الوليد بن عبد الملك حتى خلع شهرين واحد عشر يومًا فذلك مائة سنة وست وعشرون سنة وشهر واثنان عشر يومًا مروان بن محمد حتى قُتل خمس سنين وشهرين فذلك مائة واحد وثلثون سنة وثلاثة أشهر واثنان عشر يومًا

ذكر الخلفاء من بني هاشم

أبو العباس عبد الله بن محمد أربع سنين وعمانية أشهر ويومين فذلك مائة سنة وخمس وثلاثون سنة واحد عشر شهرًا وأربعة عشر يومًا وحتى انتهت البيعة إلى المنصور أربعة عشر

deux mois et vingt-six jours : total, cent vingt-cinq ans, huit mois et vingt-deux jours. — *Yézid*, fils de *Wélid*, fils d'Abd el-Mélik, deux mois et neuf jours : total, cent vingt-cinq ans, onze mois et un jour. — *Ibrahim*, fils de *Wélid*, fils d'Abd el-Mélik, jusqu'à sa déchéance, deux mois et onze jours : total, cent vingt-six ans, un mois et douze jours. — *Mervean*, fils de *Mohammed*, jusqu'au jour de son assassinat, cinq ans et deux mois : total, cent trente et un ans, trois mois et douze jours.

KHALIFAT DES BENOU HACHEM (ABBASSIDES).

Abou 'l-Abbas Abd Allah, fils de Mohammed (*Saffah*), quatre ans, huit mois et deux jours : total, cent trente-cinq ans, onze mois et quatorze jours. — Jusqu'à l'avènement

Abdumelik oğlu Velid, dokuz yıl, yedi ay ve yirmi dokuz gün: toplam, doksan beş yıl, beş ay ve on dört gün. - Abdülmelik oğlu Süleyman, iki yıl, yedi ay ve yirmi dokuz gün: toplam, doksan sekiz yıl, bir ay ve on üç gün. Abdülaziz oğlu Ömer, iki yıl, beş ay ve on beş gün: toplam, yüz yıl, altı ay ve yirmi sekiz gün. - Abdülmelik oğlu Yezid, dört yıl ve bir gün: toplam, yüz dört yıl, yedi ay ve yirmi dokuz gün. Abdülmelik oğlu Hişam, on dokuz yıl, sekiz ay ve yedi gün: toplam, yüz yirmi dört yıl, üç ay ve altı gün. Yezid oğlu Abd el-Melik'in oğlu Velid, öldürüldüğü güne kadar, bir yıl, iki ay ve yirmi gün: toplam, yüz yirmi beş yıl, beş ay ve yirmi yedi gün. Bu cinayeti izleyen sıkıntıların süresi, iki ay ve yirmi altı gün: toplam, yüz yirmi beş yıl, sekiz ay ve yirmi iki gün. - Velid oğlu Abd el-Melik'in oğlu Yezid, iki ay ve dokuz gün: toplam, yüz yirmi beş yıl, on bir ay ve bir gün. - Velid oğlu Abd el-Melik'in oğlu İbrahim, öldürüldüğü güne kadar, iki ay ve on bir gün: toplam, yüz yirmi altı yıl, bir ay ve on iki gün. Muhammed oğlu Mervan, öldürüldüğü güne kadar, beş yıl ve iki ay, toplam, yüz otuz bir yıl, üç ay ve on iki gün.

BANU <<Banu sarışın manasındadır>> HAŞEM'İN (ABBASSİLER) HALİFATİ.

Ebu I - Abbas Abdullah, Muhammed'in oğlu (*Saffah*), dört yıl, sekiz ay ve iki gün: toplam yüz otuz beş yıl, on bir ay ve on dört gün.

يومًا فذلك مائة سنة وخمس وثلاثون سنة واحد عشر شهرًا وثمانية وعشرون يومًا أبو جعفر عبد الله بن محمد المنصور إحدى وعشرين سنة واحد عشر شهرًا وثمانية أيام فذلك مائة وسبع وخمسون سنة واحد عشر شهرًا وستة أيام وحتى انتهى الخبر إلى المهدي اثنا عشر يومًا فذلك مائة وسبع وخمسون سنة واحد عشر شهرًا وثمانية وعشرين يومًا المهدي عشر سنين وشهرًا واحدًا وخمسة أيام فذلك مائة وثمان وستون سنة وثلاثة وعشرون يومًا وحتى انتهى الخبر إلى الهادي ثمانية أيام فذلك مائة وثمان وستون سنة وشهر واحد ويوم واحد الهادي سنة واحدة وشهرًا⁽¹⁾ واحدًا وخمسة عشر يومًا فذلك مائة سنة وتسع وستون سنة وشهران وستة عشر يومًا الرشيد ثلاث وعشرين سنة وشهرين وسبعة عشر يومًا فذلك مائة واثنان وتسعون سنة وخمسة أشهر وثلاثة

de Mansour, quatorze jours : total, cent trente-cinq ans, onze mois et vingt-huit jours. — Abou Djâfar Abd Allah (fils de Mohammed) Mansour, vingt et un ans, onze mois et huit jours : total, cent cinquante-sept ans, onze mois et six jours. — Jusqu'au moment où Mehdi reçut la nouvelle (de sa nomination), douze jours : total, cent cinquante-sept ans, onze mois et dix-huit jours. — Mehdi, dix ans, un mois et cinq jours : total, cent soixante-huit ans et vingt-trois jours. — Jusqu'au moment où Hadi fut informé de sa nomination comme Khalife, huit jours : total, cent soixante-huit ans, un mois et un jour. — Hadi, un an, un mois et quinze jours : total, cent soixante-neuf ans, deux mois et seize jours. — Rachid, vingt-trois ans, deux mois et dix-sept jours : total, cent quatre-vingt-douze ans, cinq mois et trois jours.

أيام وحتى انتهى الخبر إلى الأمين ابنة اثنا عشر يومًا فذلك مائة واثنان وتسعون سنة وخمسة أشهر وخمسة عشر يومًا الأمين حتى خلع وحبس ثلاث سنين وخمسة وعشرين يومًا فذلك مائة وخمس وتسعون سنة وستة أشهر وعشرة أيام ومكث محبوسًا يومين فذلك مائة وخمس وتسعون سنة وستة أشهر واثنا عشر يومًا ثم أخرج وبويع له وجازب وحوصر حتى قُتل سنة وستة أشهر وثلاثة عشر يومًا فذلك مائة وسبع وتسعون سنة وخمس وعشرون يومًا المأمون عشرين سنة وخمسة أشهر واثنى وعشرين يومًا فذلك مائتان وسبع عشرة سنة وستة أشهر وسبعة عشر يومًا المعتصم ثمان سنين وثمانية أشهر ويومين فذلك مائتان وست وعشرون سنة وشهران وتسعة عشر يومًا الواثق خمس سنين وتسعة أشهر وخمسة

— Jusqu'au moment où Emin, son fils, fut informé de sa nomination, douze jours : total, cent quatre-vingt-douze ans, cinq mois et quinze jours. — Emin, jusqu'à sa déchéance et son incarcération, trois ans et vingt-cinq jours : total, cent quatre-vingt-quinze ans, six mois et dix jours. — Durée de sa captivité, deux jours : total, cent quatre-vingt-quinze ans, six mois et douze jours. — Mis en liberté et réélu, il fit la guerre et fut assiégé dans Bagdad; durée de cette période jusqu'au meurtre de ce Khalife, un an, six mois et treize jours : total, cent quatre-vingt-dix-sept ans et vingt-cinq jours. — Mamoun, vingt ans, cinq mois et vingt-deux jours : total, deux cent dix-sept ans, six mois et dix-sept jours. — Moutagem, huit ans, huit mois et deux jours : total, deux cent vingt-six ans, deux mois et dix-neuf jours. — Watik, cinq ans, neuf mois et cinq jours : total, deux

Mansur'un tahta çıkmasına kadar, on dört gün: toplam, yüz otuz beş yıl, on bir ay, yirmi sekiz gün. Ebu Cafer Abdullah (Muhammed'in oğlu) Mansur, yirmi bir yıl, on bir ay, sekiz gün: toplam, yüz elli yedi yıl, on bir ay, altı gün. - Mehdi'ye halifelik haberi gelinceye kadar, on iki gün: toplam, yüz elli yedi yıl, on bir ay, on sekiz gün. - Mehdi, on yıl, bir ay, beş gün: toplam, yüz altmış sekiz ve yirmi üç gün. - Hadi'ye halifelik haberi gelinceye kadar, sekiz gün: toplam, yüz altmış sekiz yıl, bir ay, bir gün. - Hadi, bir yıl, bir ay, on beş gün: toplam, yüz altmış dokuz yıl, iki ay, on altı gün. - Reşid, yirmi üç yıl, iki ay ve on yedi gün: toplam, yüz doksan iki yıl, beş ay ve üç gün. Oğlu Emin'e adaylığı bildirilinceye kadar, on iki gün: toplam, yüz doksan iki yıl, beş ay ve on beş gün. Emin, tahttan indirilip hapsedilinceye kadar, üç yıl ve yirmi beş gün: toplam, yüz doksan beş yıl, altı ay ve on gün. Esaret süresi, iki gün: toplam, yüz doksan beş yıl, altı ay ve on iki gün. - Serbest bırakılıp yeniden seçildi, savaş açtı ve Bağdat'ta kuşatıldı; bu sürenin bu Halife'nin öldürülmesine kadar olan süresi, bir yıl, altı ay ve on üç gün: toplam, yüz doksan yedi yıl ve yirmi beş gün. Memun, yirmi yıl, beş ay ve yirmi iki gün: toplam, iki yüz on yedi yıl, altı ay ve on yedi gün. Moutagem, sekiz yıl, sekiz ay ve iki gün: toplam, iki yüz yirmi altı yıl, iki ay ve on dokuz gün.

ايام فذلك مائتان واحد و ثلاثون سنة واحد عشر شهراً
واربعة وعشرون يوماً المتوكل اربع عشرة سنة وتسعة اشهر
وسبعة ايام فذلك مائتان وست واربعون سنة وتسعة اشهر
ويوم واحد المختصر سنة اشهر فذلك مائتان وسبع
واربعون سنة وثلاثة اشهر ويوم واحد والى اتحاد المستعين
الى مدينة السلام سنتان وتسعة اشهر وثلاثة ايام فذلك
مائتان وخمسون سنة واربعة ايام والى ان يبيع للمعتز⁽¹⁾ بسامرا
عشرة ايام فذلك مائتان وخمسون سنة واربعة عشر يوماً والى
ان خطب للمعتز بمدينة السلام احد عشر شهراً وعشرون
يوماً فذلك مائتان واحد و خمسون سنة واربعة ايام والى ان
خلع للمعتز ثلاث سنين وستة اشهر وثلاثة وعشرون يوماً
فذلك مائتان واربع وخمسون سنة وستة اشهر وسبعة وعشرون
يوماً والى بيعه المهتدي يومان فذلك مائتان واربع وخمسون

cent trente et un ans, onze mois et vingt-quatre jours. —
Motewekkil, quatorze ans, neuf mois et sept jours : total,
deux cent quarante-six ans, neuf mois et un jour. — *Moun-*
tasir, six mois : total, deux cent quarante-sept ans, trois
mois et un jour. — Jusqu'à l'entrée de *Mostain* à Bagdad,
deux ans, neuf mois et trois jours : total, deux cent cin-
quante ans et quatre jours. — Jusqu'à l'élection de *Moutazz*
à Samarra, dix jours : total, deux cent cinquante ans et
quatorze jours. — Jusqu'à la récitation de la *khoutbah* au
nom de *Moutazz* dans Bagdad, onze mois et vingt jours :
total, deux cent cinquante et un ans et quatre jours. —
Jusqu'à sa déchéance, trois ans, six mois et vingt-trois jours :
total, deux cent cinquante-quatre ans, six mois et vingt-
sept jours. — Jusqu'à la nomination de *Mouhtadi*, deux
jours : total, deux cent cinquante quatre ans, six mois et

سنة وستة اشهر وتسعة وعشرون يوماً المهتدي احد عشر
شهراً وثمانية عشر يوماً فذلك مائتان وخمس وخمسون سنة
وستة اشهر وسبعة عشر يوماً المعتمد ثلاثا وعشرين سنة
وثلاثة ايام فذلك مائتان وثمان وسبعون سنة وستة اشهر
وعشرون يوماً المعتضد تسع سنين وتسعة اشهر ويومين
فذلك مائتان وثمان وثمانون سنة وثلاثة اشهر واثنا يوماً
المكتفي ست سنين وستة اشهر وعشرين يوماً فذلك مائتان
واربع وتسعون سنة وعشرة اشهر واثنا عشر يوماً المعتمد
حتى خلع احد و عشرين سنة وشهرين وخمسة ايام فذلك
ثلاثمائة سنة وست عشرة سنة وتسعة عشر يوماً ابن المعتز
حتى خلع يومين فذلك ثلاثمائة سنة وست عشرة سنة
واحد وعشرون يوماً المعتذر حتى قتل ثلاث سنين
وتسعة اشهر وثمانية ايام فذلك ثلاثمائة سنة وتسع عشرة

vingt-neuf jours. — *Mouhtadi*, onze mois et dix-huit jours :
total, deux cent cinquante-cinq ans, six mois et dix-sept
jours. — *Moutamid*, vingt-trois ans et trois jours : total,
deux cent soixante-dix-huit ans, six mois et vingt jours. —
Moutaded, neuf ans, neuf mois et deux jours : total, deux
cent quatre-vingt-huit ans, trois mois et vingt-deux jours.
— *Mouktafi*, six ans, six mois et vingt jours : total, deux
cent quatre-vingt-quatorze ans, dix mois et douze jours.
— *Mouktadir*, jusqu'à sa déchéance, vingt et un ans, deux
mois et cinq jours : total, trois cent seize ans et dix-neuf
jours. — *Ibn el-Moutazz*, jusqu'à sa déchéance, deux jours :
total, trois cent seize ans et vingt et un jours. — De la
restauration de *Mouktadir* jusqu'à sa mort, trois ans, neuf
mois et huit jours : total, trois cent dix-neuf ans, neuf mois

Vatik, beş yıl, dokuz ay, beş gün: toplam, iki yüz otuz bir yıl, on bir ay, yirmi dört gün.
Motewekkil, on dört yıl, dokuz ay, yedi gün: toplam, iki yüz kırk altı yıl, dokuz ay, bir gün. -
Mountasir, altı ay: toplam, iki yüz kırk yedi yıl, üç ay, bir gün. - Mostain'in Bağdat'a girmesine
kadar, iki yıl, dokuz ay, üç gün: toplam, iki yüz elli yıl, dört gün. Samarra'da Mutaz'ın
seçilmesine kadar, on gün: toplam, iki yüz elli yıl, on dört gün. Bağdat'ta Mutaz adına hutbe
okunana kadar, on bir ay, yirmi gün: toplam, iki yüz elli bir yıl, dört gün. Cezası sona erene
kadar, üç yıl, altı ay, yirmi üç gün: toplam, iki yüz elli dört yıl, altı ay, yirmi yedi gün.
Muhtadi'nin tayinine kadar, iki gün: toplam, iki yüz elli dört yıl, altı ay ve yirmi dokuz gün. -
Muhtadi, on bir ay ve on sekiz gün: toplam, iki yüz elli beş yıl, altı ay ve on yedi gün.
Moutamid, yirmi üç yıl ve üç gün: toplam, iki yüz yetmiş sekiz yıl, altı ay ve yirmi gün.
Moutaded, dokuz yıl, dokuz ay ve iki gün: toplam, iki yüz seksen sekiz yıl, üç ay ve yirmi iki
gün. - Muktafi, altı yıl, altı ay ve yirmi gün: toplam, iki yüz doksan dört yıl, on ay ve on iki gün.
Muktedir, düşüşüne kadar, yirmi bir yıl, iki ay ve beş gün: toplam, üç yüz on altı yıl ve on
dokuz gün. - İbn el-Mutazz, düşüşüne kadar, iki gün: toplam, üç yüz on altı yıl ve yirmi bir
gün. Muktedir'in iadesinden vefatına kadar üç yıl dokuz ay sekiz gün: toplam üç yüz on
dokuz yıl dokuz ay yirmi dokuz gün.

سنة وتسعة أشهر وتسعة عشر يوماً القاهر حتى خلع سنة وستة أشهر وعشرة أيام فذلك ثلاثمائة واحد وعشرون سنة وأربعة أشهر وتسعة أيام الراضى ست سنين واحد عشر شهراً وثمانية أيام فذلك ثلاثمائة وثمانية وعشرون سنة وثلاثة أشهر وسبعة عشر يوماً المتقى ثلاث سنين وتسعة أشهر وسبعة عشر يوماً فذلك ثلاثمائة واثنان وثلاثون سنة وشهر واحد وثلاثة أيام المستكى سنة وثلاثة أشهر فذلك ثلاثمائة وثلاثة وثلاثون سنة وأربعة أيام وثلاثة أيام المطيع إلى غرة جمادى الأولى سنة ست وثلاثين وثلاثمائة سنين وثمانية أشهر وخمسة عشر يوماً فذلك ثلاثمائة وخمس وثلاثون سنة وأربعة أشهر إلا ثلاث ليالٍ⁽¹⁾ قال المسعودى وسنى الهجرة قرية وبين هذا التاريخ وتاريخ أصحاب الأخبار والسير تفاوت من زيادات الشهور والأيام ومعتلنا فيما ذكرنا من التاريخ

et vingt-neuf jours. — *Kaher*, jusqu'à sa déchéance, un an, six mois et dix jours : total, trois cent vingt et un ans, quatre mois et neuf jours. — *Radi*, six ans, onze mois et huit jours : total, trois cent vingt-huit ans, trois mois et dix-sept jours. — *Mottaki*, trois ans, neuf mois et dix-sept jours : total, trois cent trente-deux ans, un mois et trois jours. — *Mostakfi*, un an et trois mois : total, trois cent trente-trois ans, quatre mois et trois jours. — *Mouti*, jusqu'au premier de la lune de djemadi I 336, deux ans, huit mois et quinze jours : total, trois cent trente-cinq ans et quatre mois moins trois jours.

Les années de l'hégire étant lunaires, il en résulte entre la chronologie donnée ci-dessus et celle des chroniqueurs et biographes quelques différences portant sur un plus

من الهجرة إلى هذا الوقت على ما وجدناه في كتب الرجات إذا كان أهل هذه الصناعة يراعون هذه الأوقات ويحصلون عليها على التحديد⁽¹⁾ والذي نقلناه من التاريخ من زيج إلى عبد الله محمد بن جابر البتاني وغيره من الرجات إلى هذا الوقت فاما ما قدمنا ذكره في هذا الكتاب من الهجرة إلى هذا الوقت فانا نعبد ذكره مفصلاً في هذا الباب لكي يقترب تناولوه على الطالب له ولا يبعد عما ذكرناه من الرجات فالذى من تاريخ أصحاب السير والأخبار من أهل النقل والآثار أنه بعث صلى الله عليه وسلم وهو ابن أربعين سنة فاقام بمكة

grand nombre de mois et de jours. Dans l'évaluation précédente des années comprises entre l'hégire et l'époque présente, nous nous appuyons sur les données que nous avons recueillies dans les Tables astronomiques, car les savants qui les ont dressées ont étudié avec soin ces époques diverses et en ont acquis la connaissance par des recherches précises et bien définies. Nous avons principalement puisé à la Table rédigée par Abou Abd Allah Mohammed, fils de Djabir *Bennani*, et à d'autres listes chronologiques qui vont jusqu'à l'époque actuelle.

Nous avons déjà donné l'évaluation des années depuis l'hégire jusqu'à ce jour (voir t. IV, p. 100), nous insérons de nouveau dans le présent chapitre la même évaluation détaillée afin de faciliter les recherches et d'établir un rapprochement avec les données des Tables astronomiques.

Les traditionnistes et annalistes qui ont rédigé des biographies et des chroniques s'accordent tous à dire que le Prophète (sur qui soient le salut et la bénédiction de Dieu !) commença sa prédication à l'âge de quarante ans; qu'il de-

Kaher, düşüşüne kadar, bir yıl, altı ay ve on gün: toplam, üç yüz yirmi bir yıl, dört ay ve dokuz gün. - Radi, altı yıl, on bir ay ve sekiz gün: toplam, üç yüz yirmi sekiz yıl, üç ay ve on yedi gün. - Mottaki, üç yıl, dokuz ay ve on yedi gün: toplam, üç yüz otuz iki yıl, bir ay ve üç gün. Mostakfi, bir yıl ve üç ay: toplam, üç yüz otuz üç yıl, dört ay ve üç gün. Mouti, I. 336'da cemadi ayının birincisine kadar, iki yıl, sekiz ay ve on beş gün, toplam, üç yüz otuz beş yıl ve dört ay eksi üç gün. Hicret yılları kameri olduğundan, yukarıda verilen kronoloji ile tarihçilerin ve biyografi yazarlarının kronolojisi arasında ay ve gün sayısının fazlalığına ilişkin bazı farklılıklar ortaya çıkar. Hicretten günümüze kadar geçen yılların önceki değerlendirmesinde, Astronomik Cetvellerden topladığımız verilere dayanıyoruz, çünkü bunları hazırlayan alimler bu çeşitli dönemleri dikkatlice incelemişler ve bunlar hakkında kesin ve iyi tanımlanmış araştırmalar yoluyla bilgi edinmişlerdir. Biz esas olarak Dâbir Bennânî'nin oğlu Ebû Abdullah Muhammed'in yazdığı Cetvelden ve günümüze kadar gelen diğer kronolojik listelerden yararlandık. Hicretten günümüze kadar geçen yılların değerlendirmesini daha önce vermiştik (bkz. t. IV, s. 100), araştırmayı kolaylaştırmak ve Astronomik Cetvellerin verileriyle bir bağlantı kurmak için bu bölümde aynı ayrıntılı değerlendirmeyi tekrar ekliyoruz. Biyografiler ve kronikler yazan hadisçiler ve vakanüvisler, Hz. Peygamber'in (Allah'ın kurtuluşu ve bereketi üzerine olsun!) tebliğine kırk yaşında başladığı konusunda hemfikirdirler; Mekke'de on üç yıl kaldığını, on yılın hicret olduğunu ve altmış üç yaşında vefat ettiğini bildirmektedir.

ثلاث عشرة سنة وهاجر عشريناً وقُبض وهو ابن ثلاث وستين سنة أبو بكر سنتين وثلاثة أشهر وعشرة أيام عشرين الخُطّاب عشرين سنة وستة أشهر وأربع ليالٍ عهان بن عَقان اثنتا عشرة سنة وأثمانية أيام عليّ بن أبي طالب أربع سنين وتسعة أشهر وعثمان ليالٍ الحسن بن علي ستة أشهر وعشرة أيام⁽¹⁾ معاوية بن أبي سفيان تسع عشرة سنة وأثمانية أشهر وخمس وعشرين يوماً يزيد بن معاوية ثلاث سنين وأثمانية أشهر والأشمان ليالٍ معاوية بن يزيد شهرًا واحدًا واحد عشر يومًا⁽²⁾ مروان بن الحكم ثمانية أشهر وخمسة أيام عبد الملك بن مروان إحدى وعشرين سنة وشهرًا ونصفًا الوليد بن عبد الملك تسع⁽³⁾ سنين وأثمانية أشهر ويومين سليمان بن عبد الملك سنتين وأثمانية أشهر وخمسة ليالٍ عمر بن عبد العزيز سنتين وخمسة أشهر وخمس ليالٍ يزيد

meura treize ans à la Mecque, dix ans dans l'émigration (hégire) et qu'il mourut âgé de soixante-trois ans.

Abou Bekr régna deux ans, trois mois et dix jours. — Omar, fils de Khattab, dix ans, six mois et quatre jours. — Otman, fils d'Affan, douze ans moins huit jours. — Ali, fils d'Abou Talib, quatre ans, neuf mois et huit jours. — Haçan, fils d'Ali, six mois et dix jours. — Moâwyah, fils d'Abou Sofian, dix-neuf ans, huit mois et vingt-cinq jours. — Yézid, fils de Moâwyah, trois ans et huit mois moins huit jours. — Moâwyah, fils de Yézid, un mois et onze jours. — Merwan, fils d'El-Hakem, huit mois et cinq jours. — Abd el-Mélik, fils de Merwan, vingt et un ans, plus un mois et demi. — Wélid, fils d'Abd el-Mélik, neuf ans, huit mois et deux jours. — Suleïman, fils d'Abd el-Mélik, deux ans, huit mois et cinq jours. — Omar, fils d'Abd el-Azîz, deux ans,

آبى عبد الملك أربع سنين وشهرًا ويومين هشام بن عبد الملك تسع عشرة سنة وسبعة أشهر وأحدى عشرة ليلة الوليد بن يزيد سنة وشهرين واثنين وعشرين يومًا يزيد آبن الوليد خمسة أشهر وليلتين مروان بن محمد خمس سنين وعشرة أيام،

أيام بنى العباس

عبد الله بن محمد السفاح أربع سنين وتسعة أشهر المنصور اثنتين وعشرين سنة وأثني عشر ليالٍ المهدي عشرين شهرًا وخمسة عشر يومًا الهادي سنة وثلاثة أشهر الرشيد ثلاثة وعشرين سنة وستة أشهر الامين أربع سنين وستة أشهر المأمون إحدى وعشرين سنة سواء المعتصم ثمان سنين وأثمانية أشهر الواثق خمس سنين وتسعة أشهر وثلاثة عشر

cinq mois et cinq jours. — Yézid, fils d'Abd el-Mélik, quatre ans, un mois et deux jours. — Hicham, fils d'Abd el-Mélik, dix-neuf ans, sept mois et onze jours. — Wélid, fils de Yézid, un an, deux mois et vingt-deux jours. — Yézid, fils de Wélid, cinq mois et deux jours. — Merwan, fils de Mohammed, cinq ans et dix jours.

PÉRIODE DES ABBASSIDES.

Abd Allah, fils de Mohammed, Saffah, quatre ans et neuf mois. — Mansour, vingt-deux ans moins neuf jours. — Mehdi, dix ans, un mois et quinze jours. — Hadi, un an et trois mois. — Rachid, vingt-trois ans et six mois. — Emin, quatre ans et six mois. — Mamoun, vingt et un ans tout juste. — Moutaçem, huit ans et huit mois. — Watik, cinq ans, neuf mois et treize jours. — Motewekkil, quatorze ans, neuf mois

Ebu Bekir iki yıl, üç ay ve on gün saltanat sürdü. Hattab oğlu Ömer on yıl, altı ay ve dört gün. Affan oğlu Otman on iki yıl eksi sekiz gün. Ebu Talib oğlu Ali dört yıl, dokuz ay ve sekiz gün. Ali oğlu Hasan altı ay ve on gün. Ebu Sofyan oğlu Modwyah on dokuz yıl, sekiz ay ve yirmi beş gün. Muaviye oğlu Yezid üç yıl, sekiz ay eksi sekiz gün. Yezid oğlu Muaviye bir ay ve on bir gün. El-Hakem oğlu Mervan sekiz ay ve beş gün. Mervan oğlu Abdülmelik yirmi bir yıl artı bir buçuk ay. Abdülmelik oğlu Velid dokuz yıl, sekiz ay ve iki gün. Abdülmelik oğlu Süleyman iki yıl, sekiz ay ve beş gün. Abdülaziz oğlu Ömer iki yıl, beş ay ve beş gün. - Abdülmelik oğlu Yezid, dört yıl, bir ay ve iki gün. - Abdülmelik oğlu Hişam, on dokuz yıl, yedi ay ve on bir gün. Yezid oğlu Velid, bir yıl, iki ay ve yirmi iki gün. Velid oğlu Yezid, beş ay ve iki gün. Muhammed oğlu Mervan, beş yıl ve on gün.

Abbasiler Dönemi.

Abdullah, Muhammed'in oğlu, Saffah, dört yıl dokuz ay. -Mansur, yirmi iki yıl eksi dokuz gün. Mehdi, on yıl, bir ay ve on beş gün. -Hadi, bir yıl ve üç ay. -Rahid, yirmi üç yıl ve altı ay. Emin, dört yıl ve altı ay. -Mamoun, henüz yirmi bir yaşında. Moutaçem, sekiz yıl ve sekiz ay. -Vatik, beş yıl, dokuz ay ve on üç gün. -Motewekkil, on dört yıl, dokuz ay ve dokuz gün.

يومًا المتوكل أربع عشرة سنة وتسعة أشهر وتسع ليالٍ
المنتصرة ستة أشهر المستعين ثلاث سنين وثمانية أشهر
المعتز أربع سنين وستة أشهر المهتدي أحد عشر شهرًا
المعتمد ثلاثا وعشرين سنة المعتضد تسع سنين وتسعة
أشهر ويومين المكتفي ست سنين وسبعة أشهر واثنين وعشرين
يومًا المقتدر أربعًا وعشرين سنة واحد عشر شهرًا وستة
عشر يومًا القاهر سنة وستة أشهر وستة أيام الراضى ست
سنين واحد عشر شهرًا وثمانية أيام المتقي ثلاث سنين
واحد عشر شهرًا وثلاثة وعشرين يومًا. المستكفي سنة
وثلاثة أشهر المطيع إلى غرة جمادى الأولى سنة ست وثلاثين
وثلاثمائة سنة وثمانية أشهر وخمسة عشر يومًا،

وتحسب تؤمل من الله البقاء والزيادة في العمر لنزيد في هذا الكتاب
ما يحدث في أيامهم وما يكون في المستقبل من دولهم فهذا

et neuf jours. — *Mountasir*, six mois. — *Mostain*, trois ans et huit mois. — *Moutazz*, quatre ans et six mois. — *Mouhtadi*, onze mois. — *Moutamed*, vingt-trois ans. — *Moutaded*, neuf ans, neuf mois et deux jours. — *Mouktafi*, six ans, sept mois et vingt-deux jours. — *Mouktadir*, vingt-quatre ans, onze mois et seize jours. — *Kaher*, un an, six mois et six jours. — *Radi*, six ans, onze mois et huit jours. — *Mottaki*, trois ans, onze mois et vingt-trois jours. — *Mostakfi*, un an et trois mois. — *Mouti*, jusqu'au premier de la lune de djemadi I 336, un an, huit mois et quinze jours.

Nous demandons à Dieu de nous laisser vivre et de nous accorder un supplément de jours afin que nous ajoutions à ce livre les faits qui se produiront sous le règne de ces princes et les événements que l'avenir leur réserve. — Tel est donc l'ensemble de la chronologie comprise entre l'hégire jusqu'au

بجل التاريخ من الهجرة إلى هذا الوقت وهو جمادى الأولى سنة ست وثلاثين وثلاثمائة وقد أوردنا في هذا الباب ما ذكره الفريقان جميعًا لكي لا يبعد فهم ذلك على مريده والطالب له والتاريخ من المولد إلى هذا الوقت فعلوم ومن المبعث إلى الوفاة فعروف غير مجهول ولا يتعذر تناوله لدى الدراية من هذا الكتاب ألا أن معول الناس على أن بدء التاريخ من الهجرة على حسب ما بينا فيما سلف من كتبنا من مشاورة عمر الناس في التاريخ عند حدوث أمور وجب تدوينها وما قاله كل فريق منهم وأخذ به يقول على بن أبي طالب رضي الله عنه أن يؤرخ بهجرة النبي صلعم وتركه أرض الشرك⁽¹⁾ وأن ذلك كان من محرق سنة سبع عشرة أو ثمان عشرة على حسب التنازع في ذلك.

présent mois de djemadi I, année 336. Nous avons réuni ici à dessein ces deux évaluations différentes, afin de les rendre plus intelligibles au lecteur et de faciliter ses recherches. — La chronologie depuis la naissance du Prophète jusqu'à ce jour est donc connue; celle de la mission à la mort du Prophète est également notoire, exempte de doute et facilement accessible aux personnes intelligentes qui consulteront notre ouvrage. Ajoutons que, d'après les témoignages les plus sûrs, l'usage de compter à partir de l'hégire date, comme nous l'avons expliqué dans nos autres ouvrages, de la délibération qui eut lieu chez Omar à cet égard, à la suite de certaines circonstances qu'il parut nécessaire de consigner par écrit. Après que chacun eut parlé, Omar se rangea à l'opinion d'Ali, fils d'Abou Talib, qui lui conseilla de prendre pour point de départ la fuite du Prophète et l'époque où il sortit du territoire des polythéistes. Cette résolution fut, dit-on, adoptée par Omar, l'an 17 ou 18, selon la différence des opinions sur ce point.

Mountasir, altı ay. -- Mostain, üç yıl ve sekiz ay. Moutazz, dört yıl ve altı ay. Mouhtadi, on bir ay. - Moutamed, yirmi üç yıl. - Moutaded, dokuz yıl, dokuz ay ve iki gün. Mouktafi, altı yıl, yedi ay ve yirmi iki gün. Mouktadir, yirmi dört yıl, on bir ay ve on altı gün. Kaher, bir yıl, altı ay ve altı gün. Radi, altı yıl, on bir ay ve sekiz gün. - Mottaki, üç yıl, on bir ay ve yirmi üç gün. Mostakfi, bir yıl ve üç ay. Mouti, I 336'da cemadi ayının birincisine kadar, bir yıl, sekiz ay ve on beş gün. Tanrı'dan yaşamamıza izin vermesini ve bize ek günler vermesini istiyoruz ki bu kitaba bu prenslerin saltanatı sırasında meydana gelecek olayları ve gelecekte onlar için ne gibi olaylar olacağını ekleyebilelim. Dolayısıyla bu, Hicret'ten 336 yılı Cemadi'nin içinde bulunduğumuz ayına kadar olan tüm kronolojidir. Okuyucu için daha anlaşılır kılmak ve araştırmasını kolaylaştırmak amacıyla bu iki farklı değerlendirmeyi burada bilerek bir araya getirdik. - Dolayısıyla Peygamber'in doğumundan bu güne kadar olan kronoloji bilinmektedir; peygamberin görevinden vefatına kadar olan kronoloji de meşhurdur, şüpheden uzaktır ve eserimize danışacak akıllı kişiler için kolayca ulaşılabilir. Şunu da ekleyelim ki, en güvenilir tanıklıklara göre, diğer eserlerimizde açıkladığımız gibi, Hicret tarihlerinden itibaren sayma geleneği, bazı şartların yazıya geçirilmesinin gerekli görüldüğünü takiben, Hz. Ömer'in evinde bu konuda yapılan müzakerelerden itibaren başlamıştır. Herkes konuştuğundan sonra Ömer, kendisine başlangıç noktası olarak Peygamber'in kaçışını ve müşriklerin topraklarından ayrıldığı zamanı almasını tavsiye eden Ebu Talib'in oğlu Ali'nin görüşüne katıldı. Bu kararın, bu noktadaki görüş ayrılığına göre, Hz. Ömer tarafından 17 veya 18 yılında alındığı söylenmektedir.

الباب الثاني والثلاثون بعد المائة

ذكر تسمية من حج بالناس من أول الإسلام إلى سنة خمس وثلاثين وثلاثمائة

قال المسعودي فتح رسول الله صلى الله عليه وسلم مكة في شهر رمضان سنة ثمان من الهجرة ورجع إلى المدينة واستعمل عتاب ابن أسيد بن أبي العيص بن أمية على مكة حج بالناس سنة ثمان وقيل بل حج الناس أوزاعاً ليس عليهم أحد ثم كانت سنة تسع حج بالناس أبو بكر الصديق حين خرج من المدينة في ثلاثمائة وبعث رسول الله صلعم معه عشرين بدنة ثم أرسل على أتره علي بن أبي طالب فادركه بالعرج ومعه سورة براءة

CHAPITRE CXXXII ET DERNIER.

NOMENCLATURE DES CHEFS DU PÈLERINAGE DEPUIS
LE COMMENCEMENT DE L'ISLAMISME JUSQU'À L'ANNÉE 335.

Le Prophète s'empara de la Mecque au mois de ramadan, l'an viii de l'hégire; il retourna ensuite à Médine et donna le gouvernement de la Mecque à Attab, fils d'Oçeid, fils d'Abou 'l-Yss, fils d'Omeyyah. Attab conduisit le pèlerinage de l'an viii; d'autres prétendent que le pèlerinage se fit par groupes séparés et sans chef. — An ix, Abou Bekr « le véridique », sortant de Médine avec trois cents Musulmans, prit la direction des pèlerins. Le Prophète lui fit parvenir vingt chameaux destinés au sacrifice; il dépêcha ensuite sur ses traces Ali, fils d'Abou Talib. Ali, qui était porteur de la sourate *bérat* (neuvième chapitre du Koran), rejoignit

فأذن بها يوم النحر عند العقبة فاقام للناس أبو بكر الحج وخطب أبو بكر بمكة قبل التروية بيوم ويوم عرفة بعرفة ويوم النحر بمنى ثم كانت سنة عشر حج بالناس سيّد المرسلين رسول الله صلعم وفي هذا العام توفي ثم كانت سنة إحدى عشرة حج بالناس عمر بن الخطاب⁽¹⁾ ثم كانت سنة اثنتا عشرة حج بالناس أبو بكر الصديق ثم كانت سنة ثلاث عشرة حج بالناس عبد الرحمن بن عوف ثم كانت سنة أربع عشرة حج بالناس عمر بن الخطاب ثم كانت سنة خمس عشرة حج بالناس عمر بن الخطاب ثم كانت سنة ست عشرة حج بالناس عمر بن الخطاب ثم كانت سنة سبع عشرة حج بالناس عمر بن الخطاب ثم كانت سنة ثمان عشرة حج بالناس عمر بن الخطاب ثم كانت سنة تسع عشرة حج بالناس عمر بن الخطاب ثم كانت سنة عشرة حج بالناس عمر بن الخطاب ثم كانت سنة إحدى عشرة حج بالناس عمر بن الخطاب ثم كانت سنة اثنتين وعشرين حج بالناس عمر بن الخطاب ثم كانت سنة ثلاث وعشرين حج بالناس Abou Bekr à El-Ardj, et donna lecture de cette sourate à El-Akabah, le jour de l'immolation. Abou Bekr présida au pèlerinage; il prononça la *khoutbah* la veille du jour *terwyah* à la Mecque; le jour d'Arafah à Arafah et le jour de l'immolation à Mina. — An x, le Seigneur des envoyés, l'Apôtre de Dieu (sur qui soit le salut!) conduisit le pèlerinage et meurt cette même année. — An xi, Omar, fils de Khattab. — An xii, Abou Bekr « le véridique ». — An xiii, Abd er-Rahman, fils d'Awf. — An xiv, Omar, fils de Khattab. — An xv, Omar, fils de Khattab. — An xvi, le même. — An xvii, le même. — An xviii, le même. — An xix, le même. — An xx, le même. — An xxi, le même. — An xxii, le même.

BÖLÜM CXXXII VE SON.

İSLAMİYETİN BAŞLANGICINDAN 335 YILINA KADAR HAC LİDERLERİNİN İSİMLENDİRİLMESİ.

Peygamber, Hicret'in sekizinci yılında Ramazan ayında Mekke'yi fethetti; sonra Medine'ye döndü ve Mekke'nin yönetimini Ebu'l-Yss oğlu Oçeid oğlu Attab'a, Omeyyah oğlu Ebu'l-Yss oğlu Attab'a verdi. Attab, sekizinci yılın haccını yönetti; diğerleri haccın ayrı gruplar halinde ve bir lider olmadan yapıldığını iddia ediyorlar. - Anix, Medine'den üç yüz Müslümanla ayrılan "doğru sözlü" Ebu Bekir, hacıların yönetimini üstlendi. Peygamber, kurban için yirmi deve gönderdi; sonra Ebu Talib oğlu Ali'yi onun izinden gönderdi. Berat Suresi'ni (Kur'an'ın dokuzuncu suresi) taşıyan Ali, Ebu Bekir'e El-Arc'da <<Ark dağı.suriyede bir dağ>> katıldı ve bu Sureyi kurban günü El-Akabah'ta okudu. Ebu Bekir hacca başkanlık etti; Hutbeyi Mekke'de tervih gününden önceki gün, Arefe günü Arefe'de ve Mina'da kurban günü okudu. X yılında, elçilerin Rabbi, Allah'ın Resulü (s.a.v.) hacı yönetti ve aynı yıl vefat etti. - XI. Yıl, Hattab oğlu Ömer. XII. Yıl, "doğru sözlü" Ebu Bekir. - XIII. Yıl, Avf oğlu Abdurrahman. XIV. Yıl, Hattab oğlu Ömer. XV. Yıl, Hattab oğlu Ömer. Aynı. XVI. Yıl, aynı. XX. Yıl, aynı. XVI. Yıl, aynı. XVII. Yıl, aynı. XIX. Yıl, aynı. XXI. Yıl, aynı.--- XXII. Yıl, aynı.

عمر بن الخطاب ثم قُتل في آخر ذي الحجة. ثم كانت سنة أربع وعشرين هـ بالناس عبد الرحمن بن عون. ثم كانت سنة خمس وعشرين هـ في هذه السنة إلى سنة أربع وثلاثين هـ بالناس عثمان بن عفان. ثم كانت سنة خمس وثلاثين هـ بالناس عبد الله بن عباس بامر عثمان بن عفان وهو محصور ثم كانت سنة ست وثلاثين هـ بالناس عبد الله بن عباس. ثم كانت سنة سبع وثلاثين هـ بعث علي بن أبي طالب على الموسم عبد الله بن عباس وبعث معاوية بن أبي سفيان يزيد بن حجر الرهاوي فاجتمعوا بمكة وتنازعا الإمارة ولم يسم أحدهما لصاحبه فاصطالحا على أن يصلي بالناس شيعة بن عثمان بن أبي طلحة بن عبد الله بن عبد العزى بن عثمان بن عبد الدار حاجب البيت ففعل ذلك. ثم كانت سنة ثمان وثلاثين هـ بالناس قثم بن

—An xxiii, le même; il est tué à la fin de dou l-hiddjeh de la même année. — An xxiv, Abd er-Rahman, fils d'Awf. —An xxv, depuis cette année jusqu'à l'année xxxiv, Otman, fils d'Affan. — An xxxv, Abd Allah, fils d'Abbas, délégué par Otman, qui était alors assiégé dans Médine (voir t. IV, p. 278). — An xxxvi, Abd Allah, fils d'Abbas. — An xxxvii, Ali, fils d'Abou Talib, délégué aux pèlerins réunis à la Mecque Abd Allah, fils d'Abbas; de son côté, Moâwyah, fils d'Abou Sofian, leur envoie Yézid, fils de Chadjarah Rahawi. Les deux délégués se rencontrent à la Mecque et se disputent la direction du pèlerinage sans que l'un veuille céder à l'autre. Ils conviennent enfin de laisser diriger la prière par Cheibah, fils d'Otman, fils d'Abou Talbah, fils d'Abd Allah, fils d'Abd el-Ozza, fils d'Otman, fils d'Abd el-Dar, qui était *hadjib* « gardien de l'entrée » de la Kaâbah. Les choses se passèrent ainsi. — An xxxviii, Kotam, fils

عباس نايب مكة. ثم كانت سنة تسع وثلاثين هـ بالناس شيعة بن عثمان. ثم كانت سنة أربعين هـ والتنازع بين معاوية والحسن في الخلافة هـ بالناس المغيرة بن شعبة عن كتاب يقال أنه افتعله عن معاوية. ثم كانت سنة إحدى وأربعين هـ بالناس عتبة بن أبي سفيان. ثم كانت سنة اثنتين وأربعين هـ بالناس عتبة⁽¹⁾ بن أبي سفيان. ثم كانت سنة ثلاث وأربعين هـ بالناس مروان بن الحكم. ثم كانت سنة أربع وأربعين هـ بالناس معاوية بن أبي سفيان. ثم كانت سنة خمس وأربعين هـ بالناس مروان بن الحكم. ثم كانت سنة ست وأربعين هـ بالناس عتبة بن أبي سفيان. ثم كانت سنة سبع وأربعين هـ بالناس عتبة بن أبي سفيان. ثم كانت سنة ثمان وأربعين هـ بالناس مروان بن الحكم. ثم كانت سنة تسع وأربعين هـ بالناس سعيد بن العاص. ثم كانت سنة خمس وخمسين هـ بالناس معاوية

d'Abbas, lieutenant des Omeyyades à la Mecque. —An xxxix, Cheibah, fils d'Otman.

An xl, pendant que Moâwyah et Haçan se disputent le khalifat, Mogairah, fils de Chôbah, dirige le pèlerinage en vertu d'une lettre apocryphe qu'il prétend émaner de Moâwyah. — An xli, Otbah, fils d'Abou Sofian. — An xlii, Otbah, fils d'Abou Sofian. — An xliii, Merwan, fils d'El-Hakem. — An xliv, Moâwyah, fils d'Abou Sofian. — An xlv, Merwan, fils d'El-Hakem. — An xlvi, Otbah, fils d'Abou Sofian. — An xlvii, Otbah, fils d'Abou Sofian. — An xlviii, Merwan, fils d'El-Hakem. — An xlix, Saïd, fils d'El-Ass. — An l, Yézid, fils de Moâwyah. — An li, Moâwyah, fils d'Abou

Yıl XXIII, aynı yıl du'l-hidce'nin sonunda öldürüldü. Yıl XXIV, Avf oğlu Abdurrahman. Yıl XXV, bu yıldan XXXIV yılına kadar, Affan oğlu Otman. Yıl XXXV, Abbas oğlu Abdullah, Medine'de kuşatma altında olan Otman tarafından elçi olarak atandı (bkz. t. IV, s. 278). Yıl XXXVI, Abbas oğlu Abdullah. Yıl XXXVII, Ebu Talib oğlu Ali, Mekke'de toplanan hacılar için elçi olarak görev yaptı. Abbas oğlu Abdullah; kendi adına, Ebu Sofyan oğlu Muaviye, onlara şakra Rahawi oğlu Yezid'i gönderdi. İki elçi Mekke'de buluşular ve hacın liderliği konusunda tartıştılar, ikisi de diğerine boyun eğmek istemedi. Sonunda Şeyba, Otman oğlu, Ebu Talha oğlu, Abd Allah oğlu, Abd el-Ozza <<uzza>> oğlu, Otman oğlu, Abd el-Dar oğlu, Kabe'nin "girişinin koruyucusu" olan Hacib'in namazı kıldırmasına izin verdiler. Olaylar şöyle gelişti. — XXXVIII. yıl, Mekke'de Emevilerin vekili olan Abbas oğlu Kotam. — XXXIX. yıl, Otman oğlu Şeyba. XL. yıl, Muaviye ve Hasan halifelik konusunda tartışırken, Shobah oğlu Mogairah, Muaviye'den geldiğini iddia ettiği uydurma bir mektup sayesinde hacca önderlik etti. XLI. yıl, Ebu Sofiyan oğlu Otbah. XLII. yıl, Ebu Sofiyan oğlu Otbah. XLIII. yıl, El-Hakem oğlu Mervan. XLIV. yıl, Ebu Sofiyan oğlu Muaviye. XLV. yıl, El-Hakem oğlu Mervan. Yıl XLVI, Otbah, Abu Sofian'ın oğlu. Yıl XLVII, Otbah, Abu Sofian'ın oğlu. Yıl XLVIII, Merwan, El-Hakem'in oğlu. — Yıl XLIX, Said, El-Ass'ın oğlu. — Yıl L, Yézid, Moâwyah'ın oğlu.

آبى ابى سفيان ثم كانت سنة اثنتى وخمسين حج بالناس سعيد بن العاص ثم كانت سنة ثلاث وخمسين حج بالناس سعيد بن العاص ثم كانت سنة أربع وخمسين حج بالناس مروان بن الحكم ثم كانت سنة خمس وخمسين حج بالناس مروان بن الحكم ثم كانت سنة ست وخمسين حج بالناس عتبة بن ابى سفيان ثم كانت سنة سبع وخمسين حج بالناس الوليد بن عتبة عامين⁽¹⁾ ثم كانت سنة تسع وخمسين حج بالناس عثمان بن محمد بن ابى سفيان ثم كانت سنة ستين حج بالناس عمرو بن سعيد بن العاص ثم كانت سنة احدى وستين حج بالناس الوليد بن عتبة بن ابى سفيان ثم كانت سنة اثنتى وستين حج بالناس الوليد بن عتبة بن ابى سفيان ثم كانت سنة ثلاث وستين حج بالناس عبد الله بن الزبير الى سنة احدى وسبعين⁽²⁾ ثم كانت سنة اثنتى وسبعين حج بالناس الحجاج بن يوسف فاتوا مئى ولم يطوفوا بالبيت العتيق ثم كانت سنة ثلاث وسبعين حج بالناس الحجاج ايضا وقتل فيها

Sofian. — An LII, Sâid, fils d'El-Ass. — An LIII, Sâid, fils d'El-Ass. — An LIV, Merwan, fils d'El-Hakem. — An LV, Merwan, fils d'El-Hakem. — An LVI, Otbah, fils d'Abou Sofian. — An LVII et LVIII, Wélid, fils d'Otbah. — An LIX, Otman, fils de Mohammed, fils d'Abou Sofian. — An LX, Amr, fils de Sâid, fils d'El-Ass. — An LXI, Wélid, fils d'Otbah, fils d'Abou Sofian. — An LXII, Wélid, fils d'Otbah, fils d'Abou Sofian. — An LXIII et jusqu'à l'an LXXI, Abd Allah, fils de Zobeir. — An LXXII, Haddjadj, fils de Youçouf. Les pèlerins se rendirent à Mina, mais ils ne purent faire les tournées rituelles autour de la Maison vénérable. — An LXXIII, le même Haddjadj. Abd Allah, fils de Zobeir,

عبد الله بن الزبير ثم كانت سنة أربع وسبعين حج بالناس الحجاج ايضا ثم كانت سنة خمس وسبعين حج بالناس عبد الملك بن مروان ثم كانت سنة ست وسبعين الى سنة ثمانين حج بالناس ابان بن عثمان بن عفان ثم كانت سنة احدى وثمانين حج بالناس سليمان بن عبد الملك بن مروان ثم كانت سنة اثنتى وثمانين حج بالناس ابان بن عثمان بن عفان ثم كانت سنة ثلاث وثمانين حج بالناس الى سنة خمس وثمانين هشام آبى اسمعيل المجزوى ثم كانت سنة ست وثمانين حج بالناس العباس بن الوليد بن عبد الملك وقيل انما حج العباس في جملة الناس وكان غيره والله اعلم⁽¹⁾ ثم كانت سنة سبع وثمانين حج بالناس عمر بن عبد العزيز ثم كانت سنة ثمان وثمانين حج بالناس الوليد بن عبد الملك ثم كانت سنة تسع وثمانين وسنة تسعين حج بالناس عمر بن عبد العزيز ثم كانت سنة احدى وتسعين حج بالناس الوليد بن عبد الملك ثم كانت سنة

fut tué cette année-là. — An LXXIV, Haddjadj. — An LXXV, Abd el-Mélik, fils de Merwan. — An LXXVI et jusqu'à l'an LXXX, Aban, fils d'Otman, fils d'Affan. — An LXXXI, Suleiman, fils d'Abd el-Mélik, fils de Merwan. — An LXXXII, Aban, fils d'Otman, fils d'Affan. — An LXXXIII et jusqu'à l'an LXXXV, Hicham, fils d'Ismâil Makhzoumi. — An LXXXVI, Abbas, fils de Wélid, fils d'Abd el-Mélik; mais, d'après une opinion différente, Abbas faisait simplement partie du pèlerinage, qui fut dirigé par un autre émir; Dieu sait mieux la vérité. — An LXXXVII, Omar, fils d'Abd el-Aziz. — An LXXXVIII, Wélid, fils d'Abd el-Mélik. — An LXXXIX et xc, Omar, fils d'Abd el-Aziz. — An xci, Wélid, fils d'Abd el-

Sofian. - Yıl LII, El-Ass'in oğlu Said. Yıl LIII, El-Ass'in oğlu Said. - Yıl LIV, El-Hakem'in oğlu Merwan. Yıl LV, El-Hakem'in oğlu Merwan. Yıl LVI, Ebu Sofian'in oğlu Otbah. Yıllar LVII ve LVIII, Otbah'in oğlu Wélid. - Yıl LIX, Ebu Sofian'in oğlu Mohammed'in oğlu Otman. - Yıl LX, El-Ass'in oğlu Sâid'in oğlu Amr. Yıl LXI, Ebu Sofian'in oğlu Otbah'in oğlu Wélid. Yıl LXII, Ebu Sofian'in oğlu Wélid, Otbah'in oğlu Wélid. Yıl LXII ve LXXI yılına kadar, Zobeir'in oğlu Abdullah. Yıl LXXII, Youçouf'un oğlu Hacıdj. Hacılar Mina'ya gittiler, ancak saygıdeğer Ev'in etrafındaki ritüel turlarını yapamadılar. Yıl LXXIII, aynı Haddjadj. Zübeyr oğlu Abdullah o yıl öldürüldü. - Yıl LXXIV, Haddjadj. Yıl LXXV, Merwan oğlu Abd el-Mélik. Yıl LXXVI ve LXXX yılına kadar, Affan oğlu Otman oğlu Aban. - Yıl LXXXI, Merwan oğlu Abd el-Mélik oğlu Süleyman. Yıl LXXXII, Affan oğlu Otman oğlu Aban. Yıl LXXXIII ve LXXXV yılına kadar, İsmail Makhzoumi oğlu Hicham. Yıl LXXXVI, Abd el-Melik oğlu Velid oğlu Abbas; ancak farklı bir görüşe göre Abbas, başka bir emir tarafından yönetilen hac yolculuğunun sadece bir parçasıydı; gerçeği en iyi Tanrı bilir. Yıl LXXXVII, Abd el-Azîz oğlu Ömer. Yıl LXXXVIII, Welid, Abdülmelik oğlu. — Yıl LXXXIX ve XC, Abdülaziz oğlu Ömer. Yıl xCI, Welid, Abdülmelik oğlu.

اثنى وتسعين مئة بالناس عمر بن عبد العزيز ثم كانت سنة ثلاث وتسعين مئة بالناس عثمان بن الوليد بن عبد الملك وقيل بل عبد العزيز بن الوليد بن عبد الملك ثم كانت سنة أربع وتسعين مئة بالناس مسعدة بن عبد الملك بن مروان ثم كانت سنة خمس وتسعين مئة بالناس بشر⁽¹⁾ بن الوليد ابن عبد الملك ثم كانت سنة ست وتسعين مئة بالناس ابو بكر بن محمد بن عمرو بن حزم ثم كانت سنة سبع وتسعين مئة بالناس سليمان بن عبد الملك ثم كانت سنة ثمان وتسعين مئة بالناس عبد العزيز بن عبد الله بن خالد بن اسيد بن ابي العيص بن امية ثم كانت سنة تسع وتسعين مئة بالناس ابو بكر محمد بن عمرو بن حزم ثم كانت سنة مائة مئة بالناس ابو بكر ايضاً ثم كانت سنة احدى ومائة مئة بالناس عبد العزيز بن عبد الله امير مكة ثم كانت سنة اثنى وتسعين مئة مئة بالناس عبد الرحمن بن الحجاج الفهري ثم كانت سنة ثلاث

Mélik. — An xcii, Omar, fils d'Abd el-Azîz. — An xciii, Otman, fils de Wélid, fils d'Abd el-Mélik, ou selon d'autres, Abd el-Azîz, fils de Wélid, fils d'Abd el-Mélik. — An xciv, Maslemah, fils d'Abd el-Mélik, fils de Merwan. — An xcvi, Bichr, fils de Wélid, fils d'Abd el-Mélik. — An xcvi, Abou Bekr, fils de Mohammed, fils d'Amr, fils de Hazem. — An xcvi, Suleïman, fils d'Abd el-Mélik. — An xcvi, Abd el-Azîz, fils d'Abd Allah, fils de Khaled, fils d'Oçeid, fils d'Abou 'l-Yss, fils d'Omeyyah. — An xcix, Abou Bekr Mohammed, fils d'Amr, fils de Hazem. — An c, le même Abou Bekr. — An ci, Abd el-Azîz, fils d'Abd Allah, émir de la Mecque. — An cii, Abd er-Rahman, fils de Dahhak Fihri. — An ciii, Abd el-Wahid, fils d'Abd Allah, fils de Kaab,

ومائة مئة بالناس عبد الواحد بن عبد الله بن كعب بن عير ابن سبع بن عون بن نصر بن معاوية النصري⁽¹⁾ ثم كانت سنة أربع ومائة مئة بالناس عبد الواحد ايضاً ثم كانت سنة خمس ومائة مئة بالناس ابرهم بن هشام المخزومي ثم كانت سنة ست ومائة مئة بالناس هشام بن عبد الملك ثم كانت سنة سبع ومائة مئة بالناس ابرهم بن هشام المخزومي الى سنة اثنى عشرة ومائة⁽²⁾ وقال غيره الى سنة ثلاث عشرة وهو الصحيح وانكرت سليمان بن هشام بن عبد الملك ثم كانت سنة أربع عشرة ومائة مئة بالناس خالد بن عبد الملك بن الحرث ابن الحكم بن ابي العاص بن امية ثم كانت سنة خمس عشرة ومائة مئة بالناس محمد بن هشام المخزومي ثم كانت سنة ست عشرة ومائة مئة بالناس الوليد بن يزيد بن عبد الملك وهو ولي عهده ثم كانت سنة سبع عشرة ومائة مئة بالناس خالد بن عبد الملك بن الحرث بن الحكم بن ابي العاص وقد قيل مسعدة

fils d'Omaïr, fils de Seba, fils d'Awf, fils de Nasr, fils de Moâwyah Nasri. — An cv, le même Abd el-Wahid. — An cv, Ibrahim, fils de Hicham Makhzoumi. — An cvi, Hicham, fils d'Abd el-Mélik. — An cvii, Ibrahim, fils de Hicham Makhzoumi, jusqu'à l'an cxii, ou, selon d'autres, jusqu'à l'an cxiii; cette dernière version est la plus authentique et le pèlerinage de Suleïman, fils de Hicham, fils d'Abd el-Mélik est rejeté. — An cxiv, Khaled, fils d'Abd el-Mélik, fils d'El-Harit, fils d'El-Hakem, fils d'Abou 'l-Ass, fils d'Omeyyah. — An cxv, Mohammed, fils de Hicham Makhzoumi. — An cxvi, Wélid, fils de Yézid, fils d'Abd el-Mélik (Wélid II), lorsqu'il fut nommé héritier présomptif de Yézid. — An cxvii, Khaled, fils d'Abd el-Mélik, fils d'El-

Yıl XCII, Abdülaziz oğlu Ömer. Yıl XCIII Abdülmelik oğlu Wélid oğlu Otman veya diğerlerine göre Abdülmelik oğlu Wélid oğlu AbdülAzîz. Yıl XCIV, Merwan oğlu Abdülmelik oğlu Maslemah. - Bir XCV, Bishr, Abdülmelik'in oğlu Wélid'in oğlu. - Yıl XCVI, Hazem oğlu Amr oğlu Muhammed oğlu Ebu Bekr. - Yıl XCVII, Abdülmelik oğlu Süleyman. Yıl XCVIII, Omeyyah oğlu Abou'l-Yss oğlu Oçeîd oğlu Halid oğlu Abdullah oğlu Abd el-Azîz. - Yıl XCIX, Hazem oğlu Amr oğlu Ebu Bekr Muhammed. Yıl C, aynı Ebu Bekr. Yıl CI, Abd el-Azîz, Abdullah oğlu, Mekke emiri. Yıl CII, Abd er Rahman, Dahhak Fihri'nin oğlu. Yıl CIII, Abd el-Vahid, Abdullah oğlu, Kaab oğlu, Omaîr oğlu, Seba oğlu, Avf oğlu, Nasr oğlu, Muâwyah Nasri'nin oğlu. - Yıl CIV, aynı Abd el-Vahid. Yıl CV, İbrahim, Hişam Mahzumi'nin oğlu. Yıl CVI, Hişam, Abd el-Mélik'in oğlu. Yıl CVII, İbrahim, Hişam Mahzumi'nin oğlu, CXII yılına kadar veya diğerlerine göre CXIII yılına kadar; bu son versiyon en sahih olanıdır ve Hişam oğlu Süleyman'ın, Abd el-Mélik'in oğlu hac ziyareti reddedilmiştir. Yıl CXIV, Abdülmelik oğlu Halid, Omeyyah oğlu Abou'l-Ass oğlu El-Hakem oğlu El-Harit oğlu. -Yıl CXV, Muhammed, Hisham Makhzoumi'nin oğlu. Yıl CXVI, Abdülmelik'in (II. Welid) oğlu Yezid'in oğlu Welid, tahmini olarak varis seçildiğinde Yezid'in.

آبى عيد الملك ثم كانت سنة ثمان عشرة ومائة هـ بالناس
محمد بن هشام المخزومي ثم كانت سنة تسع عشرة ومائة هـ
بالناس ابو شاكريمسلة بن هشام بن عيد الملك ثم كانت سنة
عشرين ومائة هـ بالناس الى سنة اربع وعشرين محمد بن هشام
المخزومي ثم كانت سنة خمس وعشرين ومائة هـ بالناس يوسف
ابن ابي الحجاج بن يوسف ثم كانت سنة ست وعشرين ومائة
هـ بالناس عمر بن عبد الله بن عيد الملك ثم كانت سنة
سبع وعشرين ومائة هـ بالناس عبد العزيز بن عمر بن عبد
العزيز ثم كانت سنة ثمان وعشرين ومائة هـ بالناس عبد
العزيز ايضا ثم كانت سنة تسع وعشرين ومائة هـ بالناس
عبد الواحد بن سليمان بن عيد الملك وكان ابو حرة المختار بن
عون الفارق من الازد داعية المعروف بطالب الحق قد وقف
وخرج تلك السنة فكله الناس حتى نزل عبد الواحد يصلي

Harit, fils d'El-Hakem, fils d'Abou 'l-Ass; ou, selon d'autres, Maslemah, fils d'Abd el-Melik. — An cxviii, Mohammed, fils de Hicham Makhzoumi. — An cxix, Abou Chakir Maslemah, fils de Hicham, fils d'Abd el-Melik. — An cxx jusqu'à l'an cxxiv, Mohammed, fils de Hicham Makhzoumi. — An cxxv, Youçouf, neveu de Haddjadj ben Youçouf. — An cxxvi, Omar, fils d'Abd Allah, fils d'Abd el-Melik. — An cxxvii, Abd el-Aziz, fils d'Omar, fils d'Abd el-Aziz. — An cxxviii, le même Abd el-Aziz. — An cxxix, Abd el-Wahid, fils de Suleiman, fils d'Abd el-Melik. Cette année-là, Abou Hamzah Moukhtar, fils de Awf, le Kharédjite de la tribu d'Azd, et missionnaire de celui qu'on nommait *Talib el-hakk* « le prétendant du droit », intercepta la route du pèlerinage avec des intentions hostiles. Mais, à la suite de pourparlers, Abd el-Wahid put arriver à la Mecque, où il

بالناس ويخرج الى منزله ثم كانت سنة ثلاثين ومائة هـ
بالناس محمد بن عيد الملك بن مروان ثم كانت سنة احدى
وثلاثين ومائة هـ بالناس الوليد بن عروة بن محمد بن عطية
السعدى بكتاب افتعله على لسان عمه عبد الملك بن محمد بن
عطية وهو والى الحجاز واليمن لمروان بن محمد قال المسعودى فهذا
آخر ما حج بنو امية ثم كانت سنة اثننتين وثلاثين ومائة هـ
بالناس داود بن علي بن عبد الله بن العباس بن المطلب ثم
كانت سنة ثلاث وثلاثين ومائة هـ بالناس زياد بن عبيد الله
آبى عيد الله بن عيد المكدان الحارثي ثم كانت سنة اربع
وثلاثين ومائة هـ بالناس عيسى بن موسى بن محمد بن علي بن
عبد الله بن عباس ثم كانت سنة خمس وثلاثين ومائة هـ
بالناس سليمان بن علي بن عبد الله بن عباس ثم كانت سنة
ست وثلاثين ومائة هـ بالناس ابو جعفر المنصور وفيها بويج لابي

dirigea la prière publique, puis il s'en retourna chez lui. — An cxxx, Mohammed, fils d'Abd el-Melik, fils de Merwan. — An cxxxi, Wélid, fils d'Orwah, fils de Mohammed, fils d'Attyah Saadi, dirige le pèlerinage, en vertu d'une lettre apocryphe qu'il disait émaner de son oncle paternel Abd el-Melik, fils de Mohammed, fils d'Attyah, gouverneur du Hédjaz et du Yémen pour Merwan ben Mohammed. — Ce fut le dernier pèlerinage conduit par les Omeyyades.

An cxxxii, Daoud, fils d'Ali, fils d'Abd Allah, fils d'Abbas, fils d'Abd Mottalib. — An cxxxiii, Zyad, fils d'Obeïd Allah, fils d'Abd Allah, fils d'Abd el-Madan Hareti. — An cxxxiv, Yça, fils de Mouça, fils de Mohammed, fils d'Ali, fils d'Abd Allah, fils d'Abbas. — An cxxxv, Suleiman, fils d'Ali, fils d'Abd Allah, fils d'Abbas. — An cxxxvi, Abou Djâfar Mansour, qui fut proclamé Khalife durant cette

Yıl CXVII, Abou'l-Ass'in oğlu El-Hakem'in oğlu, El-Harit'in oğlu Abdülmelik'in oğlu Halid; ya da diğerlerine göre Abdülmelik'in oğlu Maslemah. - Yıl CXVIII, Muhammed, Hicham Makhzoumi'nin oğlu. Yıl CXIX, Abdülmelik oğlu Hicham oğlu Abou Şakir Maslemah. CXX yılından CXXIV yılına kadar, Muhammed, Hicham Makhzoumi'nin oğlu. Yıl CXXV, Youçouf, Haddjadj ben Youçouf'un yeğeni. Yıl CXXVI, Ömer, Abdülmelik'in oğlu Abdullah'ın oğlu. Yıl CXXVII, Abdülaziz oğlu Ömer oğlu Abdülaziz. Yıl CXXVIII, aynı Abdülaziz. Yıl cxxix, Abd el-Vahid, Süleyman oğlu, Abd el-Melik oğlu. O yıl, Ezd kabilesinden Haricî olan Avf oğlu Ebu Hamza Muhtar ve "hak iddiacısı" Talib el-hakk olarak adlandırılan kişinin misyoneri, düşmanca niyetlerle hac yolunu kesti. Ancak, görüşmelerin ardından Abd el-Vahid, Mekke'ye ulaşabildi, orada cemaat namazını kıldırdı, sonra da evine döndü. Yıl CXXX, Muhammed, Abd el-Melik oğlu, Merwan oğlu. Yıl CXXXI, Velid, Orwah oğlu, Muhammed oğlu, Attyah Saadi, amcası Abd el-Melik'ten, Muhammed oğlu, Attyah oğlu, Merwan ben Muhammed'in Hicaz ve Yemen valisi olarak geldiğini söylediği uydurma bir mektup sayesinde hacca önderlik etti. Bu, Emeviler tarafından yönetilen son hac yolculuğuydu. CXXXII yılında, Davud, Ali'nin oğlu, Abdullah'ın oğlu, Abbas'ın oğlu, Abd Mottalib'in oğlu. - CXXXIII yılında, Zyad, Obeïd Allah'ın oğlu, Abdullah'ın oğlu, Abd el-Madan Hareti'nin oğlu. CXXXI yılında, Yça, Mouça'nın oğlu, Muhammed'in oğlu, Abdullah'ın oğlu, Abbas'ın oğlu. - CXXXV yılında, Süleyman, Ali'nin oğlu, Abdullah'ın oğlu, Abbas'ın oğlu.

جعفر المنصور ثم كانت سنة سبع وثلاثين ومائة فُجَّجَ بالناس اسمعيل بن علي بن عبد الله بن العباس ثم كانت سنة ثمان وثلاثين ومائة فُجَّجَ بالناس الفضل بن صالح بن علي ثم كانت سنة تسع وثلاثين ومائة فُجَّجَ بالناس العباس بن محمد بن علي ثم كانت سنة اربعين ومائة فُجَّجَ بالناس ابو جعفر المنصور ثم كانت سنة احدى واربعين ومائة فُجَّجَ بالناس صالح بن علي ثم كانت سنة اثنتين واربعين ومائة فُجَّجَ بالناس اسمعيل بن علي ثم كانت سنة ثلاث واربعين ومائة فُجَّجَ بالناس عيسى بن موسى بن محمد آبن علي⁽¹⁾ ثم كانت سنة اربع واربعين ومائة فُجَّجَ بالناس ابو جعفر المنصور ثم كانت سنة خمس واربعين ومائة فُجَّجَ بالناس السري بن عبد الله بن الحارث بن العباس ثم كانت سنة ست واربعين ومائة فُجَّجَ بالناس عبد الوهاب محمد بن ابراهيم آبن محمد بن علي ثم كانت سنة سبع واربعين ومائة فُجَّجَ بالناس ابو جعفر المنصور ثم كانت سنة ثمان واربعين ومائة فُجَّجَ بالناس جعفر بن ابي جعفر المنصور وقيل محمد بن ابراهيم الامام وقيل

même année. — An cxxxvii, Ismail, fils d'Ali, fils d'Abd Allah, fils d'Abbas. — An cxxxviii, Fadl, fils de Salih, fils d'Ali. — An cxxxix, Abbas, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An cxi, Abou Djâfar Mansour. — An cxli, Salih, fils d'Ali. — An cxlii, Ismail, fils d'Ali. — An cxliii, Yça, fils de Mouça, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An cxliv, Abou Djâfar Mansour. — An cxlv, Seri, fils d'Abd Allah, fils d'El-Harit, fils d'Abbas. — An cxlvi, Abd el-Wahhab Mohammed, fils d'Ibrahim, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An cxlvii, Abou Djâfar Mansour. — An cxlviii, Djâfar, fils du Khalife Mansour; ou, selon d'autres, Mohammed, fils d'Ibrahim l'imam, ou bien encore le Khalife Mansour.

بل المنصور⁽¹⁾ ثم كانت سنة تسع واربعين ومائة فُجَّجَ بالناس عبد الوهاب محمد بن ابراهيم بن محمد بن علي ثم كانت سنة خمسين ومائة فُجَّجَ بالناس عبد الصمد بن علي ثم كانت سنة احدى وخمسين ومائة فُجَّجَ بالناس محمد بن ابراهيم بن محمد بن علي ثم كانت سنة اثنتين وخمسين ومائة فُجَّجَ بالناس ابو جعفر المنصور ثم كانت سنة ثلاث وخمسين ومائة فُجَّجَ بالناس بالناس المهدي محمد بن عبد الله المنصور ثم كانت سنة اربع وخمسين ومائة فُجَّجَ بالناس محمد بن ابراهيم بن محمد بن علي ثم كانت سنة خمس وخمسين ومائة فُجَّجَ بالناس الصمد بن علي ثم كانت سنة ست وخمسين ومائة فُجَّجَ بالناس العباس بن محمد بن علي ثم كانت سنة سبع وخمسين ومائة فُجَّجَ بالناس ابراهيم بن يحيى بن محمد بن علي ثم كانت سنة ثمان وخمسين ومائة فُجَّجَ بالناس ابراهيم ايضا ثم كانت سنة تسع وخمسين ومائة فُجَّجَ بالناس يزيد بن منصور بن عبد الله آبن شهير⁽²⁾ بن يزيد بن ماثوب الجعري ثم كانت سنة ستين

— An cxlix, Abd el-Wahhab Mohammed, fils d'Ibrahim, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An cl, Abd es-Samed, fils d'Ali. — An cli, Mohammed, fils d'Ibrahim, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An clii, Abou Djâfar Mansour. — An cliii, Mohammed Mehdi, fils du Khalife Mansour. — An cliv, Mohammed, fils d'Ibrahim, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An clv, Abd es-Samed, fils d'Ali. — An clvi, Abbas, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An clvii, Ibrahim, fils de Yahya, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An clviii, le même Ibrahim. — An clx, Yezid, fils de Mansour, fils d'Abd Allah, fils de Chahir, fils de Yezid, fils de Matwah

Yıl CXXXVI, Aynı yıl halife ilan edilen Ebu Cafer Mansur. Yıl CXXXVII, İsmail, Ali'nin oğlu, Abdullah'ın oğlu, Abbas'ın oğlu. Yıl CXXXVIII, Fadi, Salih'in oğlu, Ali'nin oğlu. - Yıl CXXXX, Abbas, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. - Yıl CXL, Ebu Cafer Mansur. Yıl CXLI, Salih, Ali'nin oğlu. Yıl CXLII, İsmail, Ali'nin oğlu. Yıl CXLIII, Yça, Mouça'nın oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. - Yıl CXLIV, Ebu Cafer Mansur. Yıl CXLV, Seri, Abdullah'ın oğlu, El-Harit'in oğlu, Abbas'ın oğlu. - Yıl CXLVI, Abd el-Vahhab Muhammed, İbrahim'in oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. Yıl CXLVII, Ebu Djâfar Mansur. Yıl CXLVIII, Djâfar, Halife Mansur'un oğlu; veya diğerlerine göre, İmam İbrahim'in oğlu Muhammed, hatta Halife Mansur. Yıl CXLIX, Abd el-Vahhab Muhammed, İbrahim'in oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. - Yıl CL, Abd es-Samed, Ali'nin oğlu. Yıl CLI, Muhammed, İbrahim'in oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. Yıl CLII, Ebu Djâfar Mansur. Yıl CLIII, Muhammed Mehdi, Halife Mansur'un oğlu. Yıl CLIV, Muhammed, İbrahim'in oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. . Abd es-Samed, Ali'nin oğlu. Yıl CLVI, Abbas, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. Yıl CLVII, İbrahim, Yahya'nın oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. Yıl CLVIII, aynı İbrahim. Yıl CLIX, Yezid, Mansur'un oğlu, Abd Allah'ın oğlu, Chahir'in oğlu, Yezid'in oğlu, Matwah Himyari'nin oğlu.

ومائة ثلج بالناس المهدي محمد بن المنصور ثم كانت سنة
أحدى وستين ومائة ثلج بالناس الهادي موسى بن المهدي وهو
ولى عهده ثم كانت سنة اثنتين وستين ومائة ثلج بالناس
ابراهيم بن جعفر بن أبي جعفر ثم كانت سنة ثلاث وستين
ومائة ثلج بالناس علي بن محمد بن المهدي ثم كانت سنة أربع
وستين ومائة ثلج بالناس صالح بن أبي جعفر المنصور ثم كانت
سنة خمس وستين ومائة ثلج بالناس صالح أيضًا ثم كانت سنة
ست وستين ومائة ثلج بالناس محمد بن ابراهيم بن محمد بن علي
ثم كانت سنة سبع وستين ومائة ثلج بالناس ابراهيم بن يحيى
آبى محمد بن علي ثم كانت سنة ثمان وستين ومائة ثلج بالناس
علي بن محمد المهدي ثم كانت سنة تسع وستين ومائة ثلج
بالناس سليمان بن أبي جعفر المنصور ثم كانت سنة سبعين
ومائة ثلج بالناس هارون الرشيد ثم كانت سنة إحدى وسبعين
ومائة ثلج بالناس يعقوب بن المنصور⁽¹⁾ ثم كانت سنة اثنتين
وسبعين ومائة ثلج بالناس عبد الصمد بن علي ثم كانت سنة

Himyari. — An CLX, Mohammed Mehdi, fils de Mansour.
— An CLXI, Mouça el-Hadi, fils et héritier présomptif du
Khalife Mehdi. — An CLXII, Ibrahim, fils de Djâfar, fils du
Khalife Mansour. — An CLXIII, Ali, fils de Mohammed
Mehdi. — An CLXIV, Salih, fils du Khalife Mansour. —
An CLXV, le même Salih. — An CLXVI, Mohammed, fils
d'Ibrahim, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An CLXVII, Ibra-
him, fils de Yahya, fils de Mohammed, fils d'Ali. —
An CLXVIII, Ali, fils de Mohammed Mehdi. — An CLXIX,
Suleiman, fils du Khalife Abou Djâfar Mansour. — An CLXX,
Haroun er-Rachid. — An CLXXI, Yâkoub, fils de Mansour. —
An CLXXII, Abd es-Samed, fils d'Ali. — An CLXXIII, Haroun

ثلاث وسبعين ومائة ثلج بالناس هارون الرشيد خرج محرماً
من عسكره إلى مكة ثم كانت سنة أربع وسبعين ومائة ثلج بالناس
هارون الرشيد⁽¹⁾ ثم كانت سنة خمس وسبعين ومائة ثلج
بالناس سليمان بن أبي جعفر المنصور ثم كانت سنة ست
وسبعين ومائة ثلج بالناس هارون الرشيد ثم كانت سنة سبع
وسبعين ومائة ثلج بالناس محمد بن ابراهيم بن محمد بن
علي⁽²⁾ ثم كانت سنة ثمان وسبعين ومائة ثلج بالناس هارون
الرشيد ثم كانت سنة تسع وسبعين ومائة ثلج بالناس موسى
آبى عيسى بن محمد بن علي ثم كانت سنة ثمانين ومائة ثلج
بالناس موسى بن عيسى بن محمد بن علي ثم كانت سنة إحدى
وثمانين ومائة وثلج بالناس هارون الرشيد ثم كانت سنة
اثنين وثمانين ومائة ثلج بالناس موسى بن عيسى بن محمد
ثم كانت سنة ثلاث وثمانين ومائة ثلج بالناس العباس بن
موسى الهادي⁽³⁾ ثم كانت سنة أربع وثمانين ومائة ثلج بالناس
ابراهيم بن المهدي ثم كانت سنة خمس وثمانين ومائة ثلج

er-Rachid; il fit le trajet de son camp jusqu'à la Mecque
revêtu du manteau pénitentiel (*ihram*, c'est-à-dire il se mit
en retraite depuis Bagdad). — An CLXXIV, Haroun er-Rachid.
— An CLXXV, Suleiman, fils du Khalife Mansour. —
An CLXXVI, Haroun er-Rachid. — An CLXXVII, Mohammed,
fils d'Ibrahim, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An CLXXVIII,
Haroun er-Rachid. — An CLXXIX, Mouça, fils d'Yça, fils de
Mohammed, fils d'Ali. — An CLXXX, le même Mouça. —
An CLXXXI, Haroun er-Rachid. — An CLXXXII, Mouça, fils
d'Yça. — An CLXXXIII, Abbas, fils de Mouça el-Hadi. —
An CLXXXIV, Ibrahim, fils de Mehdi. — An CLXXXV, Man-

Yıl CLX, Mansur'un oğlu Muhammed Mehdi. Yıl CLXI, Halife Mehdi'nin oğlu ve varisi Mouça el-Hadi. Yıl CLXII, Halife Mansur'un oğlu Cafer'in oğlu İbrahim. Yıl CLXIII, Muhammed Mehdi'nin oğlu Ali. - Yıl CLXIV, Halife Mansur'un oğlu Salih. Yıl CLXV, aynı Salih. Yıl CLXVI, Ali'nin oğlu Muhammed, İbrahim'in oğlu Muhammed'in oğlu. - Yıl CLXVII, Ali'nin oğlu Yahya'nın oğlu İbrahim, Muhammed'in oğlu. Yıl CLXVIII, Muhammed Mehdi'nin oğlu Ali. Yıl CLXIX, Halife Ebu Cafer Mansur'un oğlu Süleyman. - Yıl CLXX, Harun er-Raşid. - Yıl CLXXI, Yakub, Mansur oğlu. - Yıl CLXXII, Ali oğlu Abd es-Samed. Yıl CLXXIII, Harun er-Rachîd; kampından Mekke'ye tövbe pelerini (ihram, yani Bağdat'tan çekilmiş) giyerek yolculuk yaptı. - Yıl CLXXIV, Harun er-Rachîd. Yıl CLXXV, Halife Mansur'un oğlu Süleyman. Yıl CLXXVI, Harun er-Rachîd. Yıl CLXXVII, Muhammed, Ali'nin oğlu Muhammed'in oğlu İbrahim'in oğlu. Yıl CLXXVIII, Harun er-Rachîd. Yıl CLXXIX, Ali oğlu Muhammed Yça oğlu Mouça. Yıl CXXXX, aynı Mouça. Yıl CXXXXI, Haroun er-Rachid. Yıl CXXXXII, Yça oğlu Mouça. Yıl CXXXXIII, Abbas, Mouça el-Hadi'nin oğlu. Yıl CXXXXIV, Mehdi oğlu İbrahim.

بالناس منصور بن المهدي ثم كانت سنة ست وثمانين ومائة
 هج بالناس هارون الرشيد ثم كانت سنة سبع وثمانين ومائة
 هج بالناس عبد الله بن العباس بن محمد بن علي وقيل منصور
 ابن المهدي ثم كانت سنة ثمان وثمانين ومائة هج بالناس
 هارون الرشيد. ثم كانت سنة تسع وثمانين ومائة هج بالناس
 العباس بن موسى بن عيسى بن محمد بن علي ثم كانت سنة
 تسعين ومائة هج بالناس عيسى بن موسى الهادي⁽¹⁾ ثم كانت
 سنة احدى وتسعين ومائة هج بالناس العباس⁽²⁾ بن عبد الله بن
 جعفر بن ابي جعفر المنصور ثم كانت سنة اثنيتين وتسعين ومائة
 هج بالناس العباس ايضا ثم كانت سنة ثلاث وتسعين ومائة
 هج بالناس داود بن عيسى بن موسى بن محمد بن علي ثم
 كانت سنة اربع وتسعين ومائة هج بالناس علي بن الرشيد ثم
 كانت سنة خمس وتسعين ومائة هج بالناس داود بن عيسى
 ابن موسى بن محمد بن علي ثم كانت سنة ست وتسعين
 ومائة وسنة سبع وتسعين وسنة ثمان وتسعين ومائة هج بالناس

sour, fils de Mehdi. — An CLXXXVI, Haroun er-Rachîd. —
 An CLXXXVII, Abd Allah, fils d'Abbas, fils de Mohammed,
 fils d'Ali; ou, selon d'autres, Mansour, fils de Mehdi. —
 An CLXXXVIII, Haroun er-Rachîd. — An CLXXXIX, Abbas,
 fils de Mouça, fils d'Yça, fils de Mohammed, fils d'Ali.
 — An CXC, Yça, fils de Mouça el-Hadi. — An CXCI,
 Abbas, fils d'Abd Allah, fils de Djâfar, fils du Khalife
 Mansour. — An CXCII, le même Abbas. — An CXCIII, Daoud,
 fils d'Yça, fils de Mouça, fils de Mohammed, fils d'Ali.
 — An CXCIV, Ali, fils de Rachîd. — An CXCV, Daoud, fils
 d'Yça, fils de Mouça, fils de Mohammed, fils d'Ali. —

العباس بن موسى بن عيسى بن علي ثم كانت سنة تسع
 وتسعين ومائة هج بالناس محمد بن داود بن عيسى بن موسى
 ابن محمد بن علي ووثب ابن الافطس العلوي بمكة وغلب عليها
 وتكسى محمد بن داود ولم يمض الى عرفة وخرج الناس فوقفوا
 بغير امام فلما كانوا بالمدلغة طلع عليهم ابن الافطس فاقام لهم
 باقى حجهم ثم كانت سنة مائتين هج بالناس ابو اسحاق المعتصم
 ثم كانت سنة احدى ومائتين هج بالناس اسحاق بن موسى
 ابن عيسى بن محمد بن علي ثم كانت سنة اثنيتين ومائتين
 هج بالناس ابراهيم بن موسى بن جعفر بن محمد بن علي بن
 الحسين بن علي بن ابي طالب وهو اول طالبي اقام للناس الحج في الاسلام
 على انه اتامه متغلبا عليه لا موثق من قبل خليفة وكان ممن

Ans cxcvi, cxcvii et cxcviii, Abbas, fils de Mouça, fils
 d'Yça, fils d'Ali. — cxcix, Mohammed, fils de Daoud, fils
 d'Yça, fils de Mouça, fils de Mohammed, fils d'Ali. Ibn el-
 Aftas l'Alévide, ayant assailli la Mecque et s'en étant em-
 paré, Mohammed, fils de Daoud, s'éloigna sans pouvoir se
 rendre à Arafah. Les pèlerins sortirent et demeurèrent sans
 imam; mais lorsqu'ils arrivèrent à Mouzdelifah, Ibn el-
 Aftas reparut soudain et présida à l'accomplissement des
 dernières cérémonies.

An cc, Abou Ishak Moutaçem. — An cci, Ishak, fils de
 Mouça, fils d'Yça, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An ccii,
 Ibrahim, fils de Mouça, fils de Djâfar, fils de Mohammed,
 fils d'Ali, fils de Huçein, fils d'Ali, fils d'Abou Talib. C'est
 le premier descendant d'Abou Talib qui dirigea le pèlerinage
 depuis l'origine de l'islam; mais il s'empara de ces fonctions
 de son autorité privée, sans délégation du khalifat. Il dévasta
 tout le pays et massacra dans la mosquée de la Mecque les

Yıl CLXXXV, Mansour, Mehdi'nin oğlu. - Yıl CLXXXVI, Haroun er-Rachîd. Yıl CLXXXVII,
 Abdullah, Abbas'ın oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu; veya başkalarına göre Mansour,
 Mehdi'nin oğlu. Yıl CLXXXVIII, Haroun er-Rachîd. Yıl CLXXXIX, Abbas, Mouça'nın oğlu,
 Yça'nın oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. - Yıl CXC, Yça, Mouça el-Hadi'nin oğlu. - Yıl
 CXCI, Abbas, Abd Allah'ın oğlu, Djâfar'ın oğlu, Halife Mansour'un oğlu. Yıl CXCI, aynı
 Abbas. Yıl CXCIII, Daoud, Yça'nın oğlu, Mouça'nın oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. Yıl
 CXCIV, Ali, Raşid'in oğlu. Yıl CXCV, Daoud, Ysa'nın oğlu, Musa'nın oğlu, Muhammed'in
 oğlu, Ali'nin oğlu. CXCVI, CXC VII ve CXC VIII yıllarında, Abbas, Mousa oğlu, Ysa oğlu, Ali
 oğlu. CXCIX, Mohammed, Daoud oğlu, Ysa oğlu, Mousa oğlu, Mohammed oğlu, Ali oğlu.
 Alevi İbn el Aftas, Mekke'ye saldırıp ele geçirdikten sonra, Muhammed, Daoud oğlu, Arafat'a
 gidemeden ayrıldı. Hacılar ayrıldılar ve imamsız kaldılar; ancak Müzdelife'ye vardıklarında,
 İbn el Aftas aniden yeniden ortaya çıktı ve son törenlerin gerçekleştirilmesine başkanlık etti.
 An CC, Abou Ishak Moutaçem. — An CCI, Ishak, Mouça'nın oğlu, Yça'nın oğlu,
 Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. — An CCII, Ibrahim, Mouça'nın oğlu, Djâfar'ın oğlu,
 Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu, Huçein'in oğlu, Ali'nin oğlu, Abou Talib'in oğlu. İslam'ın
 başlangıcından beri hacca liderlik eden Abou Talib'in ilk soyundan gelen kişidir; ancak bu
 işlevleri halifeliğin devri olmaksızın kendi özel yetkisiyle üstlenmiştir.

سعى في الأرض بالفساد وقتل أصحاب أبرهم بن عبيد الله الحمصي وغيره في المسجد الحرام ويزيد بن محمد بن حنظلة المخزومي وغيره من أهل العبادة ثم كانت سنة ثلاث ومائتين لله بالناس عبد الله بن جعفر بن سليمان بن علي ثم كانت سنة أربع ومائتين لله بالناس عبيد الله بن الحسن بن عبد الله بن العباس بن علي بن أبي طالب من قبل المؤمنين وهو واليه على الحرمي وكذلك سنة خمس وسنة ست ومائتين⁽¹⁾ ثم كانت سنة سبع ومائتين لله بالناس أبو عيسى بن الرشيد ثم كانت سنة ثمان ومائتين لله بالناس صالح بن الرشيد ومعه زبيدة ثم كانت سنة تسع ومائتين وسنة عشر وسنة إحدى عشرة ومائتين لله بالناس صالح بن العباس بن محمد بن علي ثم كانت سنة اثنتي عشرة ومائتين لله بالناس عبد الله بن عبيد الله بن العباس⁽²⁾ ثم كانت سنة ثلاث عشرة ومائتين لله بالناس أحمد بن العباس ثم كانت سنة أربع عشرة ومائتين

partisans d'Ibrahim ben Obeid Allah Djomahi et d'autres chefs, ainsi que Yézid, fils de Mohammed, fils de Hanzalah Makbzoumi et plusieurs autres dévots personnages. — An cciii, Abd Allah, fils de Djâfar, fils de Suleiman, fils d'Ali. — An cciv, Obeid Allah, fils de Haçan, fils d'Abd Allah, fils d'Abbas, fils d'Ali, fils d'Abou Talib. Il fut délégué par Mamoun, au nom duquel il gouvernait le territoire de Médine et de la Mecque. — Le même pour les années ccv et ccvi. — An ccvii, Abou Yça, fils de Rachid. — An ccviii, Salih, fils de Rachid; il était accompagné de Zobeidah. — An ccix, ccx et ccxi, Salih, fils d'Abbas, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An ccxii, Abd Allah, fils d'Obeid Allah, fils d'Abbas. — An ccxiii, Ahmed, fils d'Ab-

الحق بن العباس بن محمد بن علي ثم كانت سنة خمس عشرة ومائتين وسنة ست عشرة لله بالناس عبد الله بن عبيد الله ثم كانت سنة سبع عشرة ومائتين لله بالناس سليمان بن عبد الله بن سليمان بن علي وهو الملقب بفتح⁽¹⁾ وكان فصيحاً خطيباً لسنًا ثم كانت سنة ثمان عشرة ومائتين لله بالناس سليمان بن عبد الله أيضًا⁽²⁾ ثم كانت سنة تسع عشرة ومائتين لله بالناس صالح بن العباس بن محمد ثم كانت سنة عشرين ومائتين لله بالناس صالح بن العباس أيضًا ثم كانت سنة إحدى وعشرين ومائتين لله بالناس صالح بن العباس أيضًا ثم كانت سنة اثنتي عشرة ومائتين لله بالناس محمد بن داود بن عيسى بن محمد بن علي بن عبد الله بن العباس أبي عبد المطلب وكذلك إلى سنة ست وعشرين ومائتين ثم كانت سنة سبع وعشرين ومائتين لله بالناس جعفر المتوكل ثم كانت سنة ثمان وعشرين ومائتين لله بالناس إلى سنة

bas. — An ccxiv, Ishak, fils d'Abbas, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An ccxv et ccxvi, Abd Allah, fils d'Obeid Allah. — An ccxvii, Suleiman, fils d'Abd Allah, fils de Suleiman, fils d'Ali, surnommé *faki*, « qui a le teint rouge » : c'était un homme disert, doué d'une parole facile et éloquente. — An ccxviii, le même Suleiman, fils d'Abd Allah. — An ccxix, Salih, fils d'Abbas, fils de Mohammed. — An ccxx, le même Salih, fils d'Abbas. — An ccxxi, le même personnage. — An ccxxii, Mohammed, fils de Daoud, fils d'Yça, fils de Mohammed, fils d'Ali, fils d'Abd Allah, fils d'Abbas, fils d'Abd Mottalib. — Le même jusqu'à l'an ccxxvi. — An ccxxvii, Djâfar Motewekkil. — An ccxxviii, jusqu'à l'an ccxxxv, Mohammed, fils de Daoud, fils d'Yça, fils de

Tüm ülkeyi harap etti ve Mekke camisinde İbrahim bin Ubeydullah Djomahi ve diğer liderlerin taraftarlarını, ayrıca Hanzalah Makbzoumi'nin oğlu Muhammed'in oğlu Yezid'i ve diğer birkaç dindar şahsiyeti katletti. Yıl CCIII, Abdullah, Djafar'ın oğlu, Süleyman'ın oğlu, Ali'nin oğlu. Yıl CCIV, Abdullah, Haçan'ın oğlu, Abdullah'ın oğlu, Abbas'ın oğlu, Ali'nin oğlu, Ebu Talib'in oğlu. Medine ve Mekke topraklarını Memun adına yönetti. CCV ve CCVI yılları için de aynı şey geçerli. Yıl CCVII, Raşid'in oğlu Ebu Yça. Yıl CCVIII, Raşid'in oğlu Salih; Zübeyde ile birlikteydi. CCIX, CCX ve CCXI'de Abbas'ın oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu Salih. Abbas'ın oğlu Obeid Allah. CCXI'de, Abdullah, oğlu CCX'te, Ahmed, Abbas'ın oğlu. CCXIV'de, Abbas'ın oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu İshak. CCXV ve CCXVI'de, Abdullah, Obeid Allah'ın oğlu. CCXVII'de, Abdullah'ın oğlu, Süleyman'ın oğlu, Ali'nin oğlu, fakî lakaplı, "kırmızı tenli", güzel konuşan, kolay ve güzel konuşma yeteneğine sahip bir adamdı. CCXVIII'de, aynı Süleyman, Abdullah'ın oğlu. CCXIX yılı, Abbas'ın oğlu, Muhammed'in oğlu Salih. CCXX yılı, Abbas'ın oğlu aynı Salih. şahsiyet. CCXXI yılı, aynı CCXXI yılı, Muhammed, Daoud'un oğlu, Yça'nın oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu, Abd Allah'ın oğlu, Abbas'ın oğlu, Abd Mottalib'in oğlu. - CCXXVI yılına kadar aynı. CCXXVII yılı, Djâfar Motewekkil.

خمس وثلاثين ومائتين محمد بن داود بن عيسى بن موسى بن محمد بن علي ثم كانت سنة ست وثلاثين ومائتين لخروج الناس محمد المنتصر بن المتوكل ومعه جدته شجاع ثم كانت سنة سبع وثلاثين ومائتين لخروج الناس على بن موسى بن جعفر بن المنصور ثم كانت سنة ثمان وثلاثين ومائتين لخروج الناس الى سنة احدى واربعين ومائتين عيد الله بن محمد بن داود بن عيسى بن موسى بن علي بن عبد الله بن عباس ثم كانت سنة اثنتين واربعين ومائتين لخروج الناس الى سنة اربع واربعين ومائتين عيد الصمد بن موسى بن محمد بن ابراهيم الامام بن محمد بن علي بن عبد الله بن عباس ثم كانت سنة خمس واربعين ومائتين لخروج الناس الى سنة ثمان واربعين ومائتين محمد بن سليمان بن عبد الله بن محمد بن ابراهيم الامام ثم كانت سنة تسع واربعين ومائتين لخروج الناس عيد الصمد آبن العباس بن محمد بن علي ثم كانت سنة ست وخمسين ومائتين لخروج الناس كعب البقر محمد بن احمد ثم كانت سنة

Mouça, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An CCXXXVI, Mohammed Mountasir, fils de Motewekkil; il était accompagné de son aïeule Choudjâ. — An CCXXXVII, Ali, fils de Mouça, fils de Djâfar, fils de Mansour. — An CCXXXVIII, jusqu'à l'an CCXLI, Abd Allah, fils de Mohammed, fils de Daoud, fils d'Yça, fils de Mouça, fils d'Ali, fils d'Abd Allah, fils d'Abbas. — An CCXLII, jusqu'à l'an CCXLIV, Abd es-Samed, fils de Mouça, fils de Mohammed, fils d'Ibrahim l'imam, fils de Mohammed, fils d'Ali, fils d'Abd Allah, fils d'Abbas. — An CCXLV jusqu'à l'an CCXLVIII, Mohammed, fils de Suleiman, fils d'Abd Allah, fils de Mohammed, fils d'Ibrahim l'imam. — An CCXLIX, Abd es-Samed, fils de Mouça, fils de Mohammed, fils d'Ibrahim l'imam. — An CCL, Djâfar, fils

ومائتين لخروج الناس جعفر بن الفضل بن موسى بن عيسى بن موسى يلقب بشاشات⁽¹⁾ ثم كانت سنة احدى وخمسين ومائتين فوقف الناس اسمعيل بن يوسف العلوي المقدم ذكره فيما مضى من هذا الكتاب فبطل الخ⁽²⁾ الا يسيرا لان اسمعيل هذا اطلع على الحاج وهم بعرفة في جموعه فقتل من المسلمين خلقا عظيما حتى رعدوا انه كان يسمع بالناس تلبية القتلى وكان شأنه في الفساد عظيما ثم كانت سنة اثنتين وخمسين ومائتين لخروج الناس كعب البقر محمد بن عيسى بن جعفر بن المنصور ثم كانت سنة ثلاث وخمسين ومائتين لخروج الناس عبد الله بن محمد بن سليمان الرسي ثم كانت سنة اربع وسنة خمس وخمسين ومائتين لخروج الناس على بن الحسن بن اسمعيل آبن العباس بن محمد بن علي ثم كانت سنة ست وخمسين ومائتين لخروج الناس كعب البقر محمد بن احمد ثم كانت سنة

de Fadl, fils de Mouça, fils d'Yça, fils de Mouça, surnommé *Chachat*. — An CCLI, Ismaïl, fils de Youçouf l'Alévide dont il a été déjà question, s'opposa à la marche des pèlerins et troubla tout le pèlerinage sauf un petit nombre de cérémonies. Surgissant à la tête de ses partisans contre les musulmans réunis alors à Arafah il en fit un grand carnage, ce qui fit dire qu'on entendit pendant la nuit les morts réciter la prière *telbyah* (prière de l'appel). Cet Ismaïl commit de grands désordres. — An CCLII, Kaab el-Bakar Mohammed, fils d'Achmed, fils d'Yça, fils de Djâfar, fils de Mansour. — An CCLIII, Abd Allah, fils de Mohammed, fils de Suleiman Rassi. — An CCLIV et CCLV, Ali, fils de Haçan, fils d'Ismaïl, fils d'Abbas, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An CCLVI, Kaab el-Bakar Mohammed, fils d'Achmed. — An CCLVII et

Yıl CCXXXVIII, yıla kadar CCXXXV, Muhammed, Davud'un oğlu, Yça'nın oğlu, Mouça'nın oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. - Yıl CCXXXVI, Muhammed Mountasir, Motewekkil'in oğlu; büyükannesi Choudjâ eşlik ediyordu. Yıl CCXXXVII, Ali, Mouça'nın oğlu, Djafar'ın oğlu, Mansour'un oğlu. - Yıl CCXXXVIII, yıla kadar CCXLI, Abdullah, Muhammed'in oğlu, Davud'un oğlu, Yça'nın oğlu, Mouça'nın oğlu, Ali'nin oğlu, Abdullah'ın oğlu, Abbas'ın oğlu. Yıl CCXLII, yıla kadar CCXLIV, Abd es Samed, Mouça'nın oğlu, Muhammed'in oğlu, İbrahim imamın oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu, Abdullah'ın oğlu, Abbas'ın oğlu. Yıl CCXLV, yıla kadar CCXLVIII, Muhammed, Süleyman'ın oğlu, Abdullah'ın oğlu, Muhammed'in oğlu, İbrahim imamın oğlu. Yıl CCXLIX, Abd es-Samed, Mouça'nın oğlu, Muhammed'in oğlu, imam İbrahim'in oğlu. Yıl CCL, Djâfar, Fadl'ın oğlu, Mouça'nın oğlu, Yça'nın oğlu, Mouça'nın oğlu, Chachat soyadı. - CCLI'de, daha önce adı geçen Alevi Yusuf'un oğlu İsmail, hacıların yürüyüşüne karşı çıktı ve az sayıda tören dışında tüm hac yürüyüşünü engelledi. Arafat'ta toplanan Müslümanlara karşı taraftarlarının başında ayağa kalkarak büyük bir katliama yol açtı, bu da gece boyunca ölümlerin telbiye duasını (ezan duası) okudukları söylentisine yol açtı. Bu İsmail büyük karışıklıklar çıkardı. - CCLII'de, Kaab el-Bakar Muhammed, Ahmed'in oğlu, Yça'nın oğlu, Djâfar'ın oğlu, Mansour'un oğlu. - CCLIII'de, Abdullah, Muhammed'in oğlu, Süleyman Rassi'nin oğlu. CCLIV ve CCLV'de Ali, Haçan'ın oğlu, İsmail'in oğlu, Abbas'ın oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. CCLVI'de Kaab el-Bakar Muhammed, Ahmed'in oğlu.

سبع وسنة ثمان وخمسين ومائتين حج بالناس الفضل بن العباس
 آبن الحسن بن اسمعيل بن العباس بن محمد بن علي ثم كانت
 سنة تسع وخمسين ومائتين حج بالناس ابراهيم بن محمد بن
 اسمعيل بن جعفر بن سليمان بن علي بن برة⁽¹⁾ ثم كانت
 سنة ستين ومائتين حج بالناس آبن برة ايضا ثم كانت سنة
 احدى وستين ومائتين حج بالناس الفضل بن العباس بن الحسن
 آبن اسمعيل بن العباس بن محمد بن علي ثم كانت سنة اثنتين
 وستين ومائتين وسنة ثلاث وستين ومائتين حج بالناس الفضل
 آبن العباس ثم كانت سنة اربع وستين ومائتين حج بالناس
 الى سنة ثمان وسبعين ومائتين خمس عشرة حجة متوالية هارون
 آبن محمد بن اتحاق بن موسى بن عيسى بن موسى بن محمد
 آبن علي ثم كانت سنة تسع وسبعين ومائتين حج بالناس الى
 سنة سبع وثمانين تسع حج متوالية ابو عبد الله محمد بن عبد
 الله بن داود بن عيسى بن موسى ثم كانت سنة ثمان وثمانين

cclviii, Fadl, fils d'Abbas, fils de Haçan, fils d'Ismâil, fils
 d'Abbas, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An cclix, Ibrahim
 (fils de Mohammed, fils d'Ismâil, fils de Djâfar, fils de Su-
 leïman, fils d'Ali), fils de Berryah. — An cclx, le même
 Ibn Berryah. — An cclxi, Fadl, fils d'Abbas, fils de Haçan,
 fils d'Ismâil, fils d'Abbas, fils de Mohammed, fils d'Ali. —
 An cclxii et cclxiii, Fadl, fils d'Abbas. — An cclxiv jusqu'à
 l'an cclxxviii, c'est-à-dire pendant quinze pèlerinages consé-
 cutifs, Haroun, fils de Mohammed, fils d'Ishak, fils de
 Mouça, fils d'Yça, fils de Mouça, fils de Mohammed, fils
 d'Ali. — An cclxxix jusqu'à l'an cclxxxvii, c'est-à-dire pen-
 dant neuf pèlerinages consécutifs, Abou Abd Allah Mo-
 hammed, fils d'Abd Allah, fils de Daoud, fils d'Yça, fils de

ومائتين حج بالناس محمد بن هارون بن العباس بن ابراهيم بن
 عيسى بن جعفر بن ابي جعفر المنصور ثم كانت سنة تسع
 وثمانين ومائتين حج بالناس الفضل بن عبد الملك بن عبد
 الله بن العباس بن محمد بن علي ولم يزل حج بالناس في كل سنة
 الى سنة خمس وثلاثمائة ثم كانت سنة ست وثلاثمائة حج
 بالناس احمد بن العباس بن محمد بن عيسى بن سليمان بن
 محمد بن ابراهيم الامام وهو المعروف بابن ام موسى الهاشمي
 قهرمانة شعب ام المقتدر بالله ثم كانت سنة سبع وثلاثمائة
 حج بالناس احمد بن العباس ايضا ثم كانت سنة ثمان وثلاثمائة
 حج بالناس الى سنة احدى عشرة وثلاثمائة اتحاق بن عبد
 الملك بن عبد الله بن عبيد الله بن العباس بن محمد ثم
 كانت سنة اثنتا عشرة وثلاثمائة حج بالناس الحسن بن عبد
 العزيز بن عبد الله بن عبيد الله بن العباس بن محمد بن

Mouça. — An cclxxxviii, Mohammed, fils de Haroun, fils
 d'Abbas, fils d'Ibrahim, fils d'Yça, fils de Djâfar, fils du
 Khalife Mansour. — An cclxxxix, Fadl, fils d'Abd el-Melik,
 fils d'Abd Allah, fils d'Abbas, fils de Mohammed, fils d'Ali.
 Ce même personnage continua à conduire le pèlerinage
 jusqu'à l'an ccv.

An ccvi, Ahmed, fils d'Abbas, fils de Mohammed, fils
 d'Yça, fils de Suleïman, fils de Mohammed, fils d'Ibrahim
 l'imam. Cet Ahmed est connu sous le nom de « frère de
 Oumm-Mouça la Hachémite, » qui fut surintendante chez
 Chigh, mère de Mouktadir-Billah (cf. t. VIII, p. 248). —
 An ccvii, le même Ahmed, fils d'Abbas. — An ccviii,
 jusqu'à l'an ccxix, Ishak, fils d'Abd el-Melik, fils d'Abd Allah,
 fils d'Obeid Allah, fils d'Abbas, fils de Mohammed. —
 An ccxii, Haçan, fils d'Abd el-Aziz, fils d'Abd Allah, fils

CCLVII ve CCLVIII'de, Fadl, Abbas'ın oğlu, Haçan'ın oğlu ---, İsmail'in oğlu, Abbas'ın oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. CCLIX'te, İbrahim (Muhammed'in oğlu, İsmail'in oğlu, Djâfar'ın oğlu, Süleyman'ın oğlu, Ali'nin oğlu), Berryah'ın oğlu. CCLX'te, aynı İbn Berryah. CCLXI'de, Fadl, Abbas'ın oğlu, Haçan'ın oğlu, İsmail'in oğlu, Abbas'ın oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. CCLXII ve CCLXIII'te, Fadl, Abbas'ın oğlu. - CCLXIV yılından CCLXXVIII yılına kadar, yani on beş ardışık hac boyunca, Haroun, Muhammed'in oğlu, İshak'ın oğlu, Mouça'nın oğlu, Yça'nın oğlu, Mouça'nın oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. Yıl CCLXXIX'dan CCLXXXVII'ye kadar, yani dokuz ardışık hac boyunca, Ebu Abdullah Muhammed, Abdullah'ın oğlu, Davud'un oğlu, Yça'nın oğlu, Mouça'nın oğlu. -- Yıl CCLXXXVIII, Muhammed, Harun'un oğlu, Abbas'ın oğlu, İbrahim'in oğlu, Yça'nın oğlu, Djâfar'ın oğlu, Halife Mansur'un oğlu. - Yıl CCLXXXIX, Fadl, Abd el-Melik'in oğlu, Abdullah'ın oğlu, Abbas'ın oğlu, Muhammed'in oğlu, Ali'nin oğlu. Aynı kişi CCCV yılına kadar hacı yönetmeye devam etti. Yıl CCCVI, Ahmed, Abbas'ın oğlu, Muhammed'in oğlu, Yça'nın oğlu, Süleyman'ın oğlu, Muhammed'in oğlu, imam İbrahim'in oğlu. Bu Ahmed, "Haşimi Oumm-Mouça'nın kardeşi" olarak bilinir, kendisi Çıgb'de yöneticiydi, Mouktadir Billah'ın annesiydi (bkz. t. VIII, s. 248). - CCCVI'da, aynı Ahmed, Abbas'ın oğlu. CCCVIII'de, CCCXI'ye kadar, Ishak, Abd el-Melik'in oğlu, Abd Allah'ın oğlu, Obeid Allah'ın oğlu, Abbas'ın oğlu, Muhammed'in oğlu.

عليّ ثم كانت سنة ثلاث عشرة وثلاثمائة هـ بالناس ابو طالب عبد السميع بن أيوب بن عبد العزيز بن عبد الله بن عبيد الله بن العباس خليفة لعمه الحسن وكذلك سنة أربع عشرة ومائتين⁽¹⁾ ثم كانت سنة خمس عشرة وثلاثمائة هـ بالناس عبد الله بن سليمان بن محمد الأكبر بن عبد الله بن عبيد الله بن محمد المعرون بن أحمد الأزرق خليفة للحسن بن عبد العزيز العباسي ثم كانت سنة ست عشرة وثلاثمائة هـ بالناس ابو احمد الأزرق أيضًا ثم كانت سنة سبع عشرة وثلاثمائة هـ فدخل سليمان بن الحسن⁽²⁾ صاحب البحرين مكة وقد حضر عمر بن الحسن بن عبد العزيز المقدم نسب ابيه لاقامة الحج خليفة لابيه فكان من امر الناس ما قدمناه فيها سلف من هذا الكتاب⁽³⁾ ولم يات حج في موسم سنة سبع عشرة وثلاثمائة

d'Obeid Allah, fils d'Abbas, fils de Mohammed, fils d'Ali. — An cccxiii, Abou Talib Abd es-Samî, fils d'Eyyoub, fils d'Abd el-Azîz, fils d'Abd Allah, fils d'Obeid Allah, fils d'Abbas, par délégation de son oncle El-Haçan. — Le même en l'an cccxiv. — An cccxv, Abd Allah, fils de Suleïman, fils de Mohammed El-Ekber, fils d'Abd Allah, fils d'Obeid Allah, fils de Mohammed. Cet Abd Allah, plus connu sous le nom d'Abou Ahmed Azrak, était le délégué de Haçan, fils d'Abd el-Azîz l'Abbasside. — An cccxvi, le même Abou Ahmed Azrak. — An cccxvii, Suleïman, fils de Haçan, le maître du Bahrein, envahit le territoire de la Mecque pendant que Omar, fils de Haçan, fils d'Abd el-Azîz, dont nous venons de donner la généalogie dans la ligne paternelle, était délégué par son père pour présider au pèlerinage. Nous avons déjà raconté dans cet ouvrage les événements qui surgirent : on sait que, par suite de l'invasion du Kar-

هذه من اجل حادثة الغرمط لعنه الله الا قوماً يسيراً غروا واقم حجهم دون امام وكانوا رجالة ثم كانت سنة ثمان عشرة وثلاثمائة هـ بالناس عمر بن الحسن بن عبد العزيز الهاتمي خليفة لابيه الحسن بن عبد العزيز ثم كانت سنة تسع عشرة وثلاثمائة هـ بالناس فيها جعفر بن علي بن سليمان بن علي بن سليمان بن جعفر بن سليمان بن علي خليفة للحسن ابن عبد العزيز ثم كانت سنة عشرين وثلاثمائة هـ بالناس فيها عمر بن الحسن بن عبد العزيز خليفة لابيه ايضاً ولم يزل حج بالناس الى سنة خمس وثلاثين وثلاثمائة وهو على قضاء مكة في هذا الوقت وهو بجنادي الآخرة سنة ست وثلاثين وثلاثمائة واليه قضاء مصر وغيرها

قال ابو الحسن علي بن الحسن بن علي المسعودي قد ذكرنا فيما

mate, que Dieu le maudisse! le pèlerinage de la saison 317 ne put être achevé; quelques pèlerins en petit nombre réussirent, il est vrai, à l'accomplir les armes à la main, mais sans imam et en faisant la route à pied. — An cccxviii, le même Omar, fils de Haçan, fils d'Abd el-Azîz le Hachémite, par délégation de Haçan, son père. — An cccxix, Djâfar, fils d'Ali, fils de Suleïman, fils de Djâfar, fils de Suleïman, fils d'Ali, par délégation de Haçan, fils d'Abd el-Azîz. — An cccxx, Omar, fils de Haçan, fils d'Abd el-Azîz, par délégation de son père. Le même Omar a continué à diriger le pèlerinage jusqu'à l'année cccxxv. Actuellement, c'est-à-dire au mois de djemadi II, 336, il est grand juge à la Mecque et a aussi sous sa direction le ressort judiciaire d'Égypte et d'autres provinces.

Moi Abou 'l-Haçan Ali, fils d'El-Huçein Maçoudi, j'ajoute

CCCXII yılında Haçan, Abd el-Azîz oğlu, Abdullah oğlu, Obeïd Allah'ın oğlu, Abbas oğlu, Muhammed oğlu, Ali oğlu. CCCXIII yılında Ebu Talib Abd es-Sami, Eyyub oğlu, Abd el-Azîz oğlu, Abdullah oğlu, Obeïd Allah'ın oğlu, Abbas oğlu, amcası El-Haçan'ın heyetiyle. Aynı CCCXIV yılında. CCCXV yılında Abdullah, Süleyman oğlu, Muhammed oğlu El-Ekber, Abdullah oğlu, Obeïd Allah'ın oğlu, Muhammed oğlu. Bu Abdullah, daha çok Ebu Ahmed Azrak adıyla bilinir, Abbasilerden Abd el-Azîz oğlu Haçan'ın heyeti idi. CCCXVI yılında aynı Ebu Ahmed Azrak. - CCCXVII yılında, Bahreyn efendisi Haçan oğlu Süleyman Mekke topraklarını işgal ederken, baba tarafından soyağacını az önce verdiğimiz Abd el-Azîz oğlu Haçan oğlu Ömer, babası tarafından hacca başkanlık etmek üzere görevlendirildi. Bu eserde ortaya çıkan olayları daha önce anlattık; Karmate'nin istilası sonucu, Allah ona lanet etsin! 317. mevsimin hacı tamamlanamadı; Birkaç hacı, doğru, ellerinde silahlarla, ancak bir imam olmadan ve yolculuğu yürüyerek yapmayı başardı. CCCXVIII yılında, Haşimi Abd el-Azîz oğlu Haçan oğlu aynı Ömer, babası Haçan'ın vekaletiyle. - CCCXIX yılında, Ali oğlu, Süleyman oğlu, Cafer oğlu, Süleyman oğlu, Cafer oğlu, Ali oğlu, Haçan oğlu Abd el-Azîz'in heyetiyle. - CCCXX yılında, Haçan oğlu, Abd el-Azîz'in oğlu Ömer, babasının heyetiyle. Aynı Ömer, CCCXXXV yılına kadar hacca önderlik etmeye devam etti. Şu anda, yani 336 yılı II. Cemadi ayında, Mekke'de baş kadıdır ve ayrıca Mısır ve diğer eyaletlerin yargı yetkisi onun yönetimi altındadır.

سلف من هذا الكتاب أنواعاً من الاخبار وفنوناً من العلم من اخبار الانبياء والملوك وسيرها والاعم واخبارها واخبار الارض والبحار وما فيها من الحجاب والآثار وما اتصل بذلك ليستدل به على ما سلف من كتبنا ومدخلنا الى ما تقدم من تصنيفنا في انواع العلوم ولم نترك نوعاً من العلوم ولا فناً من الاخبار ولا طريقاً من الآثار الا اوردناه في هذا الكتاب مفصلاً او ذكرناه مجزئاً او اشرنا اليه بضرب من الاشارات او لوجهنا اليه بنحو من العبارات من اخبار الحزم والعرب والكواكب والاحداث في سائر الامم فمن حزن شيئاً من معناه او ازال ركناً من ميته او طمس واجهة من معالمه او لمس شاهرة من تراجمه او غير

ce qui suit : J'ai donné dans cet ouvrage toute sorte de renseignements et d'informations sur l'histoire des prophètes et des rois, leurs expéditions, l'histoire des peuples étrangers, la description des continents et des mers, celle des curiosités et des monuments de la terre, en un mot tout ce qui se rattache à ce sujet. J'ai voulu de la sorte indiquer ce que renferment mes autres ouvrages et rédiger une introduction à mes autres travaux relatifs à différents genres de connaissances.

Il n'y a pas en effet une seule branche des sciences humaines, un renseignement quelconque, une source de traditions qui ne soient mentionnés ici, soit en détail, soit en abrégé, ou tout au moins indiqués par quelque citation ou rappelés par quelques indications sommaires, tant pour l'histoire des peuples étrangers que pour celle des Arabes et pour les faits qui concernent tous les peuples en général.

Quant à celui qui oserait dénaturer le sens de ce livre, renverser une des bases sur lesquelles il repose, obscurcir

او بدله او انتخبه او اختصره او نسبته الى غيرنا او اضافته الى سوانا او اسقط منه ذكرنا فوافاه من غضب الله وسرعة نقمه وفوادح بلاياه ما بهجر عنه صيرة وجمار له فكمرة وجعله الله مثلة للعالمين وعبرة للعالمين وآية للتوحيدين وسليبه الله ما اعطاه وحال بينه وبين ما انعم به عليه من قوة ونعمة مبدع السموات والارض من اتى الملك كان والآراء انة على كل شيء قد ير وقد جعلنا هذا التخويف في اول كتابنا هذا وآخرة وكذلك نقول في سائر ما تقدم من تصنيفنا ونظمنا من تأليفنا فليراغب امرؤ به وليجادز منقلبه فالددة يسيرة والمسافة قصيرة

la clarté du texte ou jeter du doute sur un passage, par suite d'altérations, de changements, par des extraits ou des résumés; celui enfin qui, nous en retirant la paternité, se se permettrait de l'attribuer à un autre auteur ou d'en effacer notre nom, qu'il soit l'objet de la colère divine et d'un prompt châtement! Puisse-t-il être accablé de calamités terribles qui épuiseront sa patience et dont la seule pensée frappera son esprit de terreur! Que Dieu fasse de ce faussaire un exemple pour ceux qui savent, une leçon pour les intelligents (allusion à *Koran*, XV, 75), un signe pour ceux qui réfléchissent! Que Dieu le dépouille de ses dons! Que ce Dieu créateur des cieux et de la terre lui enlève les facultés et les bienfaits qu'il lui avait accordés, à quelque secte et à quelque opinion qu'il appartienne! *Dieu a pouvoir sur toute chose!* (*Koran*, II, 19 et *passim*.)

Nous avons placé cette menace au début et nous la répétons à la fin de ce livre, comme nous l'avons fait d'ailleurs pour nos autres ouvrages et pour nos précédents travaux. Que l'homme craigne le Seigneur son Dieu, qu'il redoute la catastrophe de l'avenir! La vie est brève, la distance est

Ben, El-Huçe'in Maçoudi'nin oğlu Ebu'l-Haçau Ali, şunları ekliyorum: Bu eserde peygamberler ve krallar tarihi, onların seferleri, yabancı kavimlerin tarihi, kıtalar ve denizlerin tasviri, yeryüzünün ilginçlikleri ve abideleri, kısacası bu konuyla ilgili her türlü bilgiyi ve bilgiyi verdim. Bu şekilde diğer eserlerimin neleri içerdiğini göstermek ve çeşitli bilgi türlerine ilişkin diğer eserlerime bir giriş yazmak istedim. (Aslında, insan bilimlerinin tek bir dalı, hiçbir bilgi, hiçbir gelenek kaynağı yoktur ki, burada ayrıntılı veya özet olarak veya en azından bazı alıntılarla belirtilmemiş veya bazı özet işaretlerle hatırlanmamış olsun, yabancı halkların tarihi için olduğu kadar Arapların tarihi için ve genel olarak tüm halkları ilgilendiren gerçekler için de. Bu kitabın anlamını çarpıtmaya, dayandığı temellerden birini devirmeye, metnin açıklığını karartmaya veya bir pasaj üzerinde değişiklikler, değişimler, özetler veya alıntılar sonucu şüphe uyandırmaya cesaret eden herkese gelince; son olarak, babalığımızı elimizden alan, bunu başka bir yazara atfetmeye veya adımızı silmeye cüret eden herkese ilahi gazap ve ani bir ceza verilsin! Sabrını tüketecek ve sadece düşüncesi bile onun dehşet ruhunu vuracak korkunç felaketlerle boğulsun! Allah bu sahtekârı bilenler için bir örnek, akıllılar için bir ders kılsın (İmam Hatip'e atf) Kuran, XV, 75), düşünenler için bir işaret! Allah onun nimetlerini ondan alsın! Göklerin ve yerin yaratıcısı olan bu Allah, hangi mezhepten ve hangi görüşten olursa olsun, kendisine bahşettiği yetenekleri ve faydaları ondan alsın! Allah her şeye kadirdir! (Kuran, II, 19 ve muhtelif ayetler) Bu tehdidi kitabın başına koyduk ve diğer çalışmalarımızda ve önceki çalışmalarımızda yaptığımız gibi, bu kitabın sonunda da tekrarlıyoruz. İnsan, Tanrısı Rab'den korksın, geleceğin felaketinden korksın!

وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ وقد قدمنا الاعتذار في مواضع مما سلف من هذا الكتاب من سهو أو عرض أو تحريف أو تغيير من الكاتب أن وقع ولما قد دفعنا إليه من الاسفار المتواترة والحركة المتصلة تارة مشرقية وتارة مغربية وطورا متيامنين وطورا متشامنين وما يلحقنا من سهو الانسانية ويحجبنا من عجز البشرية عن بلوغ الغاية وتقصى النهاية ولو كان لا يؤلف كتابا الا من حوى جميع العلوم اذا ما ألف احد كتابا ولا تاتي له تصنيف لان الله عز وجل يقول وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ جعلنا الله ممن يؤثر طاعته ويوفق لرشده ونسأله ان يحو بخير شررا وبعث هزلا ثم يعود بعد ذلك علينا بعفوة ويتغمدنا بفضله courte et c'est devant Dieu qu'il faudra revenir. » (Koran, III, 26.)

Dans différents passages de ce livre, nous avons réclamé l'indulgence pour les erreurs qui peuvent s'y rencontrer, pour les incorrections et les fautes que le copiste y introduira. Nous avons allégué aussi en notre faveur nos longs voyages, nos incessantes pérégrinations de l'Orient à l'Occident et du Midi au Nord; enfin les négligences et les imperfections inséparables de la nature humaine qui empêchent d'atteindre au but et d'arriver au succès. S'il fallait réunir tous les genres de connaissances pour rédiger un ouvrage, personne n'aurait le droit d'écrire ni de prendre le nom d'auteur. Dieu (qu'il soit glorifié et exalté!) a dit : « Audessus de tous les savants, il y a celui qui sait tout. » (Koran, XII, 76 et passim.)

Que Dieu nous mette au nombre de ceux qui marchent dans les voies de l'obéissance, guidés par sa grâce! Nous le prions de remplacer en nous le mal par le bien et les frivolités par les œuvres sérieuses! Enfin, qu'il nous rende désormais sa miséricorde et nous couvre de sa protection!

انه جواد مئان لا اله الا هو رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وصلى الله على سيد الانام محمد وعلى آله الطاهرين وسلم تسليما

تم

Car il est le généreux et le bienfaiteur par excellence. Il n'y a d'autre Dieu que lui, « le maître du trône sublime. » (Koran, IX, 130.)

Qu'il accorde ses bénédictions et son salut à Mohammed, le seigneur des hommes, et à sa sainte postérité!

Hayat kısadır, mesafe kısadır ve "dönüşün Allah'a olması gerekir." (Kur'an, III, 26.) Bu kitabın çeşitli bölümlerinde, orada bulunabilecek hatalar, müstensihin getireceği yanlışlar ve yanlışlıklar için hoşgörü talep ettik. Ayrıca, uzun yolculuklarımızı, Doğu'dan Batı'ya ve Güney'den Kuzey'e aralıksız seyahatlerimizi; son olarak, hedefe ulaşmamızı ve başarıya ulaşmamızı engelleyen, insan doğasının ayrılmaz bir parçası olan ihmalkarlığı ve kusurları da lehimize ileri sürdük. Bir eseri yazmak için her türlü bilgiyi bir araya getirmek gerekseydi, hiç kimse yazmaya veya yazarın adını almaya hak sahibi olmazdı. Allah (yüce ve yüce olsun!) şöyle buyurmuştur: "Alimlerin üstünde her şeyi bilen vardır." (Kur'an, XII, 76 ve muhtelif yerlerde) Allah bizi, lütfuyla yönlendirilen itaat yollarında yürüyenlerden eylesin! İçimizdeki kötülüğü iyilikle, önemsizlikleri ciddi işlerle değiştirmesi için O'na dua ediyoruz! Son olarak, bundan böyle bize merhametini geri versin ve bizi koruması altına alsın! Çünkü O, cömert ve iyilikseverin en mükemmelidir. Ondan başka Tanrı yoktur, "yüce tahtın sahibi"dir. (Kur'an, IX, 130.) İnsanların efendisi Muhammed'e ve onun kutsal soyuna bereketini ve kurtuluşunu versin!

Mesudi Altın Çayırılar Dokuzuncu Son cilt.